

Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών
Συνεχιζόμενη Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθησης

Μεταπτυχιακή Διατριβή

Η Επαγγελματική Ανάπτυξη των Εκπαιδευτικών και η Συμβολή των Νέων Τεχνολογιών: Η Περίπτωση των Εκπαιδευτικών που Συμμετέχουν στο Επιμορφωτικό Σεμινάριο με Θέμα: «Αξιοποίηση Τεχνικών Ασύγχρονης και εξ Αποστάσεως Διδασκαλίας μέσα από το περιβάλλον ηλεκτρονικής μάθησης Moodle».

Μεταξία Κουσκουνά

**Επιβλέπουσα Καθηγήτρια
Αντωνία Σαμαρά**

Ιανουάριος 2018

Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών

**Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών
Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης και Δια Βίου Μάθησης**

Μεταπτυχιακή Διατριβή

Η Επαγγελματική Ανάπτυξη των Εκπαιδευτικών και η Συμβολή των Νέων Τεχνολογιών: Η Περίπτωση των Εκπαιδευτικών που Συμμετέχουν στο Επιμορφωτικό Σεμινάριο με Θέμα: «Αξιοποίηση Τεχνικών Ασύγχρονης και εξ Αποστάσεως Διδασκαλίας μέσα από το περιβάλλον ηλεκτρονικής μάθησης Moodle».

Μεταξία Κουσκουνά

**Επιβλέπουσα Καθηγήτρια
Αντωνία Σαμαρά**

Η παρούσα μεταπτυχιακή διατριβή υποβλήθηκε προς μερική εκπλήρωση των απαιτήσεων για απόκτηση μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών
Στη Συνεχιζόμενη Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση
από τη Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Σπουδών
του Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου.

Ιανουάριος 2018

ΛΕΥΚΗ ΣΕΛΙΔΑ

Περίληψη

Οι αλλαγές και οι προκλήσεις, που έχουν επέλθει, τις τελευταίες δεκαετίες, σε όλους τους τομείς της οικονομικής και κοινωνικής ζωής έχουν επηρεάσει καθοριστικά το χώρο της εκπαίδευσης. Κατά συνέπεια οι εκπαιδευτικοί όλο και περισσότερο συμμετέχουν σε εκπαιδευτικές δραστηριότητες επαγγελματικής ανάπτυξης, μέσα από διαδικασίες Δια Βίου Μάθησης.

Ο σκοπός αυτής της έρευνας είναι η μελέτη της επαγγελματικής ανάπτυξης των εκπαιδευτικών που συμμετέχουν στο επιμορφωτικό σεμινάριο «Αξιοποίηση Τεχνικών Ασύγχρονης και εξ Αποστάσεως Διδασκαλίας μέσα από το περιβάλλον ηλεκτρονικής μάθησης Moodle». Οι επιμέρους στόχοι της έρευνας περιστρέφονται στην ανάδειξη του ρόλου των εκπαιδευτικών ως δια βίου διδασκομένων και στην υποστήριξη αυτού του ρόλου μέσω της τεχνολογίας της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Τα ερευνητικά ερωτήματα επικεντρώνονται στα χαρακτηριστικά, τις εμπειρίες και τις απόψεις των εκπαιδευτικών αναφορικά με τη συμμετοχή τους στο εν λόγω επιμορφωτικό σεμινάριο.

Τα αποτελέσματα της έρευνάς μας ανέδειξαν την αναγκαιότητα της συνεχούς επιμόρφωσής τους με τη βοήθεια της τεχνολογίας της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.

Τέλος, προτείνουμε την επέκταση αυτής της έρευνας με τη διερεύνηση περαιτέρω του τρόπου της μαθησιακής υποστήριξης των εκπαιδευομένων, ο οποίος βασίζεται αποκλειστικά στη βοήθεια από ομοτίμους, καθώς επίσης και τους λόγους για τους οποίους διαρκεί και επεκτείνεται το συγκεκριμένο σεμινάριο.

Summary

Nowadays, education has been influenced tremendously by the changes and challenges that have been taking place the recent decades in all parts of economic and social life. Consequently, educators tend to participate increasingly in activities for professional development through procedures of Life-long learning.

The purpose of this research is to study the professional development of the educators who participate in the educational seminar “Utilization of Techniques Asynchronized Distance Teaching through Moodle environment of electronic learning”. The role of the educators as life-long learners through technology and Distance learning consists one of the objectives of the research. The research queries are centered in the traits, experiences and viewpoints of the educators, concerning their participation in the particular educational seminar. The outcomes of the research reveal the necessity of constant education through technology and Distance learning.

Finally it is highly recommended that this research is expanded through an extended exploration of the means for educational support for the learners; additionally, it is necessary to reveal the reasons for which the particular seminar is extended.

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω ιδιαίτερω την Κα Αντωνία Σαμαρά, που είναι η επιβλέπουσα καθηγήτρια της μεταπτυχιακής μου διατριβής. Θέλω να της απευθύνω θερμότατο ευχαριστώ για την πολύτιμη βοήθεια που μου προσέφερε καθ' όλη τη διάρκεια της εκπόνησης της διατριβής μου και για την ουσιαστική καθοδήγηση και υποστήριξη που φρόντιζε πάντοτε να μου δίνει, καθώς και για το γεγονός ότι ήταν πάντοτε παρούσα σε κάθε απορία ή δυσκολία δική μου.

Επίσης θέλω να ευχαριστήσω την οικογένειά μου, το Γιάννη και το Δημήτρη, που μου συμπαραστάθηκαν ολόψυχα και με στήριξαν με κατανόηση, αγάπη και υπομονή, σε όλη τη διάρκεια των σπουδών μου.

Ακόμη επιθυμώ να ευχαριστήσω τους συναδέλφους του σεμιναρίου Moodle για την άψογη συνεργασία, για την προθυμία τους να συμμετέχουν στην έρευνά μου και για το παράδειγμα της μάθησης και της προσφοράς που μου έδιναν συνεχώς στις διαδικτυακές μας συνομιλίες.

Περιεχόμενα

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	vii
Α΄ ΜΕΡΟΣ: ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	
Κεφάλαιο 1: Δια Βίου Μάθηση και Επαγγελματική Ανάπτυξη Εκπαιδευτικών	
1.1 Δια Βίου Μάθηση	1
1.2 Επαγγελματική Ανάπτυξη Εκπαιδευτικών	6
1.3 Ο εκπαιδευτικός ως δια βίου μαθητής	13
Κεφάλαιο 2: Σύγχρονες προκλήσεις στην Κοινωνία της Γνώσης	
2.1 Η Κοινωνία της Γνώσης/ Προκλήσεις/Ο ρόλος των εκπαιδευτικών.....	17
Κεφάλαιο 3: Η συμβολή των Νέων Τεχνολογιών - Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση	
3.1 Εκπαίδευση και Νέες Τεχνολογίες	21
3.2 Εκπαίδευση εξ αποστάσεως	27
Κεφάλαιο 4: Επιμορφωτικό Σεμινάριο: «Αξιοποίηση τεχνικών ασύγχρονης και εξ αποστάσεως διδασκαλίας μέσα από το περιβάλλον ηλεκτρονικής μάθησης Moodle»	
4.1 Μεικτό (blended) σεμινάριο για τη διάδοση των ΤΠΕ	35
Κεφάλαιο 5: Βιβλιογραφική ανασκόπηση	40
Β΄ ΜΕΡΟΣ: Η ΕΡΕΥΝΑ	
Κεφάλαιο 6: Το Θέμα της έρευνας - Σκοπός - Στόχοι -Ερευνητικά Ερωτήματα	
6.1 Θέμα της έρευνας	45
6.2 Σκοπός της έρευνας - Στόχοι - Ερευνητικά Ερωτήματα	48
6.3 Εννοιολογική αποσαφήνιση των όρων	50
Κεφάλαιο 7: Μεθοδολογία της Έρευνας	
7.1 Μεθοδολογική προσέγγιση	52
7.2 Δείγμα - Συμμετέχοντες στην έρευνα	55
7.3 Εργαλείο συλλογής δεδομένων - Το πρωτόκολλο συνέντευξης	57
7.4 Ερευνητική διαδικασία	61
Κεφάλαιο 8: Παρουσίαση αποτελεσμάτων - Ανάλυση δεδομένων	64
Κεφάλαιο 9: Ερμηνεία των ευρημάτων	
9.1 Συμπεράσματα - Συζήτηση	93
9.1.1 Άξονας Α: ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	93
9.1.2 Άξονας Β: ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ	94
9.1.3 Άξονας Γ: ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΤΠΕ	95
9.1.4 Άξονας Δ: Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΟ ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ	95
9.2 Συμπεράσματα	95
9.3 Συγκρίσεις με τη βιβλιογραφία	97
9.4 Περιορισμοί - Περαιτέρω έρευνα	98
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	100
Βιβλιογραφία	101
Παραρτήματα	
A Πρωτόκολλο Συνέντευξης	111

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ανάδειξη των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και Επικοινωνίας (Τ.Π.Ε.) τις τελευταίες δεκαετίες έχει επιφέρει θεμελιώδεις αλλαγές σε όλες τις πτυχές της ανθρώπινης δραστηριότητας, στον κοινωνικό, οικονομικό και εκπαιδευτικό τομέα. Η όλο και μεγαλύτερη διείσδυση των Τ.Π.Ε. στην καθημερινή ζωή έχει δημιουργήσει νέες τάσεις στην παροχή εκπαίδευσης μέσω του διαδικτύου. Συγχρόνως οι αλλαγές που σημειώνονται με ταχύτατο ρυθμό δεν έχουν αφήσει ανεπηρέαστο τον εκπαιδευτικό χώρο, στον οποίο επιδιώκεται η αξιοποίηση των Τ.Π.Ε. σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης (Σιώκας & Παναγιωτόπουλος, 2016:1).

Σήμερα επομένως είναι ανάγκη οι εκπαιδευτικοί να εντείνουν και να επεκτείνουν τη συμμετοχή τους στη Δια Βίου Μάθηση, για να είναι ικανοί να ανταποκριθούν στο σύνθετο και πολυεπίπεδο ρόλο τους στο σύγχρονο σχολείο. Η διαρκής επαγγελματική ανάπτυξη μέσα από τη συμμετοχή τους σε εκπαιδευτικές δραστηριότητες θα τους επιτρέψει να περάσουν από τις παραδοσιακές (δασκαλοκεντρικές) μεθόδους διδασκαλίας σε σύγχρονες (μαθητοκεντρικές) μεθόδους με τη βοήθεια και των Νέων Τεχνολογιών (Ν.Τ.) (Σιώκας & Παναγιωτόπουλος, 2016:1).

Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών έχει αλλάξει φυσιογνωμία και νέες μέθοδοι έρχονται να την υπηρετήσουν. Η Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση με τη συνδρομή της τεχνολογίας έχει δημιουργήσει τις συνθήκες εκείνες προκειμένου ευέλικτες μορφές επιμόρφωσης να δώσουν την ευκαιρία στον εκπαιδευτικό να κατευθύνει ο ίδιος τη μάθησή του.

Σε αυτήν λοιπόν τη μεταπτυχιακή διατριβή μελετάμε την επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών διαμέσου της συμμετοχής τους σε επιμορφωτικό σεμινάριο το οποίο διεξάγεται με τη μέθοδο της Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης (ΕξΑΕ) και υλοποιείται μέσα από το ηλεκτρονικό περιβάλλον Moodle.

Η παρούσα έρευνα αποτελείται από δύο μέρη. Το πρώτο μέρος περιέχει το θεωρητικό πλαίσιο στο οποίο αναπτύσσονται τα πέντε πρώτα κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στη Δια Βίου Μάθηση σε συνδυασμό με την Επαγγελματική Ανάπτυξη των Εκπαιδευτικών. Παρουσιάζονται κυρίως οι οριοθετήσεις αυτών των εννοιών και ο ρόλος του εκπαιδευτικού ως επαγγελματία δια βίου μανθάνοντος. Στο δεύτερο κεφάλαιο αναπτύσσεται η έννοια του όρου Κοινωνία της Γνώσης σε συνάρτηση με την τεχνολογική έκρηξη της εποχής μας και παρουσιάζονται οι προκλήσεις που

αντιμετωπίζει ο εκπαιδευτικός μέσα από τις αλλαγές που έχουν και εξακολουθούν να αλλάζουν το τοπίο της εκπαίδευσης. Αυτές εν συνεχεία, παρατίθενται στο τρίτο κεφάλαιο που περιγράφεται ο ρόλος των Νέων Τεχνολογιών στην εκπαίδευση και οι λύσεις που προκύπτουν με την εφαρμογή τους. Στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζεται το επιμορφωτικό σεμινάριο, το οποίο ερευνούμε και στο πέμπτο κεφάλαιο γίνεται μία περιορισμένη βιβλιογραφική ανασκόπηση.

Το δεύτερο μέρος περιλαμβάνει τη διεξαγωγή της έρευνας. Συγκεκριμένα, αποτελείται από τέσσερα επιπλέον κεφάλαια, στα οποία περιέχονται το θέμα, ο σκοπός, οι στόχοι και τα ερευνητικά ερωτήματα. Σκοπός της μελέτης μας είναι η διερεύνηση της επαγγελματικής ανάπτυξης των εκπαιδευτικών μέσω των Νέων Τεχνολογιών στα πλαίσια της Δια Βίου Μάθησης. Μας ενδιαφέρει η περίπτωση των εκπαιδευτικών που συμμετέχουν στο επιμορφωτικό σεμινάριο με θέμα: «Αξιοποίηση τεχνικών ασύγχρονης και εξ αποστάσεως διδασκαλίας μέσα από το περιβάλλον ηλεκτρονικής μάθησης Moodle».

Επιδιώκουμε να αναδείξουμε το ρόλο του εκπαιδευτικού ως ενός δια βίου μανθάνοντος επαγγελματία και κατά πόσο η ανάπτυξη της τεχνολογίας έχει συμβάλλει προς αυτή την κατεύθυνση. Ακολουθούμε επομένως ποιοτική μεθοδολογία, γιατί μας ενδιαφέρουν οι ιδέες και οι απόψεις των συμμετεχόντων εκπαιδευτικών. Η ανάλυση των ευρημάτων αναδεικνύει τους στόχους που είχαμε θέσει και οι οποίοι επιτεύχθηκαν κατά μεγάλο μέρος, όπως επίσης απαντήθηκαν ικανοποιητικά τα ερευνητικά ερωτήματα τα οποία καταγράφονται στο έκτο κεφάλαιο. Τέλος στο ένατο κεφάλαιο προτείνουμε την επέκταση της έρευνας αυτής και σε άλλα παρεμφερή πεδία τα οποία δεν έχουν εξεταστεί, όπως τη διερεύνηση της μεγάλης αποδοχής και συμμετοχής που έχει ανάμεσα στους εκπαιδευτικούς το προαναφερθέν σεμινάριο ή την εφαρμογή στη διδακτική πράξη του περιεχομένου του σεμιναρίου.

Α΄ ΜΕΡΟΣ: ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Κεφάλαιο 1

Δια Βίου Μάθηση και Επαγγελματική Ανάπτυξη Εκπαιδευτικών

Στο παρόν κεφάλαιο ορίζονται οι έννοιες της Δια Βίου Μάθησης και της Επαγγελματικής Ανάπτυξης των Εκπαιδευτικών. Ακολούθως αναδεικνύεται η σύνδεση της επαγγελματικής τους ιδιότητας με την αναγκαιότητα της Δια Βίου Μάθησης.

1.1 Δια Βίου Μάθηση

Ο όρος της «Δια Βίου Μάθησης¹» χρησιμοποιείται ευρύτατα τα τελευταία χρόνια και έχει εφαρμογή σε πολλές περιπτώσεις, όμως η σημασία του είναι συχνά ασαφής (Aspin & Charman, 2000:2). Οι Aspin & Charman (2000:3) διαπιστώνουν ότι οι υπεύθυνοι για τη χάραξη πολιτικής σε χώρες, οργανισμούς και θεσμούς σε ολόκληρη τη διεθνή σκηνή δίνουν όλο και μεγαλύτερη προσοχή στην αντίληψη ότι η Δ.Β.Μ. είναι μια ιδέα που πρέπει να προωθηθεί στις εκπαιδευτικές πολιτικές των χωρών, ειδικά για τον 21^ο αιώνα, γιατί παρέχει ένα απαραίτητο και ισχυρό θεμέλιο για την υποστήριξη της παροχής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Οι ίδιοι μάλιστα, Aspin & Charman (2000:17) προτείνουν έναν προσδιορισμό της έννοιας της Δ.Β.Μ., ο οποίος να εμπεριέχει τρία κεντρικά στοιχεία, ανάμεσα στα οποία υπάρχει έντονη

¹ Στο εξής Δ.Β.Μ.

αλληλεπίδραση, έτσι ώστε το ένα δεν υπάρχει χωρίς το άλλο και το σχήμα αυτό το αποκαλούν ως την «τριάδα» της Δ.Β.Μ.:

- Οικονομική πρόοδος και ανάπτυξη
- Προσωπική εξέλιξη και εκπλήρωση
- Κοινωνική ένταξη και δημοκρατική αντίληψη

Τα τρία αυτά συστατικά, τα οποία είναι αλληλένδετα και αποτελούν τη βάση της Δ.Β.Μ. μέσα σε μία δημοκρατική κοινωνία, συναντώνται, όπως θα δούμε πιο κάτω και στον ορισμό που δίνουν στη Δ.Β.Μ. μεγάλοι οργανισμοί όπως ο ΟΟΣΑ, η ΟΥΝΕΣΚΟ και η Ευρωπαϊκή Ένωση. Το γεγονός αυτό ενισχύει τον ουσιαστικό και θεμελιακό ρόλο τους (Aspin & Charman, 2000:17).

Αρχικά η Δ.Β.Μ. αναφερόταν μόνο στην ανάγκη για ανάπτυξη και αναβάθμιση δεξιοτήτων και ικανοτήτων των ατόμων, οι οποίες είναι απαραίτητες για την αύξηση της αποδοτικότητας και της αποτελεσματικότητας σε συγκεκριμένη εργασία, έτσι ώστε να επιτυγχάνουν ανανέωση γνώσεων και καλύτερη προσαρμογή σε νέες και απαιτητικές συνθήκες εργασίας. (Charman, et al., 2003: ix)

Ωστόσο, αργότερα, στα επίσημα έγγραφα διεθνών οργανισμών όπως του ΟΟΣΑ, της ΟΥΝΕΣΚΟ και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου συναντούμε ευρύτερους και πολύπλευρους τρόπους προσέγγισης του εννοιολογικού ορισμού της ΔΒΜ (Charman and Aspin, 1997, όπ. αναφ. στο Charman, et al., 2003: ix). Με άλλα λόγια, αντί η εκπαίδευση στη Δ.Β.Μ. να θεωρείται ως ένα εργαλείο επίτευξης εξωγενών στόχων είναι προτιμότερο να αντιμετωπίζεται ως μία εσωτερική διαδικασία κατά την οποία δίνεται η δυνατότητα στους συμμετέχοντες αφενός να μαθαίνουν για να φτάσουν σ' έναν νέο προορισμό² και αφετέρου να ταξιδεύουν μέσα από μία διαφορετική οπτική, ματιά (Peters, 1965, όπ. αναφ. στο Charman, et al., 2003: ix). Από αυτή την άποψη, η Δ.Β.Μ. προσφέρει την ευκαιρία στους ανθρώπους να απολαμβάνουν δραστηριότητες τις οποίες πάντα ήθελαν να κάνουν αλλά δεν είχαν προηγουμένως τη δυνατότητα, να ανανεώνουν τις γνώσεις τους και να επεκτείνουν τους πνευματικούς, επαγγελματικούς και προσωπικούς τους ορίζοντες αποκτώντας πληροφορίες για τις σημαντικότερες από τις πρόσφατες εξελίξεις που επηρέασαν και μεταμόρφωσαν τον κόσμο μας (Charman, et al., 2003: ix). Υπό το ευρύτερο αυτό πρίσμα, η επέκταση του γνωστικού ορίζοντα και η αύξηση των

² Νέες γνώσεις ή επέκταση και αναβάθμιση παλαιότερων γνώσεων.

δεξιοτήτων και ικανοτήτων ενός ατόμου είναι μία διαδικασία που μπορεί και πρέπει να συνεχίζεται καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής του, εκφράζοντας έτσι τους στόχους του ατόμου υπό την τριπλή ιδιότητά του, ως ανθρώπου που βρίσκεται σε συνεχή ανάπτυξη και εξέλιξη, ως πολίτη που συμμετέχει σε μία δημοκρατική κοινωνία και ως εργαζομένου που βρίσκεται σε μια πορεία οικονομικών και παραγωγικών μετατροπών. (Charpman and Aspin, 1997, όπ. αναφ. στο Charpman, et al., 2003: x).

Λόγω της πολύπλοκης αλληλεπίδρασης αυτών των τριών στοιχείων μπορούμε να πούμε, ότι η ΔΒΜ καθίσταται όχι μόνο εκπαίδευση για επιπλέον εξειδικευμένους εργαζόμενους αλλά ταυτόχρονα και εκπαίδευση για μία καλύτερη δημοκρατική κοινωνία χωρίς αποκλεισμούς και για μία περισσότερο ικανοποιητική προσωπική ζωή (Charpman, et al., 2003: x). Επομένως όλη η έννοια και η αξία της ΔΒΜ θα πρέπει να θεωρείται μία πολύπλευρη διαδικασία η οποία ξεκινά από την προσχολική ηλικία, συνεχίζεται στη βασική υποχρεωτική τυπική εκπαίδευση, κατόπιν στη μεταδευτεροβάθμια τυπική ή μη τυπική εκπαίδευση καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής των ατόμων, με μαθησιακές δραστηριότητες και εμπειρίες στους χώρους εργασίας, στα πανεπιστήμια και σε άλλους εκπαιδευτικούς, κοινωνικούς και πολιτιστικούς οργανισμούς και ιδρύματα με τη μορφή είτε της τυπικής είτε της μη τυπικής εκπαίδευσης (ΟΟΣΑ, 1996, όπ. αναφ. στο Charpman, et al., 2003: x).

Αυτή η διατύπωση του ορισμού της έννοιας της ΔΒΜ αποκαλύπτει τη σπουδαιότητα που έχει για τον άνθρωπο, αφού αναφέρεται στην ολότητα της προσωπικότητας αφενός και αφετέρου αφορά όλο το χρονικό διάστημα της ζωής του. Ανάλογες περιγραφές συναντούμε και σε έγγραφα της Ευρωπαϊκής Ένωσης³ καθώς η ΔΒΜ έχει αποτελέσει θέμα συζητήσεων και ανάπτυξης πολιτικής εδώ και πολλά χρόνια στην Ευρώπη, διότι σήμερα είναι άμεσα αναγκαίο, να αποκτήσουν οι πολίτες γνώσεις και ικανότητες απαραίτητες για να εκμεταλλευτούν τα οφέλη αλλά και να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις της Κοινωνίας της Γνώσης⁴ (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2001:7).

Έτσι η Δ.Β.Μ. συμβάλλει ουσιαστικά ώστε να είναι ανοικτή για τους ανθρώπους η αγορά εργασίας και να μην περιορίζεται η πρόοδος μέσα σε αυτήν (Ευρωπαϊκή

³ Ανακοινώσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

⁴ Αναλυτικότερα για την Κοινωνία της Γνώσης στο Κεφάλαιο 2.

Επιτροπή, 2001:8). Συγχρόνως, με τους οικονομικούς στόχους προάγει και τη δημιουργία μίας κοινωνίας ανεκτικής, δημοκρατικής και χωρίς αποκλεισμούς, η οποία παρέχει στους πολίτες την ευκαιρία να πραγματοποιούν τις φιλοδοξίες τους και να συμμετέχουν στην οικοδόμηση μιας καλύτερης κοινωνίας. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2001,σελ.8 · Aspin & Charman, 2000:17).

Η Δ.Β.Μ. επομένως, παράλληλα με την Εκπαίδευση Ενηλίκων υπηρετεί το τρίπτυχο οικονομική πρόοδος και ανάπτυξη⁵, προσωπική εξέλιξη και ολοκλήρωση⁶ και κοινωνική ένταξη και εκδημοκρατισμό⁷ (Πανιτσίδου, 2013, όπ. αναφ. στο Αθανασούλα – Ρέππα, Ηλιοφώτου, & Γιαβρίμης, 2015 · Aspin & Charman, 2000:17). Επομένως, η προσωπική ολοκλήρωση, η ενεργός συμμετοχή, η κοινωνική ένταξη και η απασχολησιμότητα/προσαρμοστικότητα ευρίσκονται μέσα στο ευρύ φάσμα των αλληλένδετων στόχων που αποτελούν την ουσία του ορισμού της Δ.Β.Μ. όπως αναφέρεται στην Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (2001:8):

"Κάθε μαθησιακή δραστηριότητα η οποία αναλαμβάνεται καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής με σκοπό τη βελτίωση των γνώσεων, των δεξιοτήτων και των ικανοτήτων, στο πλαίσιο μιας προσωπικής, κοινωνικής οπτικής και/ή μιας οπτικής που σχετίζεται με την απασχόληση" (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2001:11).

Υπογραμμίζεται το γεγονός ότι η έννοια της Δ.Β.Μ., όπως παρουσιάστηκε πιο πάνω, δεν περιορίζεται αποκλειστικά σε μία οικονομική οπτική ή μόνο στη μάθηση ενηλίκων, αλλά περιλαμβάνει τη μάθηση από την προσχολική ηλικία μέχρι και μετά τη συνταξιοδότηση και περιέχει στόχους που αναφέρονται στην ενεργό συμμετοχή των ατόμων, την προσωπική ολοκλήρωση και την κοινωνική ένταξη καθώς και θέματα που σχετίζονται με την απασχόληση. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2001:11).

Η σημασία αυτού του ορισμού διαφαίνεται επίσης και στο κείμενο το οποίο εξέδωσαν οι υπουργοί Παιδείας της ομάδας G8 στα πλαίσια μίας εκ των συναντήσεών⁸ τους το 2000. Συγκεκριμένα τονίστηκε η υψηλή προτεραιότητα της ΔΒΜ για όλα τα συμμετέχοντα κράτη. *Με βάση τους τέσσερις πυλώνες της μάθησης*

⁵ Αντιπροσωπεύει την έννοια του ανθρώπινου κεφαλαίου

⁶ Συναρτά το ατομικό κεφάλαιο

⁷ Αναφέρονται στο κοινωνικό κεφάλαιο και στην τοπική και κοινωνική ανάπτυξη

⁸ Το 2000, οι Υπουργοί Παιδείας της Ομάδας των G8 και ο αρμόδιος για την Εκπαίδευση Επίτροπος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής συναντήθηκαν για πρώτη φορά και υιοθέτησαν το όραμα της ΔΒΜ υπό την οπτική της «Εκπαίδευσης σε μια Κοινωνία που αλλάζει». Κατόπιν παρουσίασαν συνοπτικά τα συμπεράσματά τους στη Διάσκεψη Κορυφής G8 της Οκινάουα της Ιαπωνίας.(G7/8 Education Ministers Meetings, 2000)

να γνωρίζουμε, να μαθαίνουμε να κάνουμε, να μαθαίνουμε να ζούμε και να μαθαίνουμε να ζούμε μαζί⁹, η ΔΒΜ παρέχει τις ενισχυμένες ευκαιρίες που είναι απαραίτητες για την ολοκληρωτική έννοια του πολίτη στην κοινωνία της γνώσης. Είναι θεμελιώδης για την ανάπτυξη ενός έθνους. Χτίζει τη βάση για οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη, αναπτύσσει την ικανότητα των ατόμων να συμβάλλουν και να επωφελούνται από αυτήν την ανάπτυξη, διατηρεί και εμπλουτίζει τόσο την ατομική όσο και τη γενική κουλτούρα ενός έθνους και χτίζει τον αμοιβαίο σεβασμό και την κατανόηση που ξεπερνά τις πολιτισμικές διαφορές. (G7/8 Education Ministers Meetings, 2000).

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση, επίσης, τονίζεται η σπουδαιότητα και η κεντρική θέση της Δ.Β.Μ. διότι το μέλλον της Ευρώπης εξαρτάται από το κατά πόσον οι πολίτες της θα είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν τις οικονομικές και κοινωνικές προκλήσεις, αφού σε μία ευρωπαϊκή περιοχή «Δια Βίου Μάθησης» οι πολίτες θα μπορούν να κινούνται ελεύθερα από περιβάλλον μάθησης σε θέση εργασίας, από μια περιφέρεια ή χώρα σε άλλη, προκειμένου να αξιοποιούν καλύτερα τις δεξιότητες και τις γνώσεις τους (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2001:10). Η εφαρμογή της Δ.Β.Μ. δίνει έμφαση στη μάθηση από την προσχολική ηλικία έως εκείνη μετά τη συνταξιοδότηση και εφ' όρου ζωής¹⁰ καλύπτοντας κάθε μορφή εκπαίδευσης (τυπική, μη τυπική και άτυπη) (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2001:10). Επειδή όμως, υπήρξαν φόβοι ότι μέσα στον ορισμό της Δ.Β.Μ. τονίζονται υπερβολικά οι διαστάσεις για την απασχόληση και την αγορά εργασίας, γι' αυτό η συγκεκριμενοποίηση των στόχων της Δ.Β.Μ. απηχεί ευρύτερες οπτικές, όπως τις πνευματικές και πολιτισμικές διαστάσεις της μάθησης, οι οποίες διαμορφώνουν τελικά τέσσερις ευρείς και αλληλοϋποστηριζόμενους στόχους: προσωπική ολοκλήρωση, ενεργό συμμετοχή, κοινωνική ένταξη και απασχολησιμότητα/προσαρμοστικότητα (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2001,σελ.10).

Ο Κόκκος (2007:3) επιπλέον, υποστηρίζει ότι ο όρος Δ.Β.Μ. είναι πολύ ευρύτερος από τον όρο «εκπαίδευση» και υποδηλώνει τον απεριόριστο και αέναο χαρακτήρα της μάθησης, που καλύπτει όλο το φάσμα της ζωής και περιλαμβάνει όλες ανεξαιρέτως τις μορφές μάθησης, τόσο εκείνες που παρέχονται από κάθε είδους

⁹ Learning to know, learning to do, learning to be and learning to live together

¹⁰ «Από τα σπάργανα ως τα σάβανα»

εκπαιδευτικούς φορείς όσο και όλες τις μορφές άτυπης μάθησης (Sutton, 1994:3416 · Kogan, 2000, κεφ. 5 όπ. αναφ. στο Κόκκος, 2007).

Επίσης οι Καραλής & Παπαγεωργίου (2012:20) ορίζουν την έννοια της Δ.Β.Μ. ως τη μάθηση που δεν τελειώνει με το τέλος της φοίτησης στο τυπικό εκπαιδευτικό σύστημα, αλλά συνεχίζεται. Υπογραμμίζουν μάλιστα, ότι η Δ.Β.Μ. δεν είναι μόνο τα εκπαιδευτικά προγράμματα, αλλά συγχρόνως και ένα ιδεώδες, το ιδανικό μιας κοινωνίας που συμμετέχει σε αυτά (Καραλής & Παπαγεωργίου, 2012:20).

1.2 Επαγγελματική Ανάπτυξη Εκπαιδευτικών

Η έννοια της επαγγελματικής ανάπτυξης των εκπαιδευτικών είναι αρκετά ασαφής, έχει δοθεί λίγη συστηματική προσοχή για την κατανόηση του θέματος και μόλις τα τελευταία χρόνια έχει αρχίσει να μελετάται ως έννοια (Evans, 2002:124).

Έτσι λοιπόν, πολλοί ερευνητές και συγγραφείς έχουν προσπαθήσει να συμπεριλάβουν όλες τις σημασίες που είναι δυνατόν να περικλείει η συγκεκριμένη έννοια. Σε πρόσφατη αναφορά του Ο.Ο.Σ.Α.¹¹ με τον τίτλο «Υποστηρίζοντας τον Επαγγελματισμό των Εκπαιδευτικών», βασισμένη στη διεθνή έρευνα TALIS¹² (2016:1-2) ορίζεται ο επαγγελματισμός των εκπαιδευτικών ως το πεδίο που περικλείει τρεις τομείς:

- Οι απαραίτητες γνώσεις που έχει κάθε εκπαιδευτικός και αποτελούν το διδακτικό του αντικείμενο.
- Η αυτονομία που απολαμβάνει καθώς παίρνει αποφάσεις σχετικές με το έργο του και
- Τα δίκτυα ομοτίμων (συναδέλφων), τα οποία προσφέρουν ευκαιρίες ανταλλαγής πληροφοριών και υποστήριξης, αναγκαίες για τη διατήρηση υψηλών προτύπων διδασκαλίας.

Η επαγγελματική υποστήριξη των εκπαιδευτικών, βασισμένη στους τομείς αυτούς συνδέεται θετικά με την ικανοποίηση από το περιβάλλον εργασίας και με την αύξηση της αυτοεκτίμησης (TALIS, 2016:2). Συγκεκριμένα, η επαγγελματική

¹¹ Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης

¹² Teaching and Learning International Survey

ανάπτυξη των εκπαιδευτικών περιλαμβάνει την αρχική εκπαίδευση, τα εισαγωγικά μαθήματα μόλις εισέρχονται στο επάγγελμα, την εκπαίδευση (κατάρτιση) κατά τη διάρκεια της υπηρεσίας τους και τη συνεχή επαγγελματική εξέλιξη μέσα στο σχολικό περιβάλλον (European Commission - TALIS, 2010:19).

Εξάλλου η ποιότητα της εκπαιδευτικής διαδικασίας είναι στενά συνδεδεμένη με την πραγματικότητα που συνδιαμορφώνουν οι εκπαιδευτικοί στο σχολείο (Κατσαρού & Δεδούλη, 2008:8). Ερμηνεύουν και υλοποιούν το Αναλυτικό Πρόγραμμα (Α.Π.), επιλέγουν μεθόδους διδασκαλίας, υλοποιούν τους στόχους της εκπαίδευσης, επιδρούν ουσιαστικά στην επικοινωνία με τους μαθητές και επομένως έχουν μία σημαντική θέση σε κάθε προσπάθεια αλλαγής και βελτίωσης (Κατσαρού & Δεδούλη, 2008:8). Επομένως η επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών έχει ιδιαίτερο βάρος για την ποιοτική βελτίωση της εκπαίδευσης και ο μοχλός για να επιτύχει είναι η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών (Κατσαρού & Δεδούλη, 2008:8).

Όμως οι επιμορφωτικές πρακτικές είναι πάρα πολλές, ανάλογα με τα κριτήρια κατηγοριοποίησης γι' αυτό θα αναφερθούμε μόνο σε ορισμένες, σύμφωνα και με τις Κατσαρού & Δεδούλη (2008:13): *Ανάλογα με τον χαρακτήρα της συμμετοχής των εκπαιδευτικών, διακρίνουμε σε επιμόρφωση υποχρεωτική ή προαιρετική. Ανάλογα με τα χαρακτηριστικά των επιμορφούμενων, μιλάμε για επιμόρφωση στελεχών, επιμόρφωση εκπαιδευτικών σε σχέση με την ειδικότητα κ.ά. Ανάλογα με το πλαίσιο διεξαγωγής της, μπορούμε να αναφερθούμε σε επιμόρφωση που διεξάγεται: α) εντός του σχολείου (ενδοσχολική), β) με επίκεντρο το σχολείο, γ) εκτός του σχολείου.*

Ωστόσο, περισσότερο σύγχρονες πρακτικές εμφανίζονται όλο και πιο συχνά, όπως η εξ αποστάσεως εκπαίδευση με τη μέθοδο e-Learning, οι οποίες και θα μας απασχολήσουν στα επόμενα κεφάλαια, αφού η περίπτωση του σεμιναρίου που μελετάμε εμπίπτει σε αυτές. Από την άλλη βέβαια στα πλαίσια της Δ.Β.Μ. η επιμόρφωση θεωρείται μέρος της διαδικασίας της ζωής και όχι ένα στεγανοποιημένο τμήμα ειδικών δραστηριοτήτων διδασκαλίας και μάθησης (Rogers, 1996, 1998: 54, όπ. αναφ. στο Κατσαρού & Δεδούλη, 2008:13).

Ο σημαντικός ρόλος των εκπαιδευτικών και η κεντρικής σημασίας προσφορά τους στην εκπαίδευση αναδεικνύονται στο έγγραφο του OECD (1989) με την

επισημάνση ότι: Οι εκπαιδευτικοί βρίσκονται στο επίκεντρο της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Όσο μεγαλύτερη είναι η σημασία που αποδίδεται στην εκπαίδευση στο σύνολό της - είτε όταν πρόκειται για μετάδοση πολιτιστικών στοιχείων, ή αφορά την κοινωνική συνοχή και τη δικαιοσύνη, ή την ανάπτυξη ανθρώπινων πόρων με την εκπαίδευση στις Νέες Τεχνολογίες - τόσο υψηλότερη είναι και η προτεραιότητα που πρέπει να δίνεται στους εκπαιδευτικούς, αφού είναι οι υπεύθυνοι για αυτήν την εκπαίδευση. (OECD, 1989 όπ. αναφ. στο Day, 1999:15)

Σύμφωνα με τον Day (1999:18) η επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών περιλαμβάνει οπωσδήποτε μάθηση που είναι μερικές φορές φυσική και εξελικτική, άλλες φορές ευκαιριακή και άλλοτε είναι αποτέλεσμα προγραμματισμού. Ειδικότερα σύμφωνα με τον ορισμό που δίνει ο ίδιος στο βιβλίο¹³ του:

«Η επαγγελματική ανάπτυξη (Professional Development) των εκπαιδευτικών περιλαμβάνει όλες τις φυσικές εμπειρίες μάθησης και τις συνειδητά προγραμματισμένες δραστηριότητες οι οποίες είναι άμεσα ή έμμεσα ωφέλιμες για το άτομο, την ομάδα ή το σχολείο και οι οποίες συμβάλλουν στην ποιότητα της εκπαίδευσης στην τάξη. Επιπλέον, είναι η διαδικασία με την οποία, μόνοι ή μαζί με άλλους, οι εκπαιδευτικοί αναστοχάζονται, ανανεώνουν, επεκτείνουν και αναπτύσσουν τις γνώσεις, τις δεξιότητες και τη συναισθηματική νοημοσύνη που είναι απαραίτητες σε κάθε φάση της διδασκαλίας τους» (Day, 1999:18)

Επιπλέον, ο Day (1999:16) υποστηρίζει δέκα αρχές οι οποίες βασίζονται σε ερευνητικά δεδομένα σχετικά με την εκπαιδευτική πραγματικότητα και με βάση αυτές μπορούμε να δώσουμε μία ικανοποιητική απάντηση στο ερώτημα γιατί είναι σημαντική και αναγκαία η επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών.

Είναι οι εξής:

1. Κάθε προσπάθεια που γίνεται για βελτίωση της εκπαίδευσης θα πρέπει οπωσδήποτε να περιλαμβάνει ουσιώδεις ενέργειες για επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών, αφού αυτοί αποτελούν το σημαντικότερο κεφάλαιο του σχολείου.
2. Έχοντας οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί καθήκον να καλλιεργήσουν στους μαθητές τους την κλίση προς τη δια βίου μάθηση, θα πρέπει και οι ίδιοι να αποδεικνύουν τη δέσμευσή τους και τον ενθουσιασμό τους για τη Δ.Β.Μ.

¹³ Developing Teachers: The Challenges of Lifelong Learning (1999)

3. Η συνεχής επαγγελματική ανάπτυξη είναι απαραίτητη για όλους τους εκπαιδευτικούς για να συμβαδίζουν με τις αλλαγές, να αναθεωρούν και να ανανεώνουν τις γνώσεις τους έτσι ώστε η διδασκαλία τους να είναι ικανοποιητική.
4. Οι εκπαιδευτικοί μαθαίνουν κατά τρόπο φυσικό κατά τη διάρκεια της επαγγελματικής τους πορείας, αλλά αυτή η μάθηση είναι απλά εμπειρική και περιορίζει την ανάπτυξη.
5. Δέχονται επιρροές από διάφορους παράγοντες γύρω τους όπως η δική τους ιστορία ζωής, οι τρέχουσες συνθήκες της τάξης και της εκπαίδευσης γενικά, καθώς και των ευρύτερων κοινωνικών και πολιτικών πλαισίων μέσα στα οποία εργάζονται.
6. Οι μαθητές από την άλλη έχουν ποικίλα κίνητρα, μαθησιακές δυσκολίες, διαφορετικές ικανότητες και προέρχονται από ανόμοια περιβάλλοντα, έτσι η διδασκαλία για να είναι επιτυχημένη θα πρέπει να βασίζεται πάντα σε ενδοπροσωπικές και διαπροσωπικές δεξιότητες, δηλαδή να είναι συνάρτηση της λογικής και του συναισθήματος.
7. Ο εκπαιδευτικός αντιλαμβάνεται το αναλυτικό πρόγραμμα με βάση τη δική του προσωπική και επαγγελματική ταυτότητα με αποτέλεσμα οι παιδαγωγικές του γνώσεις να είναι αλληλένδετες με τις προσωπικές και επαγγελματικές του ανάγκες, κατά συνέπεια θα πρέπει και αυτές να συμπεριλαμβάνονται στην επαγγελματική του εξέλιξη.
8. Ενδείκνυται επίσης να συμμετέχουν με κεντρικό ρόλο στις αποφάσεις τις σχετικές με την εκπαίδευση και τη μάθησή τους.
9. Η επιτυχής ανάπτυξη του σχολείου εξαρτάται από την επιτυχή ανάπτυξη των εκπαιδευτικών.
10. Ο προγραμματισμός και η υποστήριξη μιας μακροχρόνιας ανάπτυξης είναι κοινή ευθύνη των εκπαιδευτικών, των σχολείων και της κυβέρνησης (Day, 1999: 16)

Για να έχουν όμως επιτυχία τα προγράμματα επαγγελματικής ανάπτυξης των εκπαιδευτικών και να φέρουν αποτελέσματα, θα πρέπει να ακολουθούν τις αρχές εκπαίδευσης ενηλίκων (Gravani, 2012:419). Την ίδια άποψη εκφράζει και η Παπαναούμ (2008:57) θέτοντας ως προϋπόθεση του επιτυχούς σχεδιασμού τους να

γίνονται με βάση σύγχρονα δεδομένα της εκπαίδευσης ενηλίκων και της θεωρίας προγραμμάτων.

Μερικές από αυτές τις αρχές είναι η εθελοντική συμμετοχή, ο αμοιβαίος σεβασμός, το συνεργατικό πνεύμα, η δράση και ο προβληματισμός, ο κριτικός προβληματισμός και η αυτοκατευθυνόμενη μάθηση (Gravani, 2012:419). Εξ άλλου επειδή η ανάπτυξη των εκπαιδευτικών αποτελεί υποσύνολο της ανάπτυξης ενηλίκων κατά το σχεδιασμό προγραμμάτων για εκπαιδευτικούς, οι θεωρίες της εκπαίδευσης ενηλίκων θα πρέπει να ληφθούν υπόψη (Gravani, 2012: 419)

Η εθελοντική συμμετοχή πρέπει να προτιμάται έναντι της υποχρεωτικής, γιατί όταν οι ενήλικες συμμετέχουν στη μάθηση με δική τους βούληση, δεσμεύονται περισσότερο σε όλη τη διαδικασία (Brookfield 1986, όπ. αναφ. στο Gravani, 2012:419). Η εθελοντική συμμετοχή σχετίζεται με την αυτοκατευθυνόμενη διαδικασία μάθησης, η οποία συνδέεται άμεσα με την εκπαίδευση ενηλίκων, αφού οι ενήλικες θέλουν να ελέγχουν οι ίδιοι τον καθορισμό των εκπαιδευτικών στόχων τους και να δημιουργούν προσωπικά σημαντικά κριτήρια αξιολόγησης (Brookfield 1986, όπ. αναφ. στο Gravani, 2012: 420 – 421).

Η Παπαναούμ (2008:55) απαντά στο κρίσιμο ερώτημα γιατί είναι τόσο απαραίτητη και αναγκαία η εκπαίδευση και η κατάρτιση των εκπαιδευτικών: Δεν νοείται καλό σχολείο χωρίς καλούς εκπαιδευτικούς.

Οι σύγχρονες κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες απαιτούν στα σχολεία διδασκαλία υψηλού επιπέδου, διότι αυτή είναι ένας από τους κυριότερους παράγοντες για την εξασφάλιση επιτυχών μαθησιακών αποτελεσμάτων, έτσι ώστε οι μαθητές να μπορούν να αξιοποιούν πλήρως τις δυνατότητές τους. (Συμβούλιο Της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2014:22).

Στο σημερινό κόσμο στον οποίο τα πάντα αλλάζουν ραγδαία, το ίδιο μεταβάλλεται και ο ρόλος των εκπαιδευτικών καθώς έχουν να αντιμετωπίσουν προκλήσεις περισσότερες και πιο σύνθετες, όπως τις απαιτήσεις για νέες δεξιότητες, τις τεχνολογικές εξελίξεις, την αυξανόμενη κοινωνική και πολιτισμική πολυμορφία, την ανάγκη παροχής εξατομικευμένης διδασκαλίας και την κάλυψη ειδικών μαθησιακών αναγκών. (Συμβούλιο Της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2014:22).

Επιπλέον θα πρέπει οι εκπαιδευτικοί να αναπτύξουν ψηφιακές δεξιότητες προκειμένου να τις χρησιμοποιήσουν στη διδασκαλία τους, να διδάξουν τους μαθητές τους εγκάρσιες δεξιότητες όπως ο ψηφιακός αλφαριθμητισμός, η εκμάθηση τρόπων μάθησης, η επιχειρηματικότητα, η δημιουργική και κριτική σκέψη, καθώς και η ενίσχυση των γλωσσικών τους δεξιοτήτων. Σε αυτά κυρίως τα θέματα είναι που χρειάζονται συνεχή ανανέωση και ενημέρωση των γνώσεών τους. (Συμβούλιο Της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2014:23).

Η υλοποίηση των στόχων του σχολείου, η επιτυχής διδασκαλία και η σωστή διαπαιδαγώγηση των νέων απαιτούν ένα θεσμοθετημένο εκπαιδευτικό σύστημα στο οποίο οι εκπαιδευτικοί κατέχουν έναν κεντρικό ρόλο. Η διδακτική τους αλλά και η συνολική προσωπικότητά τους επιδρούν άμεσα στους μαθητές, με αποτέλεσμα οι εκπαιδευτικοί να επενεργούν και να διαμορφώνουν στο μεγαλύτερο βαθμό όσα αποκομίζουν οι μαθητές από το σχολείο. Σύμφωνα με παλαιότερες μετρήσεις οι εκπαιδευτικοί διαμορφώνουν το 40% της συνολικής επιρροής που έχει το σχολείο στους μαθητές (Darling- Hammond & McLaughlin 1996: 377, όπ. αναφ. στο Παπαναούμ 2008:55). Συνεχίζοντας η Παπαναούμ (2008:55) διατυπώνει την άποψη ότι η επιμόρφωση παίζει σημαντικό ρόλο στη βελτίωση του έργου των εκπαιδευτικών και ολόκληρου του σχολείου, με την προϋπόθεση ότι γίνεται με συγκεκριμένες αρχές και όρους. Θεωρεί επομένως ως μία πρώτη βασική αρχή να εκλαμβάνεται η επιμόρφωση ως μέρος της επαγγελματικής ανάπτυξης των εκπαιδευτικών. Πρόκειται δηλαδή για μία αδιάλειπτη διαδικασία επαγγελματικής ανάπτυξης, η οποία αρχίζει από τον προσανατολισμό τους ακόμη στο επάγγελμα, συνεχίζεται κατά την αρχική εκπαίδευση και διαρκεί μέχρι το τέλος της σταδιοδρομίας (Παπαναούμ, 2008:58):

Ειδικότερα η Παπαναούμ (2008:58) επισημαίνει: *Κατά τη μακρά αυτή διαδικασία οι εκπαιδευτικοί διαμορφώνουν τις αντιλήψεις τους για το εκπαιδευτικό τους έργο και τον επαγγελματικό τους ρόλο και παράλληλα αποκτούν την επαγγελματική τους ειδημοσύνη* (Ζ. Παπαναούμ 2003, όπ. αναφ. στο Παπαναούμ, 2008:58). *Σε αυτό το πλαίσιο, ως επιμόρφωση νοείται οποιαδήποτε δραστηριότητα μαθησιακή/ εκπαιδευτική συμβαίνει μετά την ένταξή τους στο επάγγελμα. Μπορεί να είναι οργανωμένη επιμόρφωση (π.χ. περιοδική, εισαγωγική, ταχύρρυθμη, ενδοσχολική) ή άτυπες μορφές επιμόρφωσης, όπως είναι η συνεργατική μάθηση και η έρευνα δράσης.*

Οι γνώσεις, οι δεξιότητες και η δέσμευση των εκπαιδευτικών, καθώς και η ποιοτική διεύθυνση σχολικών ιδρυμάτων, αποτελούν τους σημαντικότερους παράγοντες για την επίτευξη εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων υψηλής ποιότητας. Η ποιοτική διδασκαλία και η ικανότητα παρότρυνσης προς όλους τους μαθητές να αξιοποιήσουν στο μέγιστο βαθμό τις δυνατότητές τους είναι δυνατόν να έχουν μόνιμη θετική επίδραση στο μέλλον των νέων¹⁴. Για τον λόγο αυτό, έχει βασική σημασία όχι μόνο να εξασφαλίζεται ότι οι εκπαιδευτικοί και οι διευθυντές των σχολείων είναι απολύτως κατάλληλοι για το έργο που καλούνται να επιτελέσουν, αλλά και να τους παρέχεται η καλύτερη δυνατή αρχική εκπαίδευση και η συνεχής επαγγελματική εξέλιξη σε όλα τα επίπεδα. Η επίτευξη του στόχου αυτού εκτός των άλλων μπορεί επίσης να συμβάλλει αποτελεσματικά στο να προσδώσει μεγαλύτερο κύρος στο επάγγελμα του εκπαιδευτικού. (Συμβούλιο Της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2009, σελ. 7-8).

Τα εκπαιδευτικά προγράμματα, τα οποία είναι βασικοί παράγοντες για να εξασφαλίσουν την συνεχή επαγγελματική εξέλιξη των εκπαιδευτικών, πρέπει να είναι υψηλής ποιότητας, να ανταποκρίνονται στις ανάγκες τους και να κατοχυρώνουν μία ισορροπία η οποία να συνδυάζει τη θεωρητική πανεπιστημιακή έρευνα και την εκτεταμένη πρακτική εμπειρία. Είναι ουσιαστικής σημασίας να αντιμετωπίζεται ως συνεκτικό σύνολο η αρχική εκπαίδευση των εκπαιδευτικών, η εισαγωγική κατάρτιση των νεοεισερχομένων και η συνεχής επαγγελματική εκπαίδευση. (Συμβούλιο Της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2009: 7-8).

Υπάρχουν ορισμένα απλά βήματα που μπορούν να ακολουθήσουν οι εκπαιδευτικοί προκειμένου να εμπλουτίσουν την επαγγελματική τους μάθηση. Αυτά τα βήματα δεν απαιτούν τεράστια δέσμευση χρόνου, απλά θα πρέπει να είναι τα καλύτερα. Ένα από αυτά είναι η εργασία σε επαγγελματικά δίκτυα μάθησης¹⁵, διότι αυτά επιτρέπουν στους εκπαιδευτικούς να διδάσκουν ο ένας τον άλλον και να σχηματίζουν ομάδες όπου θα μοιράζονται και θα δοκιμάζουν νέες ιδέες (K-12

¹⁴ Έχουμε σημειώσει ανάλογα στη σελ.3: Οι σύγχρονες κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες απαιτούν στα σχολεία διδασκαλία υψηλού επιπέδου, διότι αυτή είναι ένας από τους κυριότερους παράγοντες για την εξασφάλιση επιτυχών μαθησιακών αποτελεσμάτων έτσι ώστε οι μαθητές να μπορούν να αξιοποιούν πλήρως τις δυνατότητές τους. (Συμβούλιο Της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2014, σελ.22).

¹⁵ Επαγγελματικές Κοινότητες Μάθησης (Professional Learning Communities).

Blueprint, 2014:2). Η κοινότητα μάθησης είναι απαραίτητη για την αποτελεσματική μάθηση των μαθητών για τουλάχιστον τρεις λόγους:

- Οι μαθητές χρειάζονται σαφείς στόχους και μεθόδους διδασκαλίας.
- Οι εκπαιδευτικοί πρέπει να αναλαμβάνουν ενεργά την ευθύνη για την επιτυχία των μαθητών τους.
- Οι εκπαιδευτικοί που συνεργάζονται με τους συναδέλφους τους είναι πιθανότερο να είναι περισσότερο αποτελεσματικοί, επειδή ενισχύονται και παίρνουν ανατροφοδότηση μέσα από την ομάδα (K-12 Blueprint, 2014:2).

1.3. Ο εκπαιδευτικός ως δια βίου μαθητών

Αναφερθήκαμε¹⁶ στο σημαντικό ρόλο που διαδραματίζουν οι εκπαιδευτικοί και κυρίως στην κεντρική θέση που έχουν για την εφαρμογή κάθε αλλαγής και βελτίωσης που λαμβάνει χώρα στην εκπαίδευση. Γι' αυτό και τόσο πολύ λόγος γίνεται, τη σημερινή εποχή, για την υποστήριξη των εκπαιδευτικών στο απαιτητικό έργο τους. Ο Βλάχος¹⁷ (2008) στον πρόλογό του στο Συνέδριο για την «Επιμόρφωση των στελεχών της Εκπαίδευσης», επιβεβαιώνει τον αποφασιστικό ρόλο του εκπαιδευτικού ο οποίος καλείται να διευκολύνει και να καθοδηγεί προς τη μάθηση και ως εκ τούτου είναι απαραίτητη και καθοριστική η στήριξη του από τα στελέχη της εκπαίδευσης. Επί πλέον ο ίδιος (Βλάχος, 2008) υπογραμμίζει τη ραγδαία εξέλιξη των επιστημών και της τεχνολογίας που έχει αναγάγει τη γνώση σε κυρίαρχο αγαθό για την ανάπτυξη της κοινωνίας και κατά συνέπεια την ζωτικής σημασίας θέση που κατέχει ο εκπαιδευτικός στο σημερινό σχολείο, αφού αυτός είναι που βοηθά και διευκολύνει τους μαθητές στην κατάκτηση της γνώσης.

Από την άλλη, η Δ.Β.Μ. είναι ένα θέμα ήδη καθιερωμένο στην ατζέντα των περισσότερων εκπαιδευτικών πολιτικών και κυριαρχεί στον 21^ο αιώνα. Το 1996 καθιερώθηκε στην Ε.Ε. ως «Έτος Δια Βίου Μάθησης», η UNESCO ανέπτυξε ένα νέο διεπιστημονικό πρόγραμμα «Μάθηση χωρίς σύνορα», το οποίο εστιάζει στη δημιουργία μιας κουλτούρας μάθησης και σύμφωνα με τα λόγια του Γενικού

¹⁶ Στην ενότητα 1.2 - Επαγγελματική Ανάπτυξη Εκπαιδευτικών –

¹⁷ Πρόεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου και ο έχων την ευθύνη του Συνεδρίου «ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΣΤΕΛΕΧΩΝ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ: ΔΡΑΣΕΙΣ – ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ», το οποίο είχε γίνει υπό την αιγίδα του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου στις 19–20 Ιουνίου 2008 στην πόλη του Βόλου.

Διευθυντή της, Frederico Mayor¹⁸, «...η μάθηση στον 21^ο αιώνα θα είναι μια συνεχής απαίτηση, θα είναι ευθύνη των κοινωνιών να παρέχουν ένα περιβάλλον, χωρίς κανένα εμπόδιο, στο οποίο τα άτομα και οι κοινωνικές οντότητες θα μπορούν να ικανοποιήσουν τις μαθησιακές τους ανάγκες » (Day, 2000:106). Έτσι, οι σπουδαστές που αποφοιτούν, ανεξάρτητα από τα άμεσα σχέδια τους για μετά το σχολείο, θα χρειαστεί να αναπτύξουν τέτοια ευελιξία και ευστροφία, άγνωστη για τις προηγούμενες γενιές, θα πρέπει να έχουν δεξιότητες σκέψης για την επίλυση προβλημάτων και τη λήψη αποφάσεων, να έχουν τεχνογνωσία και καλά αναπτυγμένες διαπροσωπικές δεξιότητες (Day, 2000:106)¹⁹.

Επομένως απαραίτητο συστατικό για την επιτυχία όλων αυτών είναι η δύναμη της εκπαίδευσης που έχει τις γνώσεις και την επιμονή για την προώθηση μεταρρυθμίσεων, ακριβώς όπως παρατηρεί ο Fullan (1993:131, όπ. αναφ. στο Coolahan, 2002:30): «Μια ποιοτική παιδαγωγική δύναμη – που ωθεί στη μάθηση – είναι η απαραίτητη προϋπόθεση για την αντιμετώπιση αυτής της πολυπλοκότητας που υπάρχει. Αυτή που θα βοηθήσει τους νέους να γίνουν οι μελλοντικοί πολίτες που θα μπορούν να διαχειριστούν τις ζωές τους και να μπορούν να σχετίζονται με τους γύρω τους σε ένα συνεχώς μεταβαλλόμενο κόσμο. Δεν υπάρχουν υποκατάστατα καλύτερων εκπαιδευτικών. Δεν μπορούμε να έχουμε μια κοινωνία μάθησης χωρίς εκπαιδευτικούς με επαγγελματισμό».

Εξ άλλου σ' έναν ταχέως μεταβαλλόμενο κόσμο, ο ρόλος των εκπαιδευτικών και οι προσδοκίες που εναποτίθενται σε αυτούς υπόκεινται επίσης σε εξέλιξη, καθώς καλούνται να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις που θέτουν οι απαιτήσεις για νέες δεξιότητες, οι ραγδαίες τεχνολογικές εξελίξεις και η αυξανόμενη κοινωνική και πολιτισμική πολυμορφία, σε συνδυασμό με την ανάγκη παροχής πιο εξατομικευμένης διδασκαλίας και κάλυψης ειδικών μαθησιακών αναγκών. Επομένως είναι συνεχώς παρούσα η ανάγκη για για τη διατήρηση και τη βελτίωση της ποιότητας του εκπαιδευτικού δυναμικού (Συμβούλιο Της Ευρωπαϊκής Ένωσης,

¹⁸ Ο Federico Mayor Zaragoza Ισπανός επιστήμονας, μελετητής, πολιτικός, διπλωμάτης και ποιητής. Διετέλεσε Γενικός Διευθυντής της UNESCO από το 1987 έως το 1999. Είναι σήμερα Πρόεδρος του Ιδρύματος Πολιτισμού της Ειρήνης και μέλος του Τιμητικού Συμβουλίου της Διεθνούς Δεκαετίας για την Προώθηση Πολιτισμού Ειρήνης και Μη Βίας για Τα παιδιά του κόσμου καθώς και ο επίτιμος πρόεδρος της Académie de la Paix .Ο Federico Mayor είναι μέλος της Διεθνούς Επιτροπής του Χάρτη της Γης.ΠΗΓΗ: Wikipedia <http://1clickurls.com/bUkvKqI>

¹⁹Όλα τα παραπάνω τα περιγράφει ο Christopher Day σε άρθρο που έγραψε το 2000. «Teachers in the Twenty-first Century: Time to renew the vision»

2014:22). Οι εκπαιδευτές για εκπαιδευτικούς επίσης, διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στη διατήρηση και τη βελτίωση της ποιότητας του εκπαιδευτικού δυναμικού. Η παροχή αρχικής κατάρτισης υψηλής ποιότητας, στήριξης στις πρώτες φάσεις της σταδιοδρομίας («περίοδος εισαγωγής») και συνεχούς επαγγελματικής ανάπτυξης των εκπαιδευτικών, είναι δυνατόν να προσελκύσει τους κατάλληλους υποψηφίους για το επάγγελμα του εκπαιδευτικού, οι οποίοι θα πρέπει να έχουν και να διατηρούν τις ανάλογες δεξιότητες (Συμβούλιο Της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2014:22). Επειδή η διδασκαλία των εκπαιδευτικών είναι ένας από τους κυριότερους παράγοντες για την εξασφάλιση επιτυχών μαθησιακών αποτελεσμάτων, γι' αυτό και οι ίδιοι είναι κρίσιμο να μετέχουν σε εκπαιδευτικές διαδικασίες Δια Βίου Μάθησης μέσα από συνεχώς βελτιωμένα προγράμματα κατάρτισης σύμφωνα με το Συμβούλιο Της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2014:23). Ήδη από την αρχική κατάρτιση θα πρέπει να προσφέρεται στους υποψήφιους εκπαιδευτικούς η εκμάθηση των βασικών δεξιοτήτων για παροχή διδασκαλίας υψηλής ποιότητας, καθώς και να τους παρέχονται κίνητρα για την απόκτηση και την αναβάθμιση δεξιοτήτων σε όλη τη διάρκεια της σταδιοδρομίας τους (Συμβούλιο Της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2014:23). Οι συνθήκες που επικρατούν στην εκπαίδευση δικαιολογούν πλήρως τις προτάσεις αυτές και η αρχική κατάρτισή τους δεν αρκεί να περιλαμβάνει μόνο τη γνώση του διδακτικού αντικειμένου και παιδαγωγικές δεξιότητες, αλλά να ενθαρρύνει τόσο τον ατομικό στοχασμό, τη συνεργατική διδασκαλία, την προσαρμογή σε πολυπολιτισμικές τάξεις και την αποδοχή ηγετικών ρόλων (Συμβούλιο Της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2014:23).

Ειδικότερα το Συμβούλιο Της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2014:23) συνιστά:

«Τόσο η αρχική κατάρτιση όσο και η συνεχής επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών θα πρέπει να βασίζονται στην άρτια παιδαγωγική έρευνα και να εφαρμόζουν μαθησιακές μεθόδους για ενήλικες που βασίζονται σε κοινότητες πρακτικής, σε επιγραμμική μάθηση και σε μάθηση από ομοτίμους. Θα πρέπει να εξασφαλίζουν ότι οι εκπαιδευτικοί έχουν τακτικά την ευκαιρία να αναβαθμίζουν τη γνώση του θεματικού αντικειμένου τους και να λαμβάνουν υποστήριξη και κατάρτιση σε αποτελεσματικούς και καινοτόμους τρόπους διδασκαλίας, συμπεριλαμβανομένων των τρόπων που βασίζονται στις νέες τεχνολογίες».

Στην Έκθεση του Δικτύου Ευρυδίκη(Ευρωπαϊκή Επιτροπή/ΕΑΚΕΑ/Ευρυδίκη, 2015) καθορίζονται με περισσότερες λεπτομέρειες οι τομείς στους οποίους θα πρέπει να έχουν μία συνεχή επαγγελματική ανάπτυξη οι εκπαιδευτικοί:

..... «Αφορούν σε ανάγκες που υπάγονται στις κατηγορίες της «διδασκαλίας μαθητών με ειδικές ανάγκες», των «δεξιοτήτων ΤΠΕ για τη διδασκαλία», των «νέων τεχνολογιών στον χώρο εργασίας», των «προσεγγίσεων στην εξατομικευμένη μάθηση» και της «διδασκαλίας πολυδύναμων δεξιοτήτων». Οι ανάγκες αυτές εκφράζονται με αρκετά ενιαίο και σταθερό τρόπο σε όλη την Ευρώπη, αλλά και στις επιμέρους χώρες».

Επομένως, η επιμόρφωση και μάλιστα η συνεχής είναι ο τρόπος για μία σωστή επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών, πράγμα το οποίο τονίζει ο καθηγητής Ματθαίου²⁰ (2008:99) και προτείνει τέσσερις βασικές αρχές για να τοποθετηθεί η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, σε σύγχρονο πλαίσιο προκειμένου να φέρει αποτελέσματα απτά και ρεαλιστικά:

- Σύγχρονες μεθόδους επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών, με θέματα τα οποία είναι δυνατόν να προέχονται από τα ίδια τα προβλήματα που αντιμετωπίζει: σχολική βία, πολυπολιτισμικότητα, διαθεματική προσέγγιση, αυτοαξιολόγηση με σκοπό τη βελτίωση της ποιότητας του εκπαιδευτικού έργου και τόσα άλλα
- Πρακτικές λύσεις στα προβλήματα και όχι παράθεση ατελείωτων θεωρητικολογιών. Οι πρακτικές λύσεις στα προβλήματα πρέπει να αποτελούν τον άξονα της επαγγελματικής ανάπτυξης.
- Ο εκπαιδευτικός πρέπει να συμμετέχει ο ίδιος στην επαγγελματική του ανάπτυξη και όχι απλά να παρακολουθεί χωρίς ενδιαφέρον ατέρμονες ομιλίες.
- Επιπρόσθετα, η διαδικασία επαγγελματικής ανάπτυξης του εκπαιδευτικού θα πρέπει να είναι αναγνωρίσιμη μέσα από την αλλαγή της επαγγελματικής συμπεριφοράς του (Ματθαίου, 2008:104-15).

²⁰ Στο Συνέδριο που έγινε την 19–20 Ιουνίου 2008 με θέμα: ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΣΤΕΛΕΧΩΝ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ: ΔΡΑΣΕΙΣ – ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ. Θέμα της ομιλίας του καθηγητή: «Από την επιμόρφωση στη διαρκή επαγγελματική ανάπτυξη του εκπαιδευτικού – Νέες προτεραιότητες και προσεγγίσεις»
Τοποθεσία: ΒΟΛΟΣ

Κεφάλαιο 2

Σύγχρονες προκλήσεις στην Κοινωνία της Γνώσης

Στο παρόν κεφάλαιο παραθέτουμε την περιγραφή και τον ορισμό της Κοινωνίας της Γνώσης καθώς τις προκλήσεις που δημιουργήθηκαν σε αυτές τις συνθήκες και επέδρασαν καθοριστικά στο ρόλο και το έργο των εκπαιδευτικών.

2.1 Η Κοινωνία της Γνώσης/ Προκλήσεις/Ο ρόλος των εκπαιδευτικών

Η έννοια της Κοινωνίας της Γνώσης υφίσταται παράλληλα με την έννοια της Δια Βίου Μάθησης, αφού η Κοινωνία της Γνώσης έχει ως αποτέλεσμα ραγδαίες αλλαγές οι οποίες εντείνονται συνεχώς, έτσι ώστε η Δια Βίου Μάθηση να καθίσταται απαραίτητη (Longworth & Davies, 1996, όπ. αναφ. στο Ζαρίφης, 2014:39). Οι εξελίξεις αυτές έχουν επηρεάσει σε μεγάλο βαθμό το σχολείο, γιατί *«Τα δεδομένα εκτός σχολείου έχουν μεγαλύτερη σημασία και από τα πράγματα μέσα στο ίδιο το σχολείο και είναι αυτά που διέπουν και ερμηνεύουν τα πράγματα μέσα σ' αυτό»*, όπως ακριβώς έγραψε ο M. Sadler (1964, όπ. αναφ. στο Ματθαίου,2001:1). Αλλά και ο Day (2001:473) σημειώνει ότι η αβεβαιότητα, οι συνεχείς αλλαγές, η αυξανόμενη κοινωνική πολυπλοκότητα και αστάθεια που κυριαρχούν στον κόσμο δεν είναι δυνατόν να μην επηρεάσουν τα σημερινά σχολεία.

Ζούμε στην Κοινωνία της Γνώσης, όπως ακριβώς υποστηρίζει ο Hargreaves (2003:3) στην εισαγωγή του βιβλίου²¹ του και την προσδιορίζει: *Η κοινωνία της γνώσης είναι στην πραγματικότητα μία κοινωνία μάθησης.* Έτσι λοιπόν, αυτό που

²¹ «Teaching in the Knowledge Society: education in the age of insecurity»

είναι κρίσιμο στη σύγχρονη κοινωνία είναι η ικανότητα των εργαζομένων να ανανεώνουν συνεχώς τις γνώσεις τους και να μπορούν να μαθαίνουν ο ένας από τον άλλον. Δεν είναι επομένως η ταχύτητα των μηχανών που τροφοδοτεί και αναβαθμίζει την οικονομία και την κοινωνία αλλά η δύναμη του ανθρώπινου μυαλού – η δύναμη να σκέφτεται, να μαθαίνει και να καινοτομεί (Hargreaves A. , 2003:18). Συνεπώς η εργασία των εκπαιδευτικών έχει διαφοροποιηθεί ριζικά και ενώ οι βιομηχανικές οικονομίες χρειάζονταν εργαζομένους στις μηχανές, οι οικονομίες της γνώσης χρειάζονται «εργάτες της γνώσης» (Hargreaves A. , 2003:19). Αλλά το σημαντικό, συνεχίζει ο Hargreaves (2003:18) δεν είναι τόσο η δυνατότητα να έχουν οι άνθρωποι πρόσβαση στις πληροφορίες, όσο το πόσο καλά οι ίδιοι μπορούν να τις επεξεργαστούν. Ως φυσικό επακόλουθο αυτής της εξέλιξης είναι οι εκπαιδευτικοί να θεωρούνται οι «καταλύτες²²» στη διαδικασία της μάθησης, πολύ δε περισσότερο σ' αυτήν την Κοινωνία της Γνώσης. *Είναι το κλειδί που ανοίγει τις πόρτες της γνώσης, είναι αυτοί που μπορούν, μέσω της διδασκαλίας τους, να χαράξουν νέους δρόμους που οδηγούν σ' αυτή την κοινωνία και να την αναπτύξουν*, τονίζει χαρακτηριστικά ο ίδιος και επισημαίνει ότι μέσα από αυτόν το ρόλο οι εκπαιδευτικοί πρέπει να αναμορφώσουν την ιδιότητά τους ως επαγγελματίες (Hargreaves, 2003:24). Οποσδήποτε ο σύγχρονος ρόλος τους απαιτεί να υποστηρίζουν τη βαθιά και ουσιώδη μάθηση, να δουλεύουν και να μαθαίνουν οι ίδιοι σε ομάδες συνεργασίας, να υπολογίζουν τους γονείς ως συνεταίρους στη μάθηση και να οικοδομούν τις ικανότητες για αλλαγές. Κατά συνέπεια οι σημερινοί εκπαιδευτικοί είναι αναγκαίο να φροντίζουν την αναβάθμιση της δικής τους επαγγελματικής εκπαίδευσης, η οποία πρέπει να περιλαμβάνει τη συμμετοχή σε δίκτυα μάθησης (learning networks), τη δημιουργία επαγγελματικών χαρτοφυλακίων²³ τα οποία περιέχουν την προσωπική τους επαγγελματική εκπαίδευση και εν γένει την εκπαιδευτική πορεία τους (Hargreaves, 2003:24). Τα σχολεία επομένως θα πρέπει να δημιουργήσουν τις ιδιότητες που χαρακτηρίζουν την Κοινωνία της Γνώσης, τη δημιουργικότητα και την εφευρετικότητα, διαφορετικά οι άνθρωποι και τα έθνη θα μείνουν πίσω από αυτούς που υιοθέτησαν τον καινούριο τρόπο σκέψης (Hargreaves, 2003:18).

²² Καταλύτης: 1α. (χημ.) ουσία που επιταχύνει μια χημική αντίδραση, χωρίς η ίδια να μεταβάλλεται ή να εμφανίζεται στο τελικό προϊόν και 2. (μτφ., για πρόσ. ή αφηρ. ουσ.) αυτός που με την παρουσία του ή με την παρέμβασή του επιταχύνει καθοριστικά μια διαδικασία.

²³portfolios

Κατά συνέπεια, στους γενικούς στόχους για τη διαδικασία οικοδόμησης της Κοινωνίας της Γνώσης, συμπεριλαμβάνονται η ενθάρρυνση απόκτησης νέων γνώσεων, η καταπολέμηση κάθε μορφής αποκλεισμού, η προσέγγιση των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και των επιχειρήσεων και η προσφορά ποιοτικής εκπαίδευσης με την αξιοποίηση σύγχρονων υλικών και την εφαρμογή καινοτόμων μεθόδων (Κοντάκος & Γκόβαρης, 2006:5). Όμως το σχολείο είναι αυτό που καλείται να υλοποιήσει αυτούς τους στόχους και ειδικότερα οι εκπαιδευτικοί, επειδή ο ρόλος τους είναι κεντρικός, αφού με τη διδακτική τους συμπεριφορά και τη συνολική τους προσωπικότητα επιδρούν άμεσα στους μαθητές, καθορίζοντας σε σημαντικό βαθμό αυτό που εκείνοι αποκομίζουν από το σχολείο (Παπαναούμ, 2008:55). Έτσι οι εκπαιδευτικοί παραμένουν στο επίκεντρο του ζητήματος, αλλά οι υπεύθυνοι χάραξης των εκπαιδευτικών πολιτικών θα πρέπει να αντιμετωπίσουν τις συνθήκες μάθησης, τους πόρους και τις τεχνικές, καθώς και την εμπειρογνωμοσύνη, την προετοιμασία, την επαγγελματική ανάπτυξη και τα κίνητρα αυτών που εντέλει είναι υπεύθυνοι για τη μάθηση των νέων, δηλαδή των εκπαιδευτικών (OECD, Education Policy Analysis, 1998, p.6 όπ. αναφ. στο Coolahan, 2002:8). Το έτος 1996 δημοσιεύτηκε η «Έκθεση της Επιτροπής της UNESCO για την Εκπαίδευση στον 21^ο αιώνα – Learning: the Treasure Within», στην οποία η Δ.Β.Μ. ήταν ένα βασικό θέμα και η Έκθεση τη χαρακτήρισε ως την βασική απάντηση στις προκλήσεις του νέου αιώνα, κάνοντας την εξής δήλωση (Coolahan, 2002:8): *Το κλειδί για τον 21ο αιώνα είναι η μάθηση καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής, απαραίτητη και βασική προϋπόθεση για την προσαρμογή στις νέες προκλήσεις και απαιτήσεις της αγοράς εργασίας και για την καλύτερη διευθέτηση των ρυθμών της προσωπικής ζωής* (UNESCO, 1996:100, όπ.αναφ. στο Coolahan, 2002:8).

Παρατηρούμε το θέμα της Δ.Β.Μ. να επανέρχεται και να συνδέεται με την έννοια της Κοινωνίας της Γνώσης. Όμως η Δια Βίου Μάθηση χαρακτηρίζει σε σημαντικό βαθμό τους επαγγελματίες, οι οποίοι ασχολούνται με την παραγωγή και τη διαχείριση νέας γνώσης, όπως είναι οι εκπαιδευτικοί (Σαμαρά, 2011:133). Το θέμα της Δια Βίου Μάθησης επισημαίνεται έντονα και στην Έκθεση της UNESCO²⁴ που αναφέραμε και επιπλέον υπογραμμίζεται ότι η Δ.Β.Μ. είναι *σε στενή αρμονία με την έννοια της Κοινωνίας της Μάθησης*. Έτσι λοιπόν μπορούμε να συνδέσουμε την

²⁴ «Έκθεση της Επιτροπής της UNESCO για την Εκπαίδευση στον 21ο αιώνα – Learning: the Treasure Within».

Κοινωνία της Γνώσης με τη Δ.Β.Μ. τη σημερινή μάλιστα εποχή που χαρακτηρίζεται από πλήθος εξελίξεων και ανατροπών των παραδοσιακών κοινωνικών μοντέλων και ως επακόλουθο έχει την αλλαγή του παραδοσιακού προφίλ του εκπαιδευτικού και την ανάδειξη της Δ.Β.Μ. ως θεμελιώδους χαρακτηριστικού της επαγγελματικής τους ταυτότητας (Σαμαρά, 2011:134).

Ταυτόχρονα μπορούμε να ισχυριστούμε ότι η σύγχρονη εποχή χαρακτηρίζεται από μεγάλες τεχνολογικές επιτυχίες εξαιτίας της ανάπτυξης της Τεχνολογίας των Πληροφοριών²⁵, αλλά και από σημαντικές προκλήσεις²⁶, ενώ η κοινωνία θεωρεί το εκπαιδευτικό της σύστημα ως σημαντικό μέσο διασφάλισης και θεραπείας των αδυναμιών (Coolahan, 2002:8).

Στο βιβλίο των Κελπανίδη & Βρυνιώτη (2004:51-74) με τίτλο «Δια Βίου Μάθηση», αναφέρεται η μεταβιομηχανική κοινωνία²⁷, η οποία είναι οργανωμένη με επίκεντρο τη γνώση και έχει καθοριστικές συνέπειες για όλη τη δομή και τα πλέγματα των σχέσεων που χαρακτηρίζουν την υπερσύγχρονη αυτή κοινωνία. Η βασική αρχή της είναι η επιστημονική γνώση, η οποία επιφέρει συνεχείς αλλαγές, επειδή το περιεχόμενό της αλλάζει συνεχώς. Επομένως δεν είναι η «αναλλοίωτη σοφία του παρελθόντος», αλλά μία δυναμική διαδικασία παραγωγής νέων εφευρέσεων και ανακαλύψεων, είναι δηλαδή περισσότερο διαδικασία παρά προϊόν. (Κελπανίδης & Βρυνιώτη, 2004:69). Η σημερινή λοιπόν κοινωνία παρέχει επιπλέον δυνατότητες στα άτομα με τη χρήση των υπολογιστών και του διαδικτύου για να ικανοποιήσουν τα ποικίλα ενδιαφέροντά τους και τις ανάγκες τους, αλλά απαιτεί και ανάπτυξη της ψηφιακής εγγραμματοσύνης, ενώ το επίπεδο των γνώσεων είναι σήμερα υψηλότερο, από ό,τι στο παρελθόν (Κελπανίδης & Βρυνιώτη, 2004:70). Δεν αρκούν πια οι γενικές γνώσεις που ήταν επαρκείς πριν από 20 χρόνια, γιατί μόνο με αυτές τις γνώσεις, κινδυνεύει το άτομο σήμερα να χαρακτηριστεί ως «λειτουργικά αναλφάβητο». (Κελπανίδης & Βρυνιώτη, 2004:70).

²⁵ Για την οποία θα μιλήσουμε σε επόμενο κεφάλαιο.

²⁶ Στην Κοινωνία της Γνώσης με την εξάρτησή της από την τεχνολογία των πληροφοριών και των επικοινωνιών, είναι προφανής ο κίνδυνος αύξησης του χάσματος μεταξύ εκείνων που «ξέρουν και μπορούν να κάνουν» και εκείνων που «δεν ξέρουν και δεν μπορούν να κάνουν». Χωρίς σοβαρή και συνεχή προσοχή στη μείωση αυτού του χάσματος, η κοινωνία καταγράφει την απογοήτευση και την αποξένωση, με σοβαρές πιθανές συνέπειες για την κοινωνική δικαιοσύνη και τη δημοκρατική συνοχή. Η χρόνια ανεργία έχει πολύ επιζήμιες συνέπειες για πολλές οικογένειες, ιδιαίτερα για εκείνους που βρίσκονται σε μειονεκτική θέση σε αστικά κέντρα με φτωχούς πόρους (Coolahan, 2002:8)

²⁷ Έτσι την χαρακτήρισε ο Bell (Κελπανίδης & Βρυνιώτη, 2004:51-74).

Κεφάλαιο 3

Η συμβολή των Νέων Τεχνολογιών - Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζονται οι έννοιες των Νέων Τεχνολογιών (Ν.Τ.) ή Τεχνολογιών της Πληροφορικής και των Επικοινωνιών (Τ.Π.Ε.), η σύνδεσή τους με την Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και η επίδραση που άσκησαν στο σύνολο των εκπαιδευτικών πραγμάτων.

3.1. Εκπαίδευση και Νέες Τεχνολογίες

Η αλματώδης πρόοδος της τεχνολογίας που παρατηρείται ήδη από τις τελευταίες δεκαετίες του 20ου αιώνα, ειδικά μετά την ανάπτυξη της μικροηλεκτρονικής, του προσωπικού υπολογιστή και του διαδικτύου συνεχίζεται αμείωτη μέχρι σήμερα και έχει εισάγει ένα νέο τεχνοοικονομικό παράδειγμα, το οποίο συνοδεύεται από αλλαγές σε πολλούς τομείς της κοινωνικής και οικονομικής ζωής και περιλαμβάνεται στον όρο «Κοινωνία/Οικονομία της Πληροφορίας/Γνώσης» (Καλογήρου & Παναγιωτόπουλος, 2016, κεφ1:22).

Ο όρος «Κοινωνία της Πληροφορίας» εμπεριέχει τις δυνατότητες επικοινωνίας οι οποίες στην εποχή μας έχουν τέτοια έκταση και μέγεθος, ώστε να αποτελούν το βασικό και απαραίτητο πλαίσιο για την πολιτική, κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική λειτουργία της σύγχρονης κοινωνίας. Παράλληλα οι Νέες Τεχνολογίες ή Τεχνολογίες της Πληροφορικής και των Επικοινωνιών²⁸ – ΝΤ για τις Νέες Τεχνολογίες και ΤΠΕ για τις Τεχνολογίες της Πληροφορικής και των

²⁸ Οι έννοιες είναι ταυτόσημες και χρησιμοποιούνται εναλλακτικά

Επικοινωνιών²⁹ – απαρτίζουν το πιο ολοκληρωμένο περιβάλλον επικοινωνίας, πληροφόρησης, δημιουργίας και διαμοιρασμού της ανθρώπινης γνώσης, που έχει εμφανιστεί ποτέ στην ιστορία της ανθρωπότητας (Σιώκας, 2016, κεφ10:2). Οι Σιώκας & Παναγιωτόπουλος (2016, κεφ 11:2) περιγράφουν τους συχνόχρηστους αυτούς όρους αναλυτικότερα:

Οι ΤΠΕ είναι ένας όρος που καλύπτει ένα ευρύ φάσμα υπηρεσιών, εφαρμογών, τεχνολογιών, εξοπλισμού και λογισμικού, δηλαδή περιλαμβάνουν εργαλεία όπως η τηλεφωνία και το διαδίκτυο, η εξ' αποστάσεως μάθηση, η τηλεόραση, οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές, τα δίκτυα, καθώς και τα προγράμματα πληροφορικής που είναι αναγκαία για τη χρήση των εν λόγω τεχνολογιών. Οι ΤΠΕ ή Νέες Τεχνολογίες έχουν ως κέντρο τον ηλεκτρονικό υπολογιστή ο οποίος, σήμερα, είναι εμπλουτισμένος με δυνατότητες πολυμέσων, που επιτρέπουν την καταγραφή, επεξεργασία και αποθήκευση κειμένου, ήχου, κινούμενης εικόνας και βίντεο (και τον μεταξύ τους συνδυασμό) και με δυνατότητες υπερμέσων, δηλαδή τη μη γραμμική διασύνδεση του υπερκειμένου και των πολυμέσων μέσω συνδέσμων (links) σε αλληλεπίδραση με τον χρήστη. Από την άλλη πλευρά, παρέχονται δυνατότητες τηλεπικοινωνίας μεταξύ ανθρώπων και συσκευών, αλλά και συσκευών μεταξύ τους, όσο και πρόσβαση σε βάσεις δεδομένων, τράπεζες πληροφοριών, ανάπτυξη και χρήση δικτύων υπολογιστών³⁰(Σιώκας & Παναγιωτόπουλος, 2016, κεφ. 11:2).

Συγχρόνως δε, οι ΝΤ ή ΤΠΕ αποτελούμενες από τους συγκλίνοντες τεχνολογικούς κλάδους της πληροφορικής, της επικοινωνίας και των οπτικοακουστικών μέσων, έχουν ασκήσει καθοριστική επιρροή και στο εκπαιδευτικό σύστημα, όπως έχει γίνει, εξάλλου και σε όλους τους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας. Ο ηλεκτρονικός υπολογιστής – μαζί με τα εκπαιδευτικά λογισμικά – γίνεται ένα σημαντικό διδακτικό μέσο και εργαλείο αξιολόγησης, αφού μέσω αυτού οι εκπαιδευτικοί έχουν τη δυνατότητα να προσαρμόσουν κατάλληλα το εκπαιδευτικό υλικό ώστε να

²⁹ Information and Communication Technologies - ICT

³⁰ Ο Παπασταματίου Ν. (2014, σελ.13-14) δίνει μία λεπτομερή περιγραφή των τεχνολογικών όρων και συσκευών:

Οι ΤΠΕ ή Νέες (ψηφιακές) Τεχνολογίες έχουν ως κέντρο τον ηλεκτρονικό υπολογιστή, ο οποίος, σήμερα, είναι εμπλουτισμένος:

- **Αφενός** με δυνατότητες πολυμέσων, που επιτρέπουν την καταγραφή, επεξεργασία και αποθήκευση όχι μόνο κειμένου, αλλά και ήχου, κινούμενης εικόνας, βίντεο (και το μεταξύ τους συνδυασμό), με δυνατότητες υπερμέσων (hypermedia), δηλαδή τη μη γραμμική διασύνδεση του υπερκειμένου (hypertext) και των πολυμέσων (video, ήχος, εικόνα) μέσω συνδέσμων (links) σε αλληλεπίδραση με το χρήστη και
- **Αφετέρου** με δυνατότητες τηλεπικοινωνιών μεταξύ ανθρώπων και συσκευών (e-mail, chat...μεταφορά αρχείων-FTP) και των συσκευών μεταξύ τους (Διαδίκτυο των αντικειμένων, IoT), όσο και πρόσβαση σε βάσεις δεδομένων, τράπεζες πληροφοριών, ανάπτυξη και χρήση δικτύων υπολογιστών, διαμοιρασμού (share) πληροφοριών και οπτικοακουστικού υλικού... συν εικονικές περιηγήσεις, εντοπισμό θέσης, κ.ά.(Παπασταματίου Ν. 2014, σελ.13-14)

ανταποκρίνεται αφενός στις μαθησιακές ανάγκες των μαθητών και αφετέρου να καλύπτει τις σύγχρονες απαιτήσεις για απόκτηση των απαραίτητων γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων (Κοτσιφάκος, 2008:3).

Πολλές χώρες ήδη από τις αρχές του 21^{ου} αιώνα (OECD, 2001 κεφ.2:21) έχουν εισάγει τις ΤΠΕ στα σχολεία, στο πρόγραμμα σπουδών, όπως στην Πορτογαλία στις ανθρωπιστικές σπουδές, στον Καναδά στην τεχνολογία σχεδιασμού³¹ και στις επιχειρηματικές σπουδές³², στη Γαλλία σε επιστημονικά αντικείμενα³³ και σε εργαστήρια γλώσσας³⁴, στην Ολλανδία όπου οι ΤΠΕ καθιερώθηκαν ως ανεξάρτητο μάθημα και οι μαθητές εισάγονται στον ψηφιακό αλφαριθμητισμό και στο Βέλγιο (στη Φλαμανδική Κοινότητα) που υιοθετήθηκε η χρήση των ΤΠΕ σε όλα τα αντικείμενα του προγράμματος σπουδών³⁵ (OECD 2001, κεφ.2:21).

Επίσης, η **τεχνολογία της Πληροφορικής** ορίζεται ως το σύνολο των υπολογιστικών συστημάτων και των τεχνολογικών εφαρμογών της Πληροφορικής στην κοινωνία. Με βάση αυτήν την οριοθέτηση, οι ΤΠΕ ορίζονται ως ο συνδυασμός της τεχνολογίας της Πληροφορικής με άλλες συσχετιζόμενες τεχνολογίες και ειδικότερα με αυτές των επικοινωνιών. (Μουζάκης,2011:11).

Σήμερα πλέον οι ΤΠΕ έχουν εισαχθεί σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης και οι κύριοι λόγοι αξιοποίησής τους σύμφωνα με τους Σιώκας & Παναγιωτόπουλος (2016, κεφ11, σελ.2-3) είναι οι παρακάτω:

- **Επιστημολογικοί λόγοι:** Η χρήση των ΤΠΕ έχει αλλάξει τον τρόπο έρευνας και ανάπτυξης των γνωστικών πεδίων, με αποτέλεσμα την μετεξέλιξη των επιστημών και την αναπροσαρμογή των προγραμμάτων σπουδών, με την ενσωμάτωση δραστηριοτήτων που συμβαδίζουν με τις σημερινές επιστήμες και είναι κατάλληλες για την εκπαίδευση των μαθητών ώστε να εμπλέκονται όλο και περισσότερο σε νέες δραστηριότητες.
- **Μαθησιακοί λόγοι:** Πολλές ηλεκτρονικές εφαρμογές υποστηρίζουν δραστηριότητες που έχουν στόχο τη μάθηση με τρόπο διερευνητικό και

³¹ design technology

³² business studies.

³³scientific subjects

³⁴ language laboratories

³⁵ cross-curricular

συνεργατικό, ενώ παράλληλα εμβαθύνουν σε επιμέρους θέματα τα οποία δεν θα μπορούσαν οι μαθητές να προσεγγίσουν χωρίς τη βοήθεια των ΤΠΕ.³⁶ Επιτυγχάνονται έτσι στόχοι μάθησης υψηλού επιπέδου, οικοδομείται η κριτική και δημιουργική σκέψη, υποβοηθείται η επίλυση προβλημάτων με την παροχή γνωστικών εργαλείων υποστηρικτικών της διαδικασίας μάθησης.

- Κοινωνικοί λόγοι: Οι ΤΠΕ έχουν ενσωματωθεί σχεδόν σε κάθε είδους συσκευές της καθημερινής ζωής, έτσι η γνώση και η αξιοποίησή τους για τις απαιτήσεις των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων έχει γίνει επιτακτική ανάγκη (Κυνηγός & Δαμαράκη, 2002, όπ. αναφ. στο Σιώκας & Παναγιωτόπουλος, 2016:2)³⁷.

Συνεχίζοντας οι ίδιοι συγγραφείς (Σιώκας & Παναγιωτόπουλος, 2016:3-4) απαριθμούν ενδεικτικά τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα της χρήσης του Διαδικτύου στην εκπαιδευτική διαδικασία. Τα θετικά σημεία αφορούν την απελευθέρωση της διδασκαλίας και της μάθησης από τα φυσικά όρια της αίθουσας διδασκαλίας, επιτρέποντας την πρόσβαση σε τεράστιες ποσότητες πληροφορίας, όπως κείμενα, εικόνες, γραφικά, ήχο, καθώς και σε μεγάλες ηλεκτρονικές βιβλιοθήκες. Επίσης το Διαδίκτυο διευκολύνει την επικοινωνία και συνεργασία ανάμεσα σε εκπαιδευτικούς και μαθητές (με το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, τις online συζητήσεις, την τηλεδιάσκεψη κ.ά.) καταργώντας τοπικές και χρονικές αποστάσεις (Σιώκας & Παναγιωτόπουλος, 2016:3-4). Από την άλλη όμως, τα μειονεκτήματα έχουν να κάνουν με τη σημαντική ποσότητα χρόνου και χρήματος που θα πρέπει να επενδυθεί καθώς και τις ιδιαίτερες τεχνικές γνώσεις που απαιτούνται για την εγκατάσταση και την εκμάθηση αυτής της τεχνολογίας. Καθώς επίσης, σοβαρό μειονέκτημα είναι η έλλειψη ενός γενικού πλαισίου, το οποίο να καθορίζει το συνδυασμό της χρήσης του Διαδικτύου και γενικά των Νέων Τεχνολογιών με τις μεθόδους της παραδοσιακής διδασκαλίας και αυτό αποτελεί

³⁶ Ως παράδειγμα, αναφέρουμε την ηλεκτρονική σελίδα [PhET](#), με ασκήσεις και προσομοιώσεις στο μάθημα της Φυσικής και των Μαθηματικών για όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Ένα δεύτερο παράδειγμα είναι η πολύ ενδιαφέρουσα ηλεκτρονική σελίδα [Google Earth](#), η οποία παρέχει δυνατότητες και εφαρμογές σε εξαιρετικά σχεδιασμένο ψηφιακό περιβάλλον με πάρα πολλές ευκαιρίες για δημιουργία μαθημάτων και ασκήσεων σχετικά με τη Γεωγραφία, τα Μαθηματικά, τη Μελέτη Περιβάλλοντος κ.ά.

³⁷ Σχετικά διαβάζουμε από την ηλεκτρονική σελίδα του εκπαιδευτικού Γ. Σαλονικίδη με τον τίτλο: [«Η τάξη του μέλλοντος – Οκτώβριος 2021»](#).

πολλές φορές ανασταλτικό παράγοντα εφαρμογής τους στην καθημερινή διδακτική πράξη (Σιώκας & Παναγιωτόπουλος, 2016:4).

Οι επικρατούσες κάθε φορά τεχνολογίες ήταν στενά συνδεδεμένες με την εκπαίδευση, γιατί τα εργαλεία μιας κοινωνίας αποτελούν συγχρόνως το μέσο και το αντικείμενο μάθησης. Έτσι και σήμερα το γεγονός ότι η τεχνολογία έχει διεισδύσει σχεδόν σε κάθε σφαίρα της ζωής - από το σπίτι έως την εργασία - έχει ως αποτέλεσμα αλλαγές και στον τρόπο μάθησης, τόσο στα σχολεία όσο και στις άλλες πλευρές της ζωής. Τα εργαλεία μάθησης - οι ΤΠΕ σε συνδυασμό με την επιστήμη της μάθησης - εξελίσσονται ταχύτατα και αλλάζουν τη σχέση μας με τις πληροφορίες, επιφέροντας αλλαγές στους εκπαιδευτικούς στόχους. Για παράδειγμα, έχοντας τα σχολεία άμεση πρόσβαση σε γεγονότα και γνώσεις, είναι πλέον σε θέση να επαναπροσδιορίσουν το ρόλο της απομνημόνευσης και να επικεντρωθούν περισσότερο στην ανάπτυξη δεξιοτήτων υψηλότερης τάξης, όπως η ανάλυση, η σύνθεση και η αξιολόγηση. Επίσης αλλάζει και ο τρόπος με τον οποίο παρουσιάζονται οι πληροφορίες και διευκολύνεται η εκμάθηση με εξειδικευμένα λογισμικά προσαρμοσμένα στις ανάγκες των μαθητών, με ευκαιρίες συνεργασίας και καινοτομίας ανάμεσα σε σχολεία, με εξελιγμένες προσομοιώσεις, έτσι ώστε οι εκπαιδευτικοί να μπορούν να συνδυάζουν αποτελεσματικότερα τη διδασκαλία και την αξιολόγηση (Partnership for 21st Century Skills, 2007, σελ.5).

Στο «Εγχειρίδιο για Εκπαιδευτικούς» του ΟΟΣΑ (2005, σελ.18) τονίζεται το γεγονός ότι στον 21^ο αιώνα οι παραδοσιακές δομές των σχολείων και οι μέθοδοι διδασκαλίας δεν μπορούν να ανταποκριθούν στις αυξημένες απαιτήσεις των καιρών για καινοτομία και μετασχηματισμό των εκπαιδευτικών δομών, ειδικά στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση που είναι το πιο κρίσιμο στάδιο στην ανάπτυξη των μαθητών. Το παραδοσιακό σχολείο του 20^{ου} αιώνα η παιδαγωγική του οποίου, συνεχίζει να ισχύει ακόμα και σήμερα δεν μπορεί να υποστηρίξει επαρκώς τους μαθητές, που έρχονται στο σχολείο γνωρίζοντας ήδη πολλά από τις σύγχρονες τεχνολογίες και οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί επιζητούν την μεταβολή των πραγμάτων ώστε τα σχολεία να εκσυγχρονιστούν (Semenov, 2005, σελ. 18-19). Πράγματι απαιτούνται αλλαγές και στον ίδιο τον λειτουργικό και διδακτικό ρόλο των εκπαιδευτικών, αφού νέες δραστηριότητες έχουν δημιουργηθεί, η απομνημόνευση δεν αρκεί και η παλαιότερη παιδαγωγική πρέπει να ανανεωθεί, ώστε να υπάρξει

μεγαλύτερη ποικιλία και ευελιξία στις δράσεις των εκπαιδευτικών, γιατί η ανάπτυξη της Κοινωνίας της Γνώσης³⁸ δημιουργεί νέες συνθήκες και προοπτικές στην εκπαίδευση, θέτοντας καινούριες προκλήσεις και απαιτήσεις, με την εισχώρηση των ΝΤ σε όλους τους τομείς δραστηριότητας (Semenov 2005:24-25 · Σιώκας & Παναγιωτόπουλος 2016, κεφ11:2).

Ωστόσο, η απλή και μόνο εισαγωγή των ΤΠΕ στο σχολείο δεν είναι δυνατόν να επιφέρει την ενσωμάτωσή τους στην παιδαγωγική και μαθησιακή διαδικασία (OECD 2001, κεφ.5:74). Η τεχνολογία δεν αρκεί για να εξασφαλιστεί η αποτελεσματική μάθηση, καθώς αυτό που είναι ιδιαίτερα σημαντικό είναι το εκπαιδευτικό πλαίσιο μέσα στο οποίο η τεχνολογία πρέπει:

- Να υπηρετήσει συγκεκριμένους μαθησιακούς – διδακτικούς στόχους.
- Να υποστηρίξει σύγχρονα μοντέλα μάθησης, που βασίζονται σε πραγματικά προβλήματα της καθημερινότητας.
- Να προσφέρει σε μαθητές και εκπαιδευτικούς περισσότερες ευκαιρίες για ανατροφοδότηση, αναστοχασμό και αναθεώρηση.
- Να συμβάλλει στη δημιουργία τοπικών και παγκόσμιων εκπαιδευτικών κοινοτήτων.
- Να επεκτείνει τις δυνατότητες για επιμόρφωση και ενημέρωση των εκπαιδευτικών (Κοτσιφάκος, 2008, σελ. 12).

Ο εκπαιδευτικός είναι αυτός που διαδραματίζει τον κεντρικό και κρίσιμο ρόλο στη διαχείριση και εφαρμογή τους διότι αν και εισάγουν ένα δυναμικό και διαδραστικό περιβάλλον, μόνο αυτός είναι που μπορεί να θέσει τους κατάλληλους παιδαγωγικούς όρους και τις συνθήκες, για να αποδώσουν και να συμβάλλουν αποτελεσματικά στη μαθησιακή διαδικασία (OECD 2001, κεφ.5, σελ.74).

Συνεπώς, στην τάξη είναι περισσότερο ο βοηθός και ο μεσολαβητής που διευκολύνει τη μάθηση μέσω των εργαλείων των ΝΤ και λιγότερο ο ομιλητής που διοχετεύει τις γνώσεις του στους μαθητές. Είναι ένας ενδιαφέρων αλλά απαιτητικός ρόλος, γιατί χρειάζεται μεγαλύτερη προετοιμασία από αυτήν του παραδοσιακού μαθήματος, στο οποίο είχε αυτός τον κεντρικό ρόλο, ενώ τώρα το επίκεντρο είναι ο μαθητής – το μάθημα γίνεται περισσότερο εξατομικευμένο. Αυτός ο διευρυμένος

³⁸ Κεφάλαιο 2 «Σύγχρονες Προκλήσεις στην Κοινωνία της Γνώσης»

ρόλος υπαγορεύει και τις ανάγκες επαγγελματικής ανάπτυξης, για να είναι σε θέση αφενός να τροποποιεί και να ενημερώνει συνεχώς την παιδαγωγική του κατάρτιση, και αφετέρου να αποτελεί για τους μαθητές πρότυπο Δια Βίου Μάθησης (OECD 2001, κεφ.5, σελ.74).

Αλλάζοντας, λοιπόν το σχολείο πολλούς από τους στόχους του υιοθετεί μεθόδους που συμβάλλουν στην ενδυνάμωση της αυτόνομης μάθησης, της κριτικής σκέψης, της αυτοσυνειδησίας και των επικοινωνιακών δεξιοτήτων των μαθητών, χρησιμοποιώντας τις ΤΠΕ με τρόπο παιδαγωγικό, δημιουργικό και συνεργατικό, αφού ως ένα δυναμικό εκπαιδευτικό εργαλείο, παρέχει άμεση ανατροφοδότηση στο χρήστη – μαθητή, προκαλεί την ενεργό εμπλοκή του στη μαθησιακή διαδικασία, προσφέρει πολλούς τρόπους αναπαράστασης και οργάνωσης της γνώσης με αποτέλεσμα ο ίδιος ο εκπαιδευόμενος να έχει έλεγχο στη μάθησή του ακολουθώντας τον προσωπικό του ρυθμό, ώστε να βιώνει περισσότερες εμπειρίες επιτυχίας (Ράπτης & Ράπτη , 2006, σελ. 13-14). Οι ΤΠΕ, επομένως μπορούν να προσφέρουν ένα πλούσιο σε πόρους περιβάλλον και μία προσέγγιση που βασίζεται στο μαθητή, ώστε μαζί με τον εκπαιδευτικό να καταφέρουν να μεταβάλλουν τη σχέση διδασκαλίας – μάθησης (OECD 2001, κεφ.5, σελ.74).

3.2.Εκπαίδευση εξ αποστάσεως

Οι Νέες Τεχνολογίες ενώ δεν είχαν δημιουργηθεί για εκπαιδευτικούς σκοπούς, όμως χρησιμοποιήθηκαν και έγιναν βασικά εργαλεία στο χώρο του σχολείου, με αποτέλεσμα μεγάλος όγκος τους να αξιοποιηθεί και να δώσει τεράστια ώθηση στην εκπαίδευση έτσι που δεν έχει παρατηρηθεί παρόμοια στην ιστορία. Σε συνδυασμό με το διαδίκτυο γίνεται ένα δυναμικό εργαλείο στο εκπαιδευτικό περιβάλλον (Λιοναράκης, 2015:3). Οι εξελίξεις αυτές επομένως, θέτουν νέα δεδομένα και επηρεάζουν την εκπαίδευση άμεσα.

Αρκετοί ερευνητές έχουν ασχοληθεί διαχρονικά με τις εξελίξεις στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση και έχουν δώσει τη δική τους εκδοχή στην προσπάθεια εννοιολογικού προσδιορισμού του πεδίου.

Ο Rudolph Manfred Delling (1966, όπ. αναφ. στο Keegan, 2000:81), ο οποίος είναι θεωρητικός και ερευνητής της ιστορίας της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στα 1966

διατύπωσε την άποψη, ότι ενώ η εκπαίδευση από απόσταση θεσμοθετήθηκε πριν 100 χρόνια, μόλις πριν λίγα χρόνια άρχισε να αποκτά ένα θεωρητικό υπόβαθρο. Μέχρι τότε δεν υπήρχε διατυπωμένη μία θεωρία βάσει της οποίας θα μπορούσαν να ταξινομηθούν οι περιπτώσεις εφαρμογής της με κριτήριο ορισμένα χαρακτηριστικά τους (Keegan, 2000:81).

Ο Keegan (2000:82) αναφέρει τους κυριότερους εκπροσώπους της κάθε θεωρίας και διακρίνει τις θεωρητικές θέσεις που έχουν κατά καιρούς διατυπωθεί σε τρεις ομάδες:

- Θεωρίες της αυτονομίας και τις ανεξαρτησίας: Οι θέσεις αυτές παρουσιάστηκαν στο τέλος της δεκαετίας του '60 και αρχές του '70 με κυριότερους εκπροσώπους τους Delling (Γερμανία), Wedemeyer (Η.Π.Α.) και Moore (Η.Π.Α.) (Keegan, 2000:82)
- Θεωρία της βιομηχανοποίησης: Περιέχεται στο έργο του Peters (Γερμανία) και περιλαμβάνει συγκριτικές μελέτες της δεκαετίας 1960 και θεωρητικές προσεγγίσεις των αρχών του 1970 (Keegan, 2000:82)
- Θεωρίες της αλληλεπίδρασης και της επικοινωνίας: Οι πιο σύγχρονες απόψεις έχουν διατυπωθεί από τους Holmberg (Σουηδία/Γερμανία), Bååth (Σουηδία), Sewart (Ηνωμένο Βασίλειο), Smith (Αυστραλία) και Daniel (Καναδάς/Ηνωμένο Βασίλειο) (Keegan, 2000:83).

Είναι γεγονός ότι έχουν γίνει σημαντικές προσπάθειες για να προσδιοριστεί το πεδίο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και πολλοί μελετητές έχουν δώσει τους δικούς τους ορισμούς.

Ένας πρώτος ορισμός αναφέρεται στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση ως την τυπική εκπαίδευση που βασίζεται σε ένα ίδρυμα με την ομάδα των εκπαιδευομένων να είναι χωριστά και μόνον με την αλληλεπίδραση των τηλεπικοινωνιακών συστημάτων οι εκπαιδευόμενοι να συνδέονται με τις μαθησιακές πηγές και τους εκπαιδευτές τους (Simonson 2003, όπ. αναφ στο Simonson & Schlosser, 2010:1). Ο Moore το 2007 έγραφε ότι η εξ αποστάσεως εκπαίδευση αρχικά εμφανίστηκε στη Γερμανία στο Πανεπιστήμιο του Tübingen (Simonson & Schlosser, 2010:3). Ο Rudolph Manfred Delling υποστήριξε ότι γενικά, η εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι μία σχεδιασμένη και συστηματική δραστηριότητα η οποία περιλαμβάνει την προετοιμασία και παρουσίαση των διδακτικών υλικών καθώς επίσης και τον επιβλέποντα υποστηρικτή της μάθησης των εκπαιδευομένων, ο οποίος πετυχαίνει να γεφυρώσει τη φυσική απόσταση μεταξύ σπουδαστή και καθηγητή με τη

μεσολάβηση των κατάλληλων τεχνολογικά μέσων (Simons & Schlosser, 2010:3 · Keegan, 2000:83). Ο Hilary Perraton (1988) προσδιορίζει την εξ αποστάσεως εκπαίδευση ως την εκπαιδευτική διαδικασία στην οποία ένα πολύ μεγάλο μέρος της διδασκαλίας διεκπεραιώνεται από κάποιον που βρίσκεται σε διαφορετικό χώρο ή και χρόνο από τον εκπαιδευόμενο (Simons & Schlosser, 2010:3). Το Γραφείο Εκπαιδευτικής Έρευνας και Βελτίωσης του Υπουργείου Παιδείας των ΗΠΑ την ορίζει ως: *"εφαρμογή τηλεπικοινωνιών και ηλεκτρονικών συσκευών που επιτρέπουν στους φοιτητές και τους εκπαιδευόμενους να λαμβάνουν οδηγίες που προέρχονται από κάποια μακρινή τοποθεσία"* (Simons & Schlosser, 2010:3). Από την άλλη ο Grenville Rumble (1989, όπ. αναφ. στο Simons & Schlosser, 2010:3) μας δίνει έναν ακόμη ορισμό της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Σημειώνει ότι η εκπαιδευτική διαδικασία διενεργείται από απόσταση, αλλά συγχρόνως θα πρέπει να υπάρχει ο εκπαιδευτικός και οι εκπαιδευόμενοι, καθώς και μία σειρά μαθημάτων ή ένα αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών. Επίσης πρέπει να υφίσταται μία ρητή ή σιωπηρή σύμβαση μεταξύ εκπαιδευτικού και εκπαιδευόμενου για την αποδοχή των αντίστοιχων ρόλων που καθορίζονται από την εκπαιδευτική διαδικασία (διδασκαλίας – μάθησης) (Simons & Schlosser, 2010:3).

Ένας επίσης σημαντικός ερευνητής είναι ο Wedemeyer, ο οποίος σύμφωνα με τον Keegan (2000:83) υπήρξε καθηγητής στο Πανεπιστήμιο του Wisconsin στο Madison των Η.Π.Α. και χρησιμοποίησε τον όρο «ανεξάρτητες σπουδές» για να περιγράψει την εξ αποστάσεως εκπαίδευση σε πανεπιστημιακό επίπεδο, επηρεασμένος κυρίως από τον Carl Rogers και βασισμένος στις αρχές του δημοκρατικού κοινωνικού ιδεώδους και της φιλελεύθερης φιλοσοφίας της εκπαίδευσης³⁹ (Keegan, 2000:83).

Ο Keegan (2000:74 – 75) έχει συμβάλει σημαντικά⁴⁰ στον ορισμό της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης προσδιορίζοντας πέντε χαρακτηριστικά και διατυπώνει

³⁹ Ο Wedemeyer πιστεύει ότι κανείς δεν πρέπει να αποκλείεται από την εκπαίδευση λόγω της κοινωνικής του θέσης ή του τόπου στον οποίο βρίσκεται (μπορεί να είναι μία φυλακή ή μία απομονωμένη αγροτική περιοχή) ή της κατάστασης της υγείας του ή για όποιον άλλο λόγο δεν μπορεί να ενταχθεί στο περιβάλλον ενός τυπικού εκπαιδευτικού ιδρύματος για να σπουδάσει. Οι ανεξάρτητες σπουδές θεωρεί ότι θα έπρεπε να εξασφαλίζουν στο άτομο προσωπικό ρυθμό μάθησης, συνθήκες εξατομικευμένης μάθησης και ελευθερία στην επιλογή των μαθησιακών στόχων (Keegan, 2000:83).

⁴⁰ Ο Keegan ερευνήσε 62 εκπαιδευτικά ιδρύματα που εφαρμόζαν, σύμφωνα με τη σχετική βιβλιογραφία, εξ αποστάσεως εκπαίδευση με στόχο να εντοπίσει κοινά χαρακτηριστικά, προκειμένου να προβεί μέσα από την ερευνητική, αναλυτικοσυνθετική προσέγγιση στη διατύπωση αποδεκτών χαρακτηριστικών (Σοφός, Κώστας & Παράσχου, 2015:38)

την παραδοχή ότι πράγματι η εξ αποστάσεως εκπαίδευση αποτελεί μορφή εκπαίδευσης που χαρακτηρίζεται από:

- Την απόσταση που χωρίζει τον εκπαιδευόμενο από τον διδάσκοντα.
- Τον εκπαιδευτικό οργανισμό, ο οποίος παρέχει τον σχεδιασμό, την προετοιμασία του διδακτικού υλικού και την παροχή υπηρεσιών υποστήριξης στους εκπαιδευόμενους.
- Τη χρησιμοποίηση τεχνικών μέσων – έντυπου, ακουστικού, οπτικού υλικού ή ηλεκτρονικού υπολογιστή – που συνδέουν τον εκπαιδευτή και τον εκπαιδευόμενο και μεταφέρουν το περιεχόμενο του προγράμματος σπουδών.
- Τη δυνατότητα αμφίδρομης επικοινωνίας, ώστε οι εκπαιδευόμενοι να μπορούν να επωφελούνται ακόμα και από τον άμεσο διάλογο⁴¹.
- Την απουσία λειτουργίας της μαθησιακής ομάδας των εκπαιδευτών – εκπαιδευομένων σε όλη τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας και αυτό έχει ως αποτέλεσμα να ακολουθούνται μέθοδοι εξατομικευμένης διδασκαλίας παρά ομαδικής καθώς και να πραγματοποιούνται περιστασιακές συναντήσεις, είτε πρόσωπο με πρόσωπο είτε μέσω ηλεκτρονικών τεχνολογιών (Keegan, 2000:74-75 · Σοφός, Κώστας & Παράσχου, 2015:38-39).

Ένας άλλος σημαντικός θεωρητικός και ερευνητής της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, ο Börje Holmberg (2005) στον πρόλογο του βιβλίου του⁴² καθώς και σε συνέντευξη που έδωσε στον William C. Diehl⁴³ (2011:64–71) αναφέρει ότι η μέθοδος αυτή εκπαίδευσης ήταν γνωστή πριν από αρκετά χρόνια, συγκεκριμένα από τη δεκαετία του 1970 και αφορούσε την παράδοση περιεχομένου στους εκπαιδευόμενους με τη μορφή κειμένων, μέσω της τεχνολογίας της εποχής (ραδιοφώνου ή τηλεόρασης), κυρίως όμως με τη μορφή της εκπαίδευσης δι' αλληλογραφίας⁴⁴. Στη Σουηδία, το 1973, προσπάθησαν να συνδυάσουν την εκπαίδευση μέσω της τηλεόρασης και της αλληλογραφίας στα λεγόμενα «Νέα Μαθηματικά», τα οποία παρακολούθησαν περισσότεροι από πενήντα χιλιάδες

⁴¹Το σημείο αυτό διαφοροποιεί την εξ αποστάσεως εκπαίδευση από τις άλλες χρήσεις της τεχνολογίας στην εκπαίδευση.

⁴² «Theory and Practice of Distance Education»

⁴³ Ο William C. Diehl είναι συντάκτης, υπεύθυνος συνεντεύξεων στο αμερικανικό περιοδικό της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης: American Journal of Distance Education

⁴⁴ Correspondence study

εκπαιδευτικοί (Holmberg B. , 2011:66). Η δυνατότητα συνδυασμού των μέσων ενημέρωσης στην εκπαίδευση από απόσταση συζητιόταν έντονα εκείνη την εποχή (δεκαετίες 1960 – 1970) και ανάλογες πρακτικές αναπτύχθηκαν τις επόμενες δεκαετίες του '80 και αρχές του '90 (Holmberg B. , 2011:67).

Ενώ σήμερα η Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση είναι διαδεδομένη σε όλο τον κόσμο, για να προσφέρει ευκαιρίες σε αυτούς που δεν μπορούν – η δεν θέλουν – να πάρουν μέρος στην εκπαίδευση μέσα σε τάξη, διαπιστώνουμε ότι δεν υπάρχει μία ενιαία συμφωνία σχετικά με τα χαρακτηριστικά της. Ορισμένοι θεωρούν την εξ αποστάσεως εκπαίδευση ως την ατομική μελέτη προκαθορισμένων εκπαιδευτικών αντικειμένων, άλλοι πάλι ως ένα σύστημα διδασκαλίας και μάθησης που συμπεριλαμβάνει τα υλικά μελέτης και κάποιες οργανωμένες ενδιάμεσες επαφές μεταξύ εκπαιδευομένων και εκπαιδευτών, καθώς οι σπουδαστές συνήθως μελετούν μεμονωμένα στο δικό τους χώρο και μπορεί να ανήκουν σε μία ομάδα ή μία τάξη⁴⁵ (Holmberg B. , 2005:1).

Η εκπαίδευση από απόσταση ουσιαστικά προήλθε από την εξέλιξη της διδασκαλίας και της μάθησης μέσω αλληλογραφίας, η οποία ήταν γνωστή για αρκετές γενιές κυρίως ως τμήμα της Εκπαίδευσης Ενηλίκων. (Holmberg B.,2005:3). Από τη στιγμή όμως που η παρουσία των Μέσων Επικοινωνίας – ραδιόφωνο,τηλεόραση – άρχισε να επικρατεί, ο όρος «αλληλογραφία» θεωρήθηκε ανεπαρκής. Έτσι στη Β. Αμερική άρχισαν να χρησιμοποιούνται ανταγωνιστικά οι όροι «ανεξάρτητη μελέτη»⁴⁶ και «κατ' οίκον μελέτη»⁴⁷, το ίδιο βέβαια ίσχυσε στην Αυστραλία και στη Ν. Ζηλανδία με τον αντίστοιχο όρο «εξωτερική μελέτη»⁴⁸ εξ ου και το όνομα « Ένωση Εξωτερικών Μελετών της Αυστραλίας και του Νότιου Ειρηνικού»⁴⁹. Όμως ήδη από το 1970 σταδιακά υιοθετείται ο όρος Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση⁵⁰ από το Ηνωμένο Βασίλειο, την Ιρλανδία και τις άλλες αγγλόφωνες χώρες καθώς και τη διεθνή κοινότητα (Holmberg B.,2005:3).

⁴⁵ Ορισμένα πανεπιστήμια παρέχουν αυτού του είδους τα μαθήματα, όπως το Dutch Open Universiteit, Colombian Unisur, British Open University (Holmberg B. , 2005: 1).

⁴⁶ Από τον Wedemeyer 1981 (independent study)

⁴⁷ Από τον Lambert 1983 (home study)

⁴⁸ External study

⁴⁹ The Australian and South Pacific External Studies Association

⁵⁰ Distance Education

Με λίγες εξαιρέσεις, όπως στην Σκανδιναβία, οι διάφορες εκπαιδευτικές αρχές εξέφραζαν έναν σκεπτικισμό σχετικά με την εξ αποστάσεως εκπαίδευση, όμως η ίδρυση του Ανοικτού Πανεπιστημίου του Ηνωμένου Βασιλείου⁵¹ το 1970 σηματοδοτεί την έναρξη μιας νέας εποχής στην οποία υπήρξε μία γενικότερη δημόσια αναγνώριση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (Holmberg B.,2005:3).

Ο όρος «ανοικτή» συχνά συνδέεται με την εξ αποστάσεως εκπαίδευση και οφείλεται στην ισχυρή επιρροή⁵² του Ανοικτού Πανεπιστημίου του Ηνωμένου Βασιλείου και άλλων παρόμοιων οργανισμών οι οποίοι εξαιτίας της διαδικασίας της αλληλογραφίας συμπεριέλαβαν το επίθετο «ανοιχτός», το οποίο αναφερόταν στην ανοιχτή πρόσβαση, στην αποφυγή περιορισμών σχετικά με το διαμοιρασμό των εκπαιδευτικών περιεχομένων και δεν έχει να κάνει με αυτήν καθ' εαυτήν την εξ αποστάσεως εκπαίδευση (Holmberg B.,2005:4).

Ουσιαστικά η διδασκαλία και η μάθηση στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση βασίζονται σε δύο συστατικά στοιχεία: μία έτοιμη εκ των προτέρων μαθησιακή πορεία⁵³ και μια ασυνεχή επικοινωνία μεταξύ εκπαιδευομένων και εκπαιδευτών του υποστηρικτικού οργανισμού (Holmberg B.,2005:6).

Σχετικά με την έννοια της ανοικτής εκπαίδευσης αξίζει να επεκταθούμε περισσότερο και να επισημάνουμε ότι η ανοικτότητα δε σημαίνει τη μορφή κάποιας συγκεκριμένης μεθόδου εκπαίδευσης, αλλά όπως προαναφέραμε, έχει να

⁵¹ Βρετανικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο (ΟΥ/UK) ή Ανοικτό Πανεπιστήμιο του Ηνωμένου Βασιλείου (Open University, UK)

⁵² Διαβάζουμε σε σχετικό ηλεκτρονικό κείμενο των ΚΟΥΣΤΟΥΡΑΚΗ Γ. και ΛΙΟΝΑΡΑΚΗ Α. (<https://tinyurl.com/y8wugz3s>) με τίτλο «Ένα μοντέλο αναφοράς της ανοικτής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης μέσα από την περίπτωση του Βρετανικού Ανοικτού Πανεπιστημίου: μια ιστορική - κοινωνιολογική προσέγγιση»: Ο Λόρδος Crowther, που υπήρξε ο πρώτος Chancellor του ΟΥ/UK, ερμήνευσε την έννοια της «ανοικτότητας» στο συγκεκριμένο ίδρυμα μέσα από τις ακόλουθες τέσσερις διαστάσεις (Tunstall, 1974): ανοικτότητα στους ανθρώπους με την προσφορά περισσότερων ευκαιριών για μάθηση, ανοικτότητα – ευελιξία όσον αφορά τους χώρους σπουδών-μελέτης, ανοικτότητα σε εκπαιδευτικές μεθόδους και ανοικτότητα σε νέες ιδέες. Η προσπάθεια για την εφαρμογή από το ΟΥ/UK της «ανοικτότητας στους ανθρώπους» φανερώνεται από το γεγονός ότι οι πρώτοι φοιτητές που γράφτηκαν πλήρωσαν λιγότερα δίδακτρα απ' ό,τι εάν φοιτούσαν σε ένα συμβατικό Βρετανικό Πανεπιστήμιο (BIS, 1973), ενώ δεν εφαρμόστηκε καμία από τις ακαδημαϊκές προϋποθέσεις εισόδου, που υπήρχαν στο συμβατικό τριτοβάθμιο σύστημα.

⁵³ Με τη μοντέρνα τεχνολογία έχει επιτευχθεί η δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού το οποίο αποτελείται από ηχογραφημένα βίντεο ή παρουσιάσεις με διαφάνειες ή άλλα κείμενα, η δε επικοινωνία γίνεται με τη βοήθεια του διαδικτύου και οι εκπαιδευόμενοι συμπληρώνουν ασκήσεις, εκπονούν κείμενα – απαντήσεις σε τεστ, συμμετέχουν σε διαδικτυακές συνομιλίες με τους συνεκπαιδευόμενους ή τους εκπαιδευτές τους (Holmberg B.,2005:6-7).

κάνει με μία γενικότερη παιδαγωγική και κοινωνικοπολιτική θεώρηση της εκπαίδευσης σύμφωνα με την οποία (Peters 2009, όπ. αναφ. στο Σοφός , Κώστας , & Παράσχου, 2015:43):

- Οι περισσότεροι άνθρωποι θα πρέπει να μπορούν να συμμετέχουν στην πολιτισμική ζωή.
- Η εκπαίδευση πρέπει να γίνει λιγότερο δαπανηρή.
- Είναι απαραίτητη η αναδιαμόρφωση των υπερφορτωμένων παραδοσιακών πανεπιστημίων.
- Χρειάζονται να συσταθούν νέες ομάδες φοιτητών.
- Το δικαίωμα των ατόμων να εξελίσσονται στο πλαίσιο της δια βίου εκπαίδευσης, ενώ εργάζονται, πηγάζει από την έννοια του εκδημοκρατισμού της κοινωνίας και υπηρετεί τις έννοιες της διαφάνειας και του δικαίου.
- Η δια βίου εκπαίδευση, στην οποία έχουν γίνει πάμπολλες αναφορές εδώ και δεκαετίες σε επίσημα κείμενα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της διεθνούς πολιτικής, θα πρέπει να υλοποιείται ευχερέστερα σε θεσμικό πλαίσιο.
- Είναι ανάγκη επίσης να αυξηθούν οι ευκαιρίες και τα ερεθίσματα έτσι ώστε οι άνθρωποι να έχουν τις δυνατότητες να αποκτήσουν περισσότερα προσόντα, απαραίτητα για την επαγγελματική τους επιβίωση στο σημερινό κόσμο της απασχόλησης (Σοφός , Κώστας , & Παράσχου, 2015:43).

Παραθέτουμε τους ορισμούς εννοιών που είναι απαραίτητες για την κατανόηση της δομής και οργάνωσης του σεμιναρίου:

Με στόχο την αξιοποίηση των Τ.Π.Ε. στην ΕξΑΕ με παιδαγωγικούς όρους δημιουργήθηκαν οι προϋποθέσεις για την ανάπτυξη συνεργατικών περιβαλλόντων οικοδόμησης της γνώσης από απόσταση, τα οποία ενθαρρύνουν την διερευνητική και κριτική σκέψη (Brusilovsky, 1999, όπ. αναφ. στο Αναστασιάδης Π., 2014:7). Έτσι οι ΤΠΕ συγχρόνως, διαμορφώνουν τις κατάλληλες προϋποθέσεις για μια πολυμορφική εξ αποστάσεως εκπαίδευση (Lionarakis, 1998 · Λιοναράκης, 2006, όπ. αναφ. στο Αναστασιάδης Π. , 2014:7), η οποία ενεργοποιεί το μαθητή πώς να μαθαίνει μόνος του και πώς να λειτουργεί αυτόνομα προς μία ευρετική πορεία αυτομάθησης (Λιοναράκης, 2001 όπ. αναφ. στο Αναστασιάδης Π. , 2014:7).

2. Μορφές ΕξΑΕ με την χρήση ΤΠΕ

Η ΕΞΑΕ με τη χρήση των ΤΠΕ διακρίνεται σε Ασύγχρονη, Σύγχρονη και Μεικτή

-

Συνδυαστική (Anastasiades, 2012·Bonk & Graham, 2006 · Moore & Kearsley, 2012, όπ. αναφ. στο Αναστασιάδης Π. , 2014:7). Η Ασύγχρονη μορφή ΕΞΑΕ επιτρέπει σε διδάσκοντες και διδασκόμενους να αλληλεπιδρούν σε διαφορετικό χρόνο ανεξάρτητα του γεωγραφικού χώρου στον οποίο μπορεί να βρίσκονται. Τέτοια παραδείγματα εργαλείων ασύγχρονης εκπαίδευσης είναι οι πλατφόρμες ασύγχρονης εκπαίδευσης, οι οποίες αποτελούν συστήματα διαχείρισης μάθησης (LMS), που επιτρέπουν τη διαχείριση όλων των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων από απόσταση, όπως το Moodle (Ellis, 2009, όπ. αναφ. στο Αναστασιάδης Π. , 2014:7).

Ακριβώς μία τέτοια «πλατφόρμα εκπαίδευσης από απόσταση» είναι το ηλεκτρονικό περιβάλλον του επιμορφωτικού σεμιναρίου που αναφέρεται στην παρούσα έρευνα. Επιπλέον δημιουργήθηκε αυτό που ονομάστηκε συνδυαστική μάθηση, δηλαδή η δημιουργία ενός «Μεικτού - Συνδυαστικού περιβάλλοντος μάθησης» (blended learning), το οποίο συνδυάζει τα θετικά στοιχεία της σύγχρονης και ασύγχρονης μορφής ΕΞΑΕ και της πρόσωπο με πρόσωπο διδασκαλίας (Anastasiades, 2012, όπ. αναφ. στο Αναστασιάδης Π.,2014:7). Το μοντέλο μεικτής μάθησης εφαρμόζεται στο συγκεκριμένο σεμινάριο της έρευνάς μας ως ακολούθως: Τα μαθήματα και οι ασκήσεις γίνονται ψηφιακά στο διαδίκτυο καθώς και η υποστήριξη των εκπαιδευομένων. Μόνο πέντε συναντήσεις «πρόσωπο με πρόσωπο» διοργανώνονται κατά τη διάρκεια αυτών των 26 μηνών που διαρκεί το σεμινάριο.

Moodle είναι το ακρωνύμιο των λέξεων «Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment». Το Moodle είναι μια ανοιχτή online πλατφόρμα εκπαίδευσης και παρέχει όλα τα απαραίτητα εργαλεία στους εκπαιδευτικούς για να δημιουργήσουν μια εικονική αίθουσα διδασκαλίας μέσω του Διαδικτύου⁵⁴

⁵⁴ Moodle. (n.d.) Computer Desktop Encyclopedia. (1981-2015).
<https://encyclopedia2.thefreedictionary.com/Moodle>

Κεφάλαιο 4

Το επιμορφωτικό σεμινάριο «Αξιοποίηση τεχνικών ασύγχρονης και εξ αποστάσεως διδασκαλίας μέσα από το περιβάλλον ηλεκτρονικής μάθησης Moodle»

Στο παρόν κεφάλαιο γίνεται η παρουσίαση του επιμορφωτικού σεμιναρίου το οποίο παρακολουθούν οι εκπαιδευτικοί που συμμετέχουν στην έρευνά μας. Αναφέρονται τα κυριότερα σημεία της μεθόδου που ακολουθείται καθώς και η αποσαφήνιση ορισμένων τεχνικών εννοιών.

4.1 Μεικτό (blended) σεμινάριο για τη διάδοση των ΤΠΕ

Ο τίτλος του επιμορφωτικού σεμιναρίου, στο οποίο συμμετέχουν οι εκπαιδευτικοί του δείγματος της έρευνάς μας και αποτέλεσε την αφορμή για την έναρξη της μελέτης μας, είναι: «Αξιοποίηση Τεχνικών Ασύγχρονης και εξ απόστασεως Διδασκαλίας μέσα από το Περιβάλλον Ηλεκτρονικής Μάθησης Moodle».

Το σεμινάριο δημιουργήθηκε με τον παραπάνω τίτλο από το 2007.

Ξεκίνησε από μια ομάδα καθηγητών και σύντομα επεκτάθηκε σε όλη την Ελλάδα. Η ομάδα διοργανωτών του σεμιναρίου με κύριο σχεδιαστή τον κ. Β. Νταλούκα προετοίμασε και εξέδωσε οδηγίες για το σεμινάριο σε ένα κείμενο με τίτλο: "Ο χάρτης moodle των 26 εβδομάδων".

Εμπνεόμενοι από το ανοιχτό λογισμικό, το ανοιχτό περιεχόμενο και τα ανοιχτά προγράμματα σπουδών δημιούργησαν την ανοιχτή επιμόρφωση και το ανοιχτό δίκτυο εκπαιδευτικών για τη διάδοση των ΤΠΕ. Κεντρική δράση του δικτύου αποτελεί η δημιουργία και υλοποίηση σε ετήσια βάση ενός δωρεάν σεμιναρίου με θέμα τις ΤΠΕ έτσι ώστε να υποστηριχθούν οι εκπαιδευτικοί για την ένταξη των ΤΠΕ στη διδακτική πράξη. Παράλληλα με την υλοποίηση του σεμιναρίου, δομικό χαρακτηριστικό του δικτύου αποτελεί η αλληλοϋποστήριξη σε θέματα ΤΠΕ μέσω διαδικτυακών εργαλείων όπως είναι τα ηλεκτρονικά φόρουμ.

Εφαρμόζεται με τη μεικτή μέθοδο. Οι συμμετέχοντες εκπαιδευτικοί πρέπει να είναι μέλη του «Ελληνικού Σχολικού Δικτύου ». Το σεμινάριο είναι εξάμηνο (26 εβδομάδες) υλοποιείται και υποστηρίζεται από εθελοντές εκπαιδευτικούς. Πραγματοποιείται σε περίπου 30 πόλεις με 47 τμήματα και απευθύνεται σε όλες τις ειδικότητες. Το παρακολουθούν 900 εκπαιδευτικοί, οι οποίοι εκπαιδεύονται πάνω στις νέες τεχνολογίες ΤΠΕ, στην πλατφόρμα τηλεκπαίδευσης Moodle. Με την πάροδο των ετών το δίκτυο αναπτύσσεται και έχει πετύχει την παρουσία του και την υλοποίηση του σεμιναρίου στις περισσότερες περιφερειακές ενότητες της Ελλάδας με την υποστήριξη των κατά τόπους διευθύνσεων Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, Σχολικών Συμβούλων και Κέντρων Πληροφορικής και Νέων Τεχνολογιών.

Αξίες του δικτύου αποτελούν:

- Η δωρεάν επιμόρφωση και υποστήριξη
- Η ευελιξία
- Η καταπολέμηση της πειρατείας λογισμικού και η διάδοση του δωρεάν λογισμικού και του Ελεύθερου Λογισμικού/Λογισμικού Ανοιχτού Κώδικα (ΕΛ/ΛΑΚ).

Οι στόχοι του σεμιναρίου είναι:

- Προσέλκυση και εξοικείωση των εκπαιδευτικών με πληθώρα εργαλείων ΤΠΕ που είναι χρήσιμα στη διδασκαλία.
- Η ενσωμάτωση ορισμένων από τα διδασκόμενα εργαλεία ΤΠΕ στη διδακτική πράξη, σύμφωνα με τις ανάγκες και τα χαρακτηριστικά κάθε εκπαιδευτικού.
- Η απομυθοποίηση των ΤΠΕ και της δυσκολίας εφαρμογής τους, η ενθάρρυνση των εκπαιδευομένων και η καταπολέμηση της πιθανής τεχνοφοβίας (αρνητικής στάσης) των χρηστών.

Το περιεχόμενο του σεμιναρίου περιλαμβάνει:

- Εκμάθηση δημιουργίας διαδικτυακού μαθήματος με το Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο στην ηλεκτρονική πλατφόρμα «Moodle» με τίτλο - Ατομικό μάθημα πρακτικής - που περιλαμβάνει ποικίλα εκπαιδευτικά υλικά (π.χ. κείμενο, αρχεία, συνδέσμους σε ιστοσελίδες) εκπαιδευτικές δραστηριότητες π.χ. ομάδα συζήτησης, υποβολή θέσεων εργασίας, ερωτήσεις κουίζ, εκπαιδευτικά παιχνίδια κ.ά.
- Χρήση και εκμετάλλευση ελεύθερου λογισμικού για εφαρμογές όπως πλοήγηση στο Internet, επεξεργασία κειμένου, δημιουργία παρουσίασης, μετατροπή πολυμέσων, επεξεργασία ήχου, επεξεργασία εικόνων, δημιουργία κινούμενων εικόνων, επεξεργασία βίντεο και εκπαιδευτικό βίντεο από το Internet
- Δημιουργία και ανάπτυξη εργαλείων του Διαδικτύου, υπηρεσιών Web 2.0 και του Πανελλήνιου Σχολικού Δικτύου, όπως blogging, wiki, φόρτωση αρχείων ftp, δημιουργία ιστότοπων.

Ένα από τα αποτελέσματα του σεμιναρίου είναι να δημιουργήσει ο κάθε εκπαιδευόμενος το δικό του «μάθημα πρακτικής». Οι εκπαιδευόμενοι παρακολουθούν το σεμινάριο, το οποίο διαρκεί 26 εβδομάδες. Κατά τη διάρκεια αυτών των εβδομάδων, εξασκούνται σε ένα ευρύ φάσμα θεμάτων ΤΠΕ και ταυτόχρονα δημιουργούν δικά τους έργα, τα οποία είναι αποτέλεσμα της εργασίας που τους έχει ανατεθεί. Το σεμινάριο χρησιμοποιεί την ασύγχρονη πλατφόρμα δωρεάν εκμάθησης Moodle ως εκπαιδευτικό εργαλείο.

Η επιτυχία αυτού του σεμιναρίου και η ευρεία του διάδοση σε όλη την Ελλάδα οφείλεται στα καινοτόμα χαρακτηριστικά του, τα οποία είναι:

- Η εθελοντική συμμετοχή των εκπαιδευομένων: Όταν οι εκπαιδευόμενοι ολοκληρώσουν με επιτυχία ένα κύκλο κατάρτισης, μπορούν να γίνουν εκπαιδευτές

νέων για το επόμενο έτος. Η προσφορά τους είναι εντελώς εθελοντική. Με αυτόν τον τρόπο δημιουργήθηκε ένα δίκτυο εθελοντών εκπαιδευτικών, οι οποίοι αρχίζουν ως εκπαιδευόμενοι και συνεχίζουν ως εκπαιδευτές. Ο ρόλος τους ως εκπαιδευτών είναι να υποστηρίξουν τους νεοεισερχόμενους στο σεμινάριο, να διορθώσουν τις ασκήσεις που υποβάλλουν και να λύσουν τις ερωτήσεις τους στα φόρουμ και στη διόρθωση των ασκήσεων. Εκτός από αυτές, κάθε ομάδα εκπαιδευτών (3-4 άτομα) αναλαμβάνει τη διόρθωση, ανανέωση και ενημέρωση μιας ενότητας μαθημάτων-ασκήσεων.

Αυτή είναι και η σημαντική καινοτομία του σεμιναρίου, η διδασκαλία, η αξιολόγηση και η γενική οργάνωση του σεμιναρίου βασίζονται στη μέθοδο peer-to-peer.

- Η ευελιξία του χώρου και του χρόνου: Η μέθοδος του σεμιναρίου είναι η «μεικτή μέθοδος» με τα περισσότερα από τα μαθήματα να διεξάγονται με τη μέθοδο εξ αποστάσεως εκμάθησης. Αυτή η μέθοδος επιτρέπει στους συμμετέχοντες να προσαρμόσουν τις υποχρεώσεις του σεμιναρίου στο χρόνο και τον τόπο που έχουν.

- Εξατομίκευση και προσαρμογή στις ανάγκες κάθε εκπαιδευόμενου μέσω της παραπάνω μεθόδου εφαρμογής και δυνατότητα επιλογής 70% του διαθέσιμου υλικού.

- Παιδαγωγική εκμετάλλευση σφάλματος με δυνατότητα επανάληψης των ασκήσεων και παροχή ανατροφοδότησης σύμφωνα με τις ανάγκες των εκπαιδευομένων.

- Άμεση ανατροφοδότηση

- Συστηματική on-line υποστήριξη μέσω ομάδων online συνομιλίας με περισσότερα από 1000 μηνύματα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ετησίως και άλλα εργαλεία επικοινωνίας μέσω Διαδικτύου.

- Συμμετοχή μελών και εκπαιδευτών στις αποφάσεις για θέματα βελτίωσης του σεμιναρίου κλπ.

- Οι διαφορετικοί ρόλοι των εκπαιδευομένων ως πολλαπλασιαστές / εκπαιδευτές. Η κατά λέξη μετάφραση είναι «ομότιμοι προς ομοτίμους», όμως σήμερα έχει μία ευρύτερη έννοια και εννοούμε τους συναδέλφους. Στο συγκεκριμένο σεμινάριο που εξετάζουμε, πράγματι η εκπαίδευση και η υποστήριξη γίνεται ανάμεσα σε συναδέλφους και μάλιστα τις περισσότερες φορές ο καθένας έχει διαφορετική ειδικότητα, χωρίς αυτό να δημιουργεί κανένα μαθησιακό ή γνωστικό εμπόδιο. Είναι τόσο καλά οργανωμένα τα εκπαιδευτικά αντικείμενα καθώς και οι οδηγίες συμπλήρωσης των ασκήσεων, ώστε δεν χρειάζονται εξειδικευμένες γνώσεις.

Προκειμένου να ορίσουμε αυτή τη διαδικασία μπορούμε να πούμε ότι είναι η μάθηση, η οποία πραγματοποιείται με την υποστήριξη των ομοτίμων (Peer learning) και περιλαμβάνει άτομα που ανταλλάσσουν γνώση και εμπειρία μεταξύ τους και διαχέουν αυτή τη μάθηση πάλι πίσω στον οργανισμό τους. Η μάθηση λαμβάνει χώρα μεταξύ συναδέλφων κυρίως και διευκολύνει τις διαπροσωπικές ανταλλαγές με πολύ καλά αποτελέσματα, γιατί βασίζονται στην εμπιστοσύνη και τη δέσμευση (Andrews & Manning, 2016:5).

Για τους παραπάνω λόγους, η σειρά αυτή μαθημάτων συμβάλλει αποτελεσματικά στην επαγγελματική ανάπτυξη των συμμετεχόντων εκπαιδευτικών. Αυτό δημιουργεί μια μεγάλη κοινότητα εκπαιδευτικών με υποστήριξη από ομοτίμους και μάθηση από ομοτίμους (peer to peer). Πρόκειται για ένα δίκτυο εκπαιδευτικών, το οποίο αναπτύσσεται και ανανεώνεται συνεχώς. Έρχονται νέα μέλη και συνεχώς εγκαθίσταται νέα γνώση.

Κεφάλαιο 5

Βιβλιογραφική ανασκόπηση

Η βιβλιογραφική ανασκόπηση στην ποιοτική έρευνα, όπως είναι η παρούσα, χρησιμοποιείται πολύ λιγότερο από ό,τι χρησιμοποιείται σε μία ποσοτική έρευνα (Creswell,2011:142). Η ανασκόπηση της βιβλιογραφίας περιλαμβάνει λίγες εμπειρικές μελέτες στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, σχετικές με την επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών με την υποστήριξη των Νέων Τεχνολογιών.

- Σχετικά με την εξ αποστάσεως εκπαίδευση (e-Learning) σε περιβάλλον Μοοc⁵⁵:

Στη μελέτη των Nathaniel Ostashewski, Martha Cleveland-Innes, Dan Wilton, and Nancy Parker, παρουσιάζεται η αξιολόγηση των φοιτητών που συμμετείχαν στο μεταπτυχιακό μάθημα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στο Πανεπιστήμιο της Ισλανδίας - School of Education 2014 και 2016. Τα μαθήματα έγιναν μέσω της ηλεκτρονικής πλατφόρμας Μοοc. Τα ευρήματα δείχνουν ότι οι εκπαιδευόμενοι ασχολούνταν με τις δραστηριότητες, εκτιμούσαν την ποικιλία των τεχνολογιών και το φάσμα των δραστηριοτήτων που παρουσιάστηκαν, ήταν πολύ ικανοποιημένοι από τη σχεδίαση του μαθήματος και την ηλεκτρονική μάθηση. Επίσης ανέφεραν ότι η εμπειρία τους με αυτόν τον τρόπο εκπαίδευσης τους επέτρεψε να διερευνήσουν περαιτέρω τη διαδικτυακή μάθηση. Επίσης έγινε πραγματικότητα η ίδρυση μιας μαθησιακής κοινότητας, η οποία αποτελεί από μόνη της μια πρόκληση στα

⁶² ΜΟΟCs σημαίνει Massive Open Online Courses, δηλαδή μαζικά, ανοικτά, διαδικτυακά μαθήματα. Τα ΜΟΟCs ξεκίνησαν το 2008, αλλά έγιναν διάσημα το 2012 με την ίδρυση των Coursera και Edx από φημισμένα Πανεπιστήμια των ΗΠΑ, όπως το Stanford, το MIT και το Harvard. Σήμερα πραγματοποιούνται χιλιάδες ΜΟΟCs σε όλο τον κόσμο. Στην Ελλάδα, ΜΟΟCs διοργανώνονται από το Mathesis, των Πανεπιστημιακών Εκδόσεων Κρήτης, με πολύ μεγάλη επιτυχία. Σύμφωνα με το λεξικό της Οξφόρδης (Oxford Dictionaries, 2013, όπ. αναφ. στο Παπαδάκης & Καλογιαννάκης, 2014:1) τα ΜΟΟC είναι ένα πρόγραμμα σπουδών που διατίθενται μέσω του διαδικτύου δίχως χρέωση, σ' ένα πολύ μεγάλο αριθμό ατόμων. Ο όρος ΜΟΟC είναι ακρωνύμιο και σημαίνει κατά λέξη: 'Massive' (μαζικά) επειδή έχουν σχεδιαστεί ώστε να επιτρέπουν την εγγραφή δεκάδων χιλιάδων εκπαιδευομένων, 'Open' (ελεύθερα), διότι, θεωρητικά, ο καθένας με μια σύνδεση στο διαδίκτυο μπορεί να εγγραφεί στην ελεύθερη σειρά μαθημάτων, 'Online' (διαδικτυακά), διότι ένα σημαντικό μέρος ή αν όχι όλη η αλληλεπίδραση λαμβάνει χώρα διαδικτυακά μέσω ομάδων συζητήσεων, wikis ή με την παρακολούθηση σύντομων βίντεο από τους εκπαιδευόμενους και, τέλος, δεν παύουν να είναι 'Courses' (μαθήματα), διότι έχουν συγκεκριμένες ημερομηνίες έναρξης και λήξης, αξιολόγηση των εκπαιδευομένων, κουίζ και εξετάσεις (Παπαδάκης & Καλογιαννάκης, 2014:2).⁵⁵

μαθήματα ηλεκτρονικής μάθησης που πραγματοποιούνται για μεγάλες χρονικές περιόδους.

- Σχετικά με την επαγγελματική ανάπτυξη εκπαιδευτικών:

Στη ⁵⁶διδακτορική έρευνα της Jessica M. Fitzgerald (April 1, 2014) με τίτλο: Urban Secondary School Teachers' Understandings of Themselves as Adult Learners and Their Perceptions of Their Professional Development Experiences παρουσιάζονται οι απόψεις των καθηγητών του αστικού δευτεροβάθμιου σχολείου ως εκπαιδευόμενων **ενηλίκων** και οι αντιλήψεις τους για τις εμπειρίες της επαγγελματικής τους ανάπτυξης. ⁵⁷

Τα αποτελέσματα της έρευνας κατέδειξαν σχετικά με την αποτελεσματικότητα του προγράμματος εκπαίδευσης ως προς την κατάκτηση γνώσεων, ότι περισσότεροι από τους μισούς συμμετέχοντες εκπαιδευτικούς έμαθαν καλύτερα όταν εφαρμόζονταν οι αρχές της εκπαίδευσης ενηλίκων καθώς επίσης οι συμμετέχοντες βρήκαν τις συνεδριάσεις επαγγελματικής ανάπτυξης περισσότερο αποτελεσματικές όταν ενσωμάτωναν πρακτικές όπως την ενεργό μάθηση, το παιχνίδι ρόλων, τη μοντελοποίηση, την άσκηση από ομοτίμους (συναδέλφους) μέσα σε επαγγελματικές κοινότητες μάθησης. Επίσης δήλωσαν ότι μαθαίνουν καλύτερα όταν γνωρίζουν τους σκοπούς του προγράμματος επαγγελματικής μάθησης στο οποίο συμμετέχουν, όπως εξίσου θέλουν να γνωρίζουν ότι η μάθηση που θα αποκομίσουν είναι σημαντική για το παρόν και το μέλλον στο εργασιακό τους περιβάλλον.

- Σχετικά με την επαγγελματική ανάπτυξη εκπαιδευτικών

Η έρευνα των De Vries, Jansen, & Van de Grift, (2013) με τίτλο:

«Profiling teachers' continuing professional development and the relation with their beliefs about learning and teaching⁵⁸» (De Vries, Jansen, & Van de Grift, 2013)

Η έρευνα⁵⁹ μελετά τη σχέση μεταξύ της Συνεχιζόμενης Επαγγελματικής Ανάπτυξης (στο εξής: ΣΕΑ) των εκπαιδευτικών και των απόψεών τους σχετικά με τη μάθηση

⁵⁶ Στην περίληψη της μελέτης σημειώνεται: αυτή η έρευνα δράσης σχεδιάστηκε για να συγκεντρώσει πληροφορίες σχετικά με το πώς κατανοούν οι καθηγητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε μία αστική περιοχή του Κοννέκτικατ, την ενδοϋπηρεσιακή τους εκπαίδευση ως ενήλικες εκπαιδευόμενοι και την αντίληψή τους για την επαγγελματική τους ανάπτυξη.

⁵⁷ University of Hartford Doctoral Program in Educational Leadership Dissertation Submitted by: Jessica M. Fitzgerald April 1, 2014 (Dissertation submitted to the Doctoral Examining Committee Doctoral Program in Educational Leadership, College of Education, Nursing, and Health Professions, University of Hartford, in partial fulfillment of the requirements for the degree of Doctor of Education)

⁵⁸ «Εξετάζοντας το προφίλ της συνεχιζόμενης επαγγελματικής εξέλιξης των εκπαιδευτικών και τη σχέση με τις πεποιθήσεις τους για τη μάθηση και τη διδασκαλία».

και τη διδασκαλία στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση στις Κάτω Χώρες. Προκύπτουν τρία προφίλ εκπαιδευτικών, τα οποία αντικατοπτρίζουν σχετικά χαμηλή συμμετοχή (24%), μεσαία (54%) και υψηλή (22%) σε τρεις δραστηριότητες ΣΕΑ, δηλαδή στην ενημέρωση – ανανέωση γνώσεων, στο στοχασμό – αναστοχασμό και στη συνεργασία μεταξύ των εκπαιδευτικών. Ορισμένα από τα αποτελέσματα της έρευνας αφορούν τη συμμετοχή τους σε διαφορετικές δραστηριότητες ΣΕΑ και παρουσίασαν σημαντικά μεγαλύτερη συμμετοχή σε εκπαιδευτικές δραστηριότητες που αφορούσαν την ενημέρωση και ανανέωση των γνώσεών τους και σε συνεργατικές δράσεις, παρά σε εργασίες στοχασμού ή αναστοχασμού. Επίσης όσοι συμμετέχουν περισσότερο σε δραστηριότητες επαγγελματικής ανάπτυξης, θέτουν την ίδια στρατηγική, βάζοντας στόχους για την εκπαιδευτική ανάπτυξη των μαθητών τους (De Vries et al., 2013, σελ. 86-87).

- Η έρευνα των: Αναστασιάδη Θ. και Μανούσου Ε. (2016) με τίτλο: «Προδιαγραφές σχεδιασμού προγράμματος επαγγελματικής ανάπτυξης από απόσταση για τους εκπαιδευτικούς των μειονοτικών σχολείων στη Θράκη»: Τη δεκαετία του '90 η πολιτική του Υπουργείου Παιδείας κινείται προς την κατεύθυνση της ενσωμάτωσης της εκπαίδευσης των παιδιών της μουσουλμανικής μειονότητας και εισήγαγε σημαντικές αλλαγές μέσα από το «πρόγραμμα εκπαίδευσης μουσουλμανοπαίδων» (ΥΠΕΠΘ-Πανεπιστήμιο Αθηνών, 1997- 2008), που είχε στόχο την ενίσχυση της ελληνομάθειας των παιδιών της μειονότητας και το άνοιγμα του δρόμου για την εκπαιδευτική και κοινωνική τους ένταξη. Ένας από τους άξονες του έργου ήταν και η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στα νέα βιβλία και στις παιδαγωγικές μεθόδους που αυτά εισηγούνταν. Ο σκοπός της εργασίας αυτής είναι: *«η διερεύνηση της δυνατότητας αξιοποίησης της εκπαίδευσης από απόσταση και η διαμόρφωση των προδιαγραφών για το σχεδιασμό αντίστοιχου προγράμματος επιμόρφωσης και επαγγελματικής ανάπτυξης των εκπαιδευτικών που υπηρετούν στα μειονοτικά σχολεία της Θράκης»* (Αναστασιάδης & Μανούσου, 2016: 65).

⁵⁹ Διακόσιοι εξήντα εκπαιδευτικοί έλαβαν μέρος σε μία έρευνα η οποία εστιαζόταν σε στοχαστικές, γνωστικές και συνεργατικές δραστηριότητες καθώς και στις προσανατολισμένες προς τους μαθητές και το θέμα – αντικείμενο μάθησης – πεποιθήσεις τους. Σκοπός αυτής της μελέτης ήταν να συμβάλει στην έρευνα για τη συνεχιζόμενη επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών. Ερευνήθηκε η συσχέτιση μεταξύ της συνεχιζόμενης επαγγελματικής ανάπτυξης – καθορισμένης από τη μακρόχρονη εμπειρία τους και την ενδοϋπηρεσιακή μάθησή τους – και των αντιλήψεών τους σχετικά με τη μάθηση και τη διδασκαλία.

Συμπεράσματα και συζήτηση: Οι συμμετέχοντες στην έρευνα, αποδίδουν βαρύτητα στην πρόσωπο με πρόσωπο επικοινωνία, δηλώνοντας προτίμηση σε μικτές μορφές επιμόρφωσης. Πιστεύουν επίσης, πως η ανταλλαγή εμπειριών είναι η καλύτερη πηγή για την επαγγελματική τους ανάπτυξη, προοπτική που προκύπτει μέσα σε ένα συνεργατικό περιβάλλον. Η εμπειρική διερεύνηση επιβεβαίωσε πως η εξ αποστάσεως επιμόρφωση και επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών των μειονοτικών σχολείων χρειάζεται να στηριχτεί στο δυναμικό, δημιουργικό και παιδαγωγικού χαρακτήρα συνδυασμό τεχνολογίας και εκπαίδευσης.

- Η έρευνα των: Κουτσοδήμου, Κ. και Τζιμογιάννη Α. με τίτλο «Μαζικά Ανοιχτά Μαθήματα και επαγγελματική ανάπτυξη εκπαιδευτικών: ζητήματα σχεδιασμού και μελέτη των απόψεων των συμμετεχόντων»

Τα Μαζικά Ανοιχτά Ηλεκτρονικά Μαθήματα αποτελούν μια σχετικά πρόσφατη ανάπτυξη στον τομέα της ηλεκτρονικής μάθησης και έχουν μεγάλη απήχηση, καθώς δίνουν τη δυνατότητα στους συμμετέχοντες να οργανώσουν τη μάθησή τους υπερβαίνοντας γεωγραφικούς και χρονικούς περιορισμούς. Η παρούσα εργασία παρουσιάζει το πλαίσιο σχεδιασμού ενός υβριδικού Μαζικού Ανοιχτού Ηλεκτρονικού Μαθήματος με στόχο την επαγγελματική ανάπτυξη εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης. (Από την περίληψη της έρευνας)

Τα κύρια ερευνητικά ερωτήματα, τα οποία εξειδικεύουν τον ερευνητικό σκοπό, ήταν:

- σε ποιο βαθμό το πλαίσιο σχεδιασμού του συγκεκριμένου ΜΑΗΜ⁶⁰ διαμόρφωσε ένα αποτελεσματικό πρόγραμμα επαγγελματικής ανάπτυξης για τους εκπαιδευτικούς;
- ποιες είναι οι απόψεις και οι αντιλήψεις των συμμετεχόντων για τη συγκεκριμένη εκπαιδευτική εμπειρία και την επίδραση του ΜΑΗΜ στην επαγγελματική τους ανάπτυξη;

Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι το πλαίσιο σχεδιασμού του ΜΑΗΜ ήταν αποτελεσματικό και προώθησε το κίνητρο και την ικανότητα των εκπαιδευτικών να ολοκληρώσουν το μάθημα μέσα από την ενεργό συμμετοχή και την αλληλεπίδραση με ομοτίμους.

1. Ο σχεδιασμός του μαθήματος ήταν αποτελεσματικός, έδωσε κίνητρα και οι εκπαιδευτικοί ολοκλήρωσαν τα μαθήματα.

⁶⁰ Μαζικά Ανοιχτά Ηλεκτρονικά Μαθήματα

Σε σύγκριση με την υπάρχουσα βιβλιογραφία, που δείχνει ότι το ποσοστό ολοκλήρωσης MAHM δεν ξεπερνά το 10% (Vivian et al., 2014; Onah et al., 2014), η έρευνα αυτή έδειξε πολύ υψηλά ποσοστά (~82%). Τα ευρήματα ανέδειξαν επίσης θετική στάση και προθυμία των εκπαιδευτικών να υιοθετήσουν τα MOOCs ως μια αποτελεσματική εναλλακτική επιλογή για την επαγγελματική τους ανάπτυξη, επιβεβαιώνοντας τα ευρήματα έρευνας των Karlsson et al. (2014).

2. Οι εκπαιδευτικοί έδειξαν προθυμία να επιλέγουν τα μαθήματα MOOCs για την επαγγελματική τους ανάπτυξη.
3. Η αυτονομία τους στη μάθηση ενισχύθηκε και θεωρούν ότι το μάθημα MAHM τους έδωσε την ευκαιρία να αποκομίσουν περισσότερα από όσα ανέμεναν κατά την εγγραφή τους.
4. Οι συμμετέχοντες θεωρούν ότι ανέπτυξαν ουσιαστικές γνώσεις και δεξιότητες για την υλοποίηση μαθησιακών δραστηριοτήτων με ΤΠΕ και αξιοποίησαν άμεσα στη διδασκαλία τους ιδέες και υλικό που διατέθηκε στο MAHM.
5. Τέλος, οι εκπαιδευτικοί στην πλειονότητά τους θεωρούν ότι το MAHM είχε σημαντικό αντίκτυπο στην επαγγελματική τους ανάπτυξη και ενίσχυσε το ενδιαφέρον τους για τη χρήση των διαδικτυακών εργαλείων στην τάξη τους.

Προτάσεις των ερευνητών: Η παρούσα εργασία προτείνει την υιοθέτηση των εξ αποστάσεως μαθημάτων (MOOCs) από τα εκπαιδευτικά ιδρύματα και τους θεσμούς χάραξης εκπαιδευτικής πολιτικής ως μια αποτελεσματική εναλλακτική επιλογή σε σχέση με τα παραδοσιακά προγράμματα επιμόρφωσης και επαγγελματικής ανάπτυξης εκπαιδευτικών. Οι εκπαιδευτικοί της πράξης είναι παράλληλα ενεργοί και δια βίου μαθητές. Η τρέχουσα έρευνά μας εστιάζει στην ανάλυση ποιοτικών δεδομένων από τις ηλεκτρονικές συζητήσεις των εκπαιδευτικών στην ηλεκτρονική πλατφόρμα, με στόχο την ανάδειξη σημαντικών παραγόντων σχετικά με το α) σχεδιασμό παιδαγωγικών προσεγγίσεων που να προωθούν την αυτορρυθμιζόμενη μάθηση, την κοινωνική αλληλεπίδραση και τον αναστοχασμό των συμμετεχόντων και β) πώς μπορεί να μετασχηματιστεί ένα ανοικτό μάθημα σε κονεκτιβιστικό MAHM (cMOOC) και, τελικά, σε αποτελεσματικές κοινότητες μάθησης. (Πρακτικά 10ου Πανελληνίου και Διεθνούς Συνεδρίου "ICT in Education", Ιωάννινα: HAICTE. 23-25 Σεπτεμβρίου 2016)

Β' ΜΕΡΟΣ: Η ΕΡΕΥΝΑ

Κεφάλαιο 6

Το Θέμα της έρευνας – Σκοπός - Στόχοι –Ερευνητικά Ερωτήματα

Στο κεφάλαιο αυτό θα ασχοληθούμε με την περιγραφή του θέματος της έρευνας, των σκοπών, των στόχων και των ερευνητικών ερωτημάτων.

6.1. Θέμα της έρευνας

Η κοινωνική έρευνα αρχίζει με μια ιδέα που μερικές φορές μπορεί να είναι αρκετά αόριστη και ασαφής, γι' αυτό πρέπει να καταρτιστεί και να γίνει σαφές το ερευνητικό σχέδιο (Phellas, Bloch, & Seale, 2012:185). Η σχεδίαση αυτή είναι καθοριστική, γι' αυτό στην αρχή θα περιγράψουμε το επίκεντρο, την κεντρική δηλαδή ιδέα του προς μελέτη θέματος, για το οποίο θα συγκεντρωθούν όλες οι πληροφορίες (Robson, 2007:55).

Σημαντικός παράγοντας επιλογής ενός θέματος, όπως διατείνεται ο Robson (2007:57), είναι το ζωνρό προσωπικό ενδιαφέρον, γιατί αυτό είναι που θα βοηθήσει να ξεπεραστούν οι δύσκολες στιγμές που συναντώνται σε κάθε έρευνα, όπως είναι η καταβολή προσπάθειας, η κούραση και συγχρόνως η αποθάρρυνση. Έτσι, η ερευνητική διαδικασία ξεκινά από τον εντοπισμό μιας γενικής ερευνητικής περιοχής που ενδιαφέρει τον ερευνητή (Ίσαρη & Πουρκός, 2015:76).

Το θέμα (educational topic) της δικής μας έρευνας δηλώνεται στον τίτλο της, σύμφωνα με τον Creswell (2011:97): *Η επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών και η συμβολή των Νέων Τεχνολογιών: Η περίπτωση των εκπαιδευτικών που συμμετέχουν στο επιμορφωτικό σεμινάριο με θέμα «Αξιοποίηση τεχνικών ασύγχρονης και εξ αποστάσεως διδασκαλίας» μέσα από το περιβάλλον ηλεκτρονικής μάθησης Moodle».*

Την καταγραφή του θέματος, ακολουθεί η αιτιολόγηση της επιλογής του, η οποία είναι δυνατόν να βασίζεται στην κάλυψη των κενών της γνώσης, στην κατανόηση ή στην περιγραφή ενός φαινομένου, στην άμεση προσωπική εμπειρία, στην επικαιρότητα ορισμένων θεμάτων, στο ιδιαίτερο προσωπικό ενδιαφέρον για διάφορα ζητήματα και στο αναγνωστικό κοινό στο οποίο απευθύνεται η έρευνα (Ίσαρη & Πουρκός, 2015:77 · Mason,2002:13 · Robson,2007:56 · Creswell,2011:99 – 103). Ακολούθως θα βασιστούμε σε ορισμένα από τα παραπάνω στοιχεία, προκειμένου να αιτιολογήσουμε επαρκώς την επιλογή του θέματος της έρευνάς μας.

Το θέμα αυτής της έρευνας, όπως προείπαμε, περιστρέφεται γύρω από την επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών και τη συνεισφορά των Νέων Τεχνολογιών, καθώς οι εκπαιδευτικοί που συμμετέχουν στην έρευνά μας παρακολουθούν εκπαιδευτικό σεμινάριο με τη μέθοδο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (ΕξΑ.Ε.) και αντικείμενο την εκπαίδευση στις Τ.Π.Ε.

Η ένταξη των Τ.Π.Ε. στο σχολικό σύστημα των ανεπτυγμένων χωρών υπήρξε τόσο σημαντική ώστε σήμερα μιλάμε για μία καταλυτική αλλαγή στην εκπαίδευση από την οποία ως επακόλουθο προέκυψε η ανάγκη για ανανέωση στο παιδαγωγικό και εκπαιδευτικό σύστημα (Κόμης, 2001:11). Εξαιτίας της εισαγωγής και αξιοποίησης των Τ.Π.Ε στο σημερινό σχολείο έχουν επέλθει καταλυτικές αλλαγές που επηρεάζουν όλα τα περιβάλλοντα μάθησης και έχουν οδηγήσει στην αντικατάσταση ορισμένων παραδοσιακών μεθόδων, που χρησιμοποιούνταν ευρέως, με άλλες που έχουν να κάνουν με τη χρήση της τεχνολογίας και του διαδικτύου (Σιώκας & Παναγιωτόπουλος, 2016:4). Όντως, οι Τ.Π.Ε. μπορούν να συμβάλουν αποτελεσματικά στην εισαγωγή νέων παιδαγωγικών αντιλήψεων, αναφορικά με την ενεργητική απόκτηση της γνώσης και την ανάπτυξη νέου τύπου

δεξιοτήτων όπως είναι η μάθηση στο πώς να μαθαίνουμε (μαθαίνω πώς να μαθαίνω), η δυνατότητα έκφρασης και διερεύνησης ιδεών, η διαθεματική προσέγγιση της γνώσης, η ανάπτυξη δεξιοτήτων επικοινωνίας, η διερευνητική διάθεση, η συνεργατικότητα, ο πειραματισμός, η διερεύνηση του λάθους και η αλγοριθμική προσέγγιση προβλημάτων⁶¹ (Κόμης, 2001:16). Γι' αυτό και σε πολλές χώρες του κόσμου η ένταξη των Τ.Π.Ε. στην εκπαίδευση έχει βαρύνουσα σημασία για την επίσημη εκπαιδευτική πολιτική, καθώς συνοδεύεται από αναβάθμιση της διδακτικής διαδικασίας και βελτίωση της ποιότητας της μάθησης (Μουζάκης, 2011:11). Εξάλλου, με την ταχεία επέκταση των αλλαγών στον 21ο αιώνα, οι τεχνολογίες στην εκπαίδευση δεν είναι πλέον επιλογή ή προτίμηση, αλλά αναπόφευκτη πραγματικότητα και η ικανότητα των εκπαιδευτικών σε αυτές, αποτελεί βασικό παράγοντα επιτυχίας για την ενσωμάτωσή τους στη διδασκαλία και στη μάθηση (UNESCO, 2016:2).

Όμως, κάθε προσπάθεια για εκπαιδευτική αλλαγή θα πρέπει να εστιάζει στους εκπαιδευτικούς γιατί είναι το κλειδί για την επιτυχία στη διαδικασία απόκτησης γνώσεων, αφού γνωρίζουν πώς να μετουσιώνουν τη διδασκαλία σε μάθηση (Λιοναράκης, 2015:3). Ο Tibor Navracsics⁶² (2015:3) αναφέρει χαρακτηριστικά στον πρόλογο της Έκθεσης του Δικτύου Ευρυδίκη «*οι εκπαιδευτικοί διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στη ζωή των μαθητών, τους καθοδηγούν προς την επίτευξη των στόχων τους και διαμορφώνουν τις αντιλήψεις τους*» (Ευρωπαϊκή Επιτροπή/EACEA/Ευρυδίκη, 2015:3). Εξάλλου οι προσπάθειες για καλύτευση των επιδόσεων των μαθητών μπορούν να επιτύχουν μόνο με την οικοδόμηση της ικανότητας των εκπαιδευτικών να βελτιώνουν την εκπαιδευτική τους πρακτική, ενώ, συγχρόνως πρέπει και το εκπαιδευτικό σύστημα να συνεισφέρει στην ανάπτυξη της μάθησης των εκπαιδευτικών (Wei, Darling-Hammond, Andree,

⁶¹ Η **αλγοριθμική προσέγγιση ενός προβλήματος** δίνει έμφαση στον τρόπο επίλυσης του προβλήματος, ανεξάρτητα από το χώρο από τον οποίο προέρχεται το πρόβλημα. Ο αλγόριθμος είναι ένα σύνολο από λειτουργίες, οι οποίες περιγράφουν βήμα προς βήμα τις ενέργειες που πρέπει να εκτελεστούν για να ολοκληρωθεί μία εργασία ή να επιλυθεί ένα πρόβλημα σε πεπερασμένο αριθμό ενεργειών [Beekman, 1997, όπ. αναφ. στο Κοιλίας, Δουκάκης & Ψαλτίδου, 2003:742]. Η ικανότητα περιγραφής της επίλυσης ενός προβλήματος με μια μορφή αναπαράστασης αλγορίθμου εφοδιάζει το μαθητή με έναν γενικό οδηγό για την αντιμετώπιση προβλημάτων. Η αλγοριθμική σχεδίαση επίλυσης προβλημάτων αναπτύσσει γνωστικές δεξιότητες υψηλού επιπέδου και αποτελεί ένα ισχυρό μέσο για τη διδασκαλία βασικών εννοιών που βρίσκουν εφαρμογή σε όλους τους τομείς δραστηριοτήτων [Papert, 1980, όπ. αναφ. στο Κοιλίας, Δουκάκης & Ψαλτίδου, 2003:742].

⁶² Από τον πρόλογο του Tibor Navracsics (Ευρωπαίος Επίτροπος Παιδείας, Νεολαίας, Πολιτισμού και Αθλητισμού) στην «Έκθεση του Δικτύου Ευρυδίκη» η οποία δημοσιεύτηκε με τίτλο «Το Επάγγελμα του Εκπαιδευτικού στην Ευρώπη: Πρακτικές, Αντιλήψεις, και Πολιτικές»

Richardson, & Orphanos, 2009:1). Κατά συνέπεια «η στήριξη των εκπαιδευτικών με σκοπό την άριστη διδασκαλία και μάθηση» αποτελεί απαραίτητο μέτρο προς την κατεύθυνση της βελτίωσης της ποιότητας και της απόδοσης των σχολείων (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2017:10). Τέτοιου είδους ενίσχυση των εκπαιδευτικών παρέχουν τα εκπαιδευτικά εργαστήρια και σεμινάρια εκτός σχολείου, αλλά και αυτά που γίνονται μέσω της ψηφιακής τεχνολογίας, τα οποία εφαρμόζουν καινοτομικές πρακτικές όπως συνεργατικά δίκτυα ομοτίμων και μαζικά ανοικτά διαδικτυακά μαθήματα (MOOC)(Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2017:10). Ένα ανάλογο εκπαιδευτικό σεμινάριο⁶³ είναι και αυτό το οποίο αποτελεί αντικείμενο της έρευνάς μας.

Επίσης, να υπογραμμίσουμε σε αυτό το σημείο το προσωπικό ενδιαφέρον της ερευνήτριας για το συγκεκριμένο θέμα (ΤΠΕ και Εκπαίδευση), γιατί το προσωπικό ενδιαφέρον παίζει ρόλο στην επιλογή του θέματος της έρευνας (Robson,2007:57).

Θεωρούμε λοιπόν, ότι οι σύγχρονες προκλήσεις επηρεάζουν σημαντικά το επάγγελμα του εκπαιδευτικού και απαιτούν από αυτόν να συμμετέχει σε διαδικασίες δια βίου μάθησης και δια βίου επαγγελματικής ανάπτυξης. Θεωρούμε επίσης ότι οι Νέες Τεχνολογίες μπορούν να συμβάλλουν σημαντικά προς την κατεύθυνση αυτή, διευκολύνοντας την επαγγελματική του ανάπτυξη κυρίως μέσα από σύγχρονες μεθόδους που βασίζονται στην εξέλιξη των τεχνολογιών, όπως είναι η εξ αποστάσεως εκπαίδευση (e – Learning). Έτσι, η μελέτη μας περιστρέφεται γύρω από το θέμα της επαγγελματικής ανάπτυξης των εκπαιδευτικών και της συμβολής σε αυτήν των Τ.Π.Ε.

6.2. Σκοπός της έρευνας – Στόχοι – Ερευνητικά Ερωτήματα

Ο σκοπός της μελέτης μας είναι να ερευνήσει την επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών μέσω των Νέων Τεχνολογιών στα πλαίσια της Δια Βίου Μάθησης και συγκεκριμένα να κατανοήσει και να περιγράψει την περίπτωση των εκπαιδευτικών που συμμετέχουν στο επιμορφωτικό σεμινάριο με θέμα:

⁶³ «Αξιοποίηση τεχνικών ασύγχρονης και εξ αποστάσεως διδασκαλίας» μέσα από το περιβάλλον ηλεκτρονικής μάθησης Moodle». Μετέχουν σε αυτό οι εκπαιδευτικοί που συμμετέχουν στην έρευνά μας.

«Αξιοποίηση τεχνικών ασύγχρονης και εξ αποστάσεως διδασκαλίας μέσα από το περιβάλλον ηλεκτρονικής μάθησης Moodle».

Στο εξής για λόγους συντομίας και αποφυγής τυχόν συγχύσεων, όταν αναφερόμαστε στο σεμινάριο θα το αναφέρουμε ως «σεμινάριο Moodle», όταν δε κάνουμε λόγο για τους εκπαιδευτικούς που μετέχουν του ως άνω σεμιναρίου Moodle ως εκπαιδευόμενοι, θα χρησιμοποιούμε τη φράση «εκπαιδευόμενοι εκπαιδευτικοί στο σεμινάριο Moodle». Ο όρος «σεμινάριο» δόθηκε από τους διοργανωτές του, όπως έχουμε περιγράψει στο Κεφάλαιο 4, σχετικά με τις λεπτομέρειες του σεμιναρίου.

Επιμέρους στόχοι:

Γύρω από το σκοπό της έρευνάς μας όπως διατυπώθηκε, διαμορφώνονται οι επιμέρους στόχοι:

1. Να αναδειχθεί ο ρόλος του εκπαιδευτικού ως ενός δια βίου μαθάνοντος επαγγελματία.
2. Να διερευνηθεί κατά πόσο η ανάπτυξη και διάδοση των Νέων Τεχνολογιών μπορεί να υποστηρίξει την πραγμάτωση αυτού του ρόλου.
3. Να εξεταστούν οι προϋποθέσεις, οι οποίες θα πρέπει να ισχύουν προκειμένου να είναι αποτελεσματική η επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών με τη μεσολάβηση των Νέων Τεχνολογιών σε προγράμματα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης με τη μέθοδο e – Learning.

Ερευνητικά ερωτήματα

Από τη διατύπωση του σκοπού και κυρίως από τους επιμέρους στόχους προκύπτουν τα βασικά ερευνητικά ερωτήματα:

1. Ποια τα χαρακτηριστικά των εκπαιδευομένων εκπαιδευτικών στο σεμινάριο Moodle, τα οποία σχετίζονται με τη Δια Βίου Μάθηση και την επαγγελματική τους ανάπτυξη; (αναφέρεται στον 1ο στόχο).
2. Ποιες είναι οι εμπειρίες των εκπαιδευομένων εκπαιδευτικών στο σεμινάριο Moodle, από τη συμμετοχή τους σε εκπαιδευτικά προγράμματα υποστηριζόμενα από τις Νέες Τεχνολογίες; (αναφέρεται στο 2ο στόχο).

3. Κατά πόσο το ⁶⁴πρόγραμμα αυτό συντελεί στη συνεχιζόμενη επαγγελματική τους κατάρτιση και ανάπτυξη; (αναφέρεται στον 3ο στόχο).
4. Ποιες οι απόψεις των εκπαιδευομένων εκπαιδευτικών στο σεμινάριο Moodle, σχετικά με την αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, υλοποιημένα με τη μέθοδο e – Learning; (αναφέρεται στον 3ο στόχο).

6.3 Εννοιολογική αποσαφήνιση των όρων

Σ' αυτήν την ενότητα γίνεται προσπάθεια να προσδιοριστούν εννοιολογικά φράσεις και λέξεις από τους επιμέρους στόχους και τα ερευνητικά ερωτήματα. Για τη Δ.Β.Μ και τη σύνδεσή της με την εκπαίδευση και την επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών, αναφέραμε στο Κεφάλαιο 1 (επιμέρους στόχος 1). Με τη φράση «μπορεί να υποστηρίξει» εννοούμε και θέλουμε να ερευνήσουμε εάν οι μέθοδοι που υποστηρίζονται από τη σύγχρονη τεχνολογία, όπως η εξ αποστάσεως εκπαίδευση, ενισχύουν, βοηθούν και διευκολύνουν τη ΔΒΜ και την επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών (επιμέρους στόχος 2). Με τον όρο «αποτελεσματική επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών», εννοούμε εάν και κατά πόσο έμειναν ικανοποιημένοι οι εκπαιδευτικοί σύμφωνα με τους προσωπικούς τους στόχους για το συγκεκριμένο σεμινάριο και συγκεκριμένα αν η μέθοδος υλοποίησης (e – Learning) τους ικανοποίησε και ταίριαζε σε αυτούς (επιμέρους στόχος 3). Ο όρος όμως «ικανοποιημένοι» είναι ένα μέρος μόνο της αποτελεσματικότητας, έτσι επισημαίνουμε ότι δεχόμαστε ότι οι ίδιοι θεωρούν αποτελεσματικό για τη δική τους επαγγελματική ανάπτυξη και κυρίως για τα δικά τους μαθησιακά αποτελέσματα από το επιμορφωτικό σεμινάριο. Αυτό δε σημαίνει ότι έχει συμβεί και «αποτελεσματική επαγγελματική ανάπτυξη», πράγμα το οποίο θα πρέπει να ερευνηθεί περαιτέρω (σε μελλοντικές έρευνες).

Στα ερευνητικά ερωτήματα αναφέρουμε τον όρο «χαρακτηριστικά γνωρίσματα των εκπαιδευτικών». Εδώ με τον όρο αυτό έχουμε την πρόθεση να περιγράψουμε το προφίλ των συμμετεχόντων στο σεμινάριο, εκπαιδευτικών, δηλαδή την μέχρι τώρα ατομική πορεία καθενός μέσα στην εκπαίδευση, το ακαδημαϊκό επίπεδο, τις πεποιθήσεις, τις απόψεις, τις στάσεις και τα πιστεύω τους σχετικά με την ατομική Δ.Β.Μ. και την προσωπική τους επαγγελματική ανάπτυξη, τη θέληση, το

⁶⁴ Επιμορφωτικό σεμινάριο Moodle

ενδιαφέρον και την προθυμία τους για ενημέρωση και συμμετοχή σε ανάλογες εκπαιδευτικές δραστηριότητες. Επίσης εάν και κατά πόσο οι σύγχρονες εξελίξεις επηρεάζουν τις αποφάσεις τους για τη συμμετοχή τους σε αντίστοιχα ή παρόμοια σεμινάρια.

Κεφάλαιο 7

Μεθοδολογία της Έρευνας

Στο παρόν κεφάλαιο αναλύεται η μέθοδος με την οποία πραγματοποιήθηκε η έρευνά μας και παρατίθεται η αιτιολόγηση της μεθοδολογικής προσέγγισης που ακολουθήθηκε.

7.1. Μεθοδολογική προσέγγιση

Ως βασική μεθοδολογική προσέγγιση επιλέξαμε την ποιοτική έρευνα. Πριν παραθέσουμε τους λόγους που μας οδήγησαν στην επιλογή της ποιοτικής μεθόδου, είναι αναγκαίο να αναφέρουμε τον ορισμό της ποιοτικής μεθόδου, όπως τον έχουν διατυπώσει ορισμένοι συγγραφείς και μελετητές.

Η ποιοτική έρευνα είναι μια φυσιολογική ερμηνευτική προσέγγιση που αφορά την κατανόηση των σημασιών που αποδίδουν οι άνθρωποι στα κοινωνικά φαινόμενα (Lewis & Ritchie, 2003:3). Συνεχίζοντας, οι Lewis & Ritchie (2003:22) υποστηρίζουν ότι η ανάπτυξη της ποιοτικής έρευνας επηρεάστηκε έντονα από ιδέες σχετικά με τη σημασία της κατανόησης των ανθρωπίνων συμπεριφορών στο κοινωνικό και υλικό τους πλαίσιο και από την ανάγκη να κατανοήσουμε τις έννοιες που οι άνθρωποι συνδέουν με τις δικές τους εμπειρίες. Ο «ερμηνευτισμός», ο οποίος είναι αναπόσπαστος της ποιοτικής ερευνητικής παράδοσης, θεωρείται ότι ξεπερνά ορισμένους από τους περιορισμούς που συνδέονται με τον «θετικισμό», την παράδοση που συνηθέστερα συνδέεται με τη στατιστική κοινωνική έρευνα (Lewis & Ritchie, 2003:22).

Ο Creswell (2003:22) σημειώνει σχετικά με την επιλογή ερευνητικής μεθοδολογίας: *η ποιοτική έρευνα προτείνεται όταν θέλουμε να κατανοήσουμε μία έννοια ή ένα φαινόμενο και δεν έχει γίνει επαρκής έρευνα γι' αυτό* (Creswell, 2003:22). Στην ποιοτική έρευνα τα προβλήματα πρέπει να διερευνηθούν για να εξασφαλιστεί βαθιά κατανόηση και όχι να προσδιοριστούν τάσεις ή εξηγήσεις όπως στην

ποσοτική (Creswell, 2011:83). Επίσης προτείνεται όταν έννοιες ή φαινόμενα ακόμα δεν έχουν ερευνηθεί επαρκώς. Διότι η ποιοτική έρευνα είναι διερευνητική, αφού ο ερευνητής δε γνωρίζει σημαντικές μεταβλητές για να τις εξετάσει, επιπλέον το θέμα μπορεί να είναι νέο, πρόσφατο, πρωτοεμφανιζόμενο και δεν έχει αντιμετωπιστεί με ένα συγκεκριμένο δείγμα ή με μία ομάδα ή οι υπάρχουσες θεωρίες δεν ισχύουν με το συγκεκριμένο δείγμα ή με την υπό μελέτη ομάδα (Morse 1991, όπ. αναφ. στο Creswell 2003:22).

Συμφώνως προς τον Creswell (2011:72) η ποιοτική έρευνα είναι προσανατολισμένη στη διερεύνηση και στην κατανόηση του ερευνητικού προβλήματος, είναι γενική και ευρεία στη διατύπωση του σκοπού, βασίζεται στις εμπειρίες των συμμετεχόντων, η συγκέντρωση των δεδομένων μπορεί να γίνει από κείμενα, εικόνες, συνεντεύξεις, είναι μικρός ο αριθμός των συμμετεχόντων (των ατόμων), υπάρχει ενδιαφέρον για την ανάλυση των δεδομένων ως προς το περιεχόμενο και το γενικότερο νόημα, είναι ευέλικτη και μεροληπτική, αφού προέχουν οι αντιλήψεις και η οπτική των συμμετεχόντων.

Θεωρούμε λοιπόν, ότι το θέμα μας εμπίπτει στις παραπάνω προϋποθέσεις όπως περιγράφονται, γιατί το συγκεκριμένο σεμινάριο, γύρω από το οποίο διαγράφεται ο σκοπός και τα ερωτήματα της έρευνας, διαφοροποιείται ως προς την οργάνωση, την υλοποίηση και τους συντελεστές από άλλα παρόμοια εκπαιδευτικά προγράμματα, παρουσιάζει δε στοιχεία τα οποία εκτιμούμε ότι έχουν πρωτοτυπία, αυθεντικότητα και συμβάλλουν αποφασιστικά στην επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών. Κυρίως επισημαίνουμε όπως έχουμε κάνει ήδη στο Κεφάλαιο 4⁶⁵ την υποστήριξη των «εκπαιδευόμενων-εκπαιδευτικών» από ομοτίμους (συναδέλφους), οι οποίοι προηγουμένως υπήρξαν κι αυτοί εκπαιδευόμενοι στο ίδιο σεμινάριο και αφού συμπλήρωσαν τις απαραίτητες προϋποθέσεις για επιτυχή ολοκλήρωση των μαθημάτων τους, αποκτούν το δικαίωμα να συμπεριληφθούν στην ομάδα των εκπαιδευτών και να βοηθήσουν με τη σειρά τους τους επόμενους εκπαιδευόμενους, βασιζόμενοι όλοι στην εθελοντική προσφορά. Ο χαρακτήρας, η διάρκειά του στο χρόνο και η αυξανόμενη κάθε χρόνο συμμετοχή των εκπαιδευτικών στο δεδομένο σεμινάριο επιβεβαιώνει την απόφασή μας να το

⁶⁵ Περιγραφή του σεμιναρίου «Αξιοποίηση τεχνικών ασύγχρονης και εξ αποστάσεως διδασκαλίας» μέσα από το περιβάλλον ηλεκτρονικής μάθησης Moodle.

ερευνήσουμε σε βάθος και συγκεκριμένα να μελετήσουμε τους συμμετέχοντες εκπαιδευόμενους. Η επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών με την υποστήριξη των ΤΠΕ, όπως αναφέραμε πιο πάνω⁶⁶ παρουσιάζει ενδιαφέρον για την ερευνήτρια, εξαιτίας της ενασχόλησής της με τις ΤΠΕ στο διδακτικό της έργο και της προσπάθειάς της για ενσωμάτωσή τους στην καθημερινή εκπαιδευτική πρακτική.

Ο Creswell (2011:83) προτείνει την εξέταση τριών παραγόντων προκειμένου να επιλέξουμε ποσοτική ή ποιοτική έρευνα. Αυτοί είναι:

1. Το ερευνητικό πρόβλημα
2. Το αναγνωστικό κοινό
3. Οι προσωπικές εμπειρίες του ερευνητή

(Creswell,2011,σελ. 83-84 & Creswell, 2003, σελ.23⁶⁷).

1. Το θέμα που ερευνούμε⁶⁸, προσφέρεται για μία βαθύτερη διερεύνηση και κατανόηση. Συγκεκριμένα, θέλουμε να μελετήσουμε το προφίλ των εκπαιδευτικών οι οποίοι λαμβάνουν μέρος σε δραστηριότητες δια βίου μάθησης, με τη μορφή εκπαιδευτικών σεμιναρίων, τα οποία διοργανώνονται με τη μέθοδο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και η θεματική τους αφορά τις εφαρμογές των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική πράξη. Επιδιώκουμε λοιπόν, να εξετάσουμε τις προσωπικές γνώμες και ατομικές απόψεις των εν λόγω εκπαιδευτικών σχετικά με το πώς το συγκεκριμένο σεμινάριο έχει συμβάλει αποτελεσματικά στην επίτευξη των δικών τους μαθησιακών και επαγγελματικών στόχων (Creswell, 2011:83). Επίσης επιζητούμε την ανάλυση των δικών τους εμπειριών για την αποτελεσματικότητα και τη συμβολή ανάλογων εκπαιδευτικών προγραμμάτων στη συνεχιζόμενη επαγγελματική τους κατάρτιση και ανάπτυξη (Creswell, 2011, σελ. 83). Θέλουμε να γνωρίσουμε περαιτέρω τις επιδιώξεις τους σχετικά με τη χρήση των Ν.Τ. στην επαγγελματική τους ανάπτυξη. Ως εκ τούτου γίνεται προσπάθεια να διερευνήσουμε πρώτα και μετά να συνθέσουμε τις

⁶⁶ Κεφάλαια 1,2,3.

⁶⁷ Η επιλογή της προσέγγισης που θα χρησιμοποιήσουμε βασίζεται στο ερευνητικό πρόβλημα, στις προσωπικές εμπειρίες και στο κοινό για το οποίο κάποιος προσπαθεί να γράψει (The choice of which approach to use is based on the research problem, personal experiences, and the audiences for whom one seeks to write.) (Creswell, 2003, σελ.23)

⁶⁸ Η επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών και η συμβολή των Νέων Τεχνολογιών. Η περίπτωση των εκπαιδευτικών που συμμετέχουν στο επιμορφωτικό σεμινάριο με θέμα «Αξιοποίηση τεχνικών ασύγχρονης και εξ αποστάσεως διδασκαλίας» μέσα από το περιβάλλον ηλεκτρονικής μάθησης Moodle.

προαναφερόμενες αντιλήψεις και κρίσεις, έτσι ώστε να συμπεριλάβουμε όλες τις εκφάνσεις των αντιλήψεων και στάσεων ακολουθώντας την κατάλληλη μέθοδο, η οποία σύμφωνα με τον Creswell (2011:83) είναι η ποιοτική.

2. Συγχρόνως γνωρίζουμε ότι η έρευνά μας απευθύνεται σε ένα κοινό το οποίο αποτελείται κυρίως από εκπαιδευτικούς, διαμορφωτές εκπαιδευτικής πολιτικής, πανεπιστημιακούς και άλλους ερευνητές, οι οποίοι μέσα από επιστημονικά περιοδικά, άρθρα, συνέδρια, βιβλία και εργαστήρια είναι εξοικειωμένοι και κατανοούν πολύ καλά τέτοιου είδους ποιοτικές έρευνες (Creswell, 2011:84). Επιδιώκουμε επομένως τη λεπτομερή κατανόηση του κεντρικού φαινομένου που αφορά την επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών και τη συμβολή σ' αυτή των ΤΠΕ (Creswell, 2011:71).
3. Ένας άλλος λόγος για τον οποίο επιλέξαμε το είδος αυτό μελέτης, ήταν οι δικές μας προσωπικές εμπειρίες. Η επαφή και η ανταλλαγή απόψεων με άλλους συναδέλφους από το χώρο της εκπαίδευσης ήταν πάντοτε μέσα στις επιδιώξεις μας και αποτελούσε ιδιαίτερη χαρά για εμάς. Η συμμετοχή μας στο συγκεκριμένο σεμινάριο και η θέση μας σε αυτό, τον πρώτο χρόνο ως εκπαιδευόμενη και το δεύτερο χρόνο ως βαθμολογήτρια, αποτέλεσε ισχυρό κίνητρο και εξαιρετική ευκαιρία ώστε να επιδιώξουμε τη διενέργεια της συγκεκριμένης μελέτης (Creswell, 2011:84). Σύμφωνα με τον Creswell (2003:21-23) η καλύτερη μέθοδος για να ερευνήσουμε τις απόψεις των συμμετεχόντων είναι να *«βρεθεί και ο ίδιος ο ερευνητής στη θέση τους»*.

Συνεπώς στην προσέγγισή μας το ερευνητικό θέμα (κεντρικό φαινόμενο), το κοινό στο οποίο απευθυνόμαστε και οι δικές μας εμπειρίες συνάδουν με την επιλογή της ποιοτικής μεθοδολογίας (Creswell, 2011:83-84).

7.2. Δείγμα – Συμμετέχοντες στην έρευνα

Στην ποιοτική έρευνα δεν υπάρχει πρόθεση γενίκευσης των αποτελεσμάτων της έρευνας σε έναν πληθυσμό, αλλά ενδιαφέρει πρωτίστως η διερεύνηση ενός κεντρικού φαινομένου σε βάθος (Creswell, 2011:243 & Ιωσηφίδης, 2008:59). Επιπλέον μας ενδιαφέρει να εξετάσουμε το θέμα μέσα από τις εμπειρίες και την οπτική των υποκειμένων που αποτελούν τους συμμετέχοντες στην έρευνά μας

(Ιωσηφίδης;59). Συνεπώς επιλέγουμε το δείγμα των συμμετεχόντων, οι οποίοι πληρούν τα κριτήρια για να προσεγγίσουμε το γενικό σκοπό και τους επιμέρους στόχους, έτσι ώστε να επιτύχουμε την σε βάθος εντατική και εκτατική διερεύνηση του ζητήματος που μας απασχολεί και να οδηγηθούμε στις απαντήσεις των ερευνητικών ερωτημάτων (Ιωσηφίδης, 2008:60).

Στη συνέχεια η επιλογή του δείγματος έγινε με τη διαδικασία της σκόπιμης δειγματοληψίας (purposeful sampling), αφού στην ποιοτική δειγματοληψία έχουμε αυτή τη δυνατότητα για να εξυπηρετήσουμε πληρέστερα το σκοπό και τα ερωτήματα της μελέτης μας (Creswell 2011:244 · Ιωσηφίδης 2008:60). Συγκεκριμένα ακολουθήσαμε την ομοιογενή δειγματοληψία, στην οποία επιλέγουμε άτομα τα οποία διαθέτουν παρόμοια γνώρισμα ή χαρακτηριστικά (Creswell 2011:246). Στη δική μας περίπτωση ανήκουν στον κλάδο των εκπαιδευτικών και εργάζονται σε σχολεία κατά το χρόνο διεξαγωγής της έρευνας, οπότε διαθέτουν κοινές εμπειρίες της εκπαιδευτικής και σχολικής πραγματικότητας, εργάζονται σε παρόμοιες συνθήκες και αντιμετωπίζουν παρεμφερείς καταστάσεις και προκλήσεις στην εργασία τους. Συνεπώς, θεωρούμε ότι ανήκουν σε μία ομάδα με παρόμοια γνώρισμα και από μόνο του το γεγονός αυτό επιβεβαιώνει τη διαδικασία που ακολουθούμε σχετικά με τον τρόπο δειγματοληψίας (Creswell 2011:246).

Το δυνατό σημείο της σκόπιμης δειγματοληψίας έγκειται στην επιλογή των συμμετεχόντων στην έρευνα, οι οποίοι διαθέτουν πλήθος πληροφοριών για μελέτη σε βάθος. Οι άφθονες πληροφορίες είναι εκείνες από τις οποίες μπορεί κανείς να μάθει πολλά για θέματα κεντρικής σημασίας τα οποία περιέχονται στο σκοπό της έρευνας, εξ αυτού δε προήλθε και ο όρος «σκόπιμη δειγματοληψία» (Patton, 1990:169). Με τη σκόπιμη δειγματοληψία επιδιώκουμε την επιλογή περιπτώσεων πλούσιων σε στοιχεία, των οποίων η μελέτη θα συμβάλλει στην ανάδειξη του σκοπού της έρευνας και θα φωτίσει τις υπό διερεύνηση ερωτήσεις (Patton, 1990:169). Η μελέτη περιπτώσεων επιτρέπει τη συλλογή πολλών πληροφοριών οι οποίες θα μας επιτρέψουν την εξαγωγή συμπερασμάτων και ιδεών και συγχρόνως την σε βάθος κατανόηση της περίπτωσης που εξετάζουμε αποφεύγοντας τις γενικεύσεις της εμπειρικής έρευνας (Patton, 1990:169).

Διαμορφώσαμε λοιπόν το δείγμα μας, σύμφωνα με τα παραπάνω, ώστε αποτελείται από τους εκπαιδευτικούς οι οποίοι παρακολουθούν το προαναφερθέν σεμινάριο, ως εκπαιδευόμενοι, κατά τη χρονική περίοδο 2016 – 2017 και ως προς τον αριθμό είναι τριάντα, εκ των οποίων ορισμένοι παρακολουθούν το τμήμα της Αθήνας⁶⁹, στο οποίο η ερευνήτρια είναι βαθμολογήτρια και άλλοι διαφορετικά τμήματα της ίδιας ευρύτερης περιοχής⁷⁰.

7.3. Εργαλείο συλλογής δεδομένων - Το πρωτόκολλο συνέντευξης

Προκειμένου να συγκεντρωθούν τα δεδομένα της παρούσας έρευνας, επιλέξαμε τη συνέντευξη, η οποία είναι αρκετά δημοφιλής στις ποιοτικές έρευνες και η περισσότερο χρησιμοποιούμενη (Creswell 2011:256 · Bryman, 2012:469). Άλλωστε η επιλογή της συνέντευξης ως το πλέον κατάλληλο εργαλείο για την ποιοτική έρευνα υπαγορεύεται από τους στόχους και τα ερευνητικά ερωτήματα της μελέτης μας, τα οποία εστιάζουν στις προσωπικές απόψεις των συμμετεχόντων εκπαιδευτικών και στο νόημα που αποδίδουν στο υπό εξέταση κεντρικό φαινόμενο – της επαγγελματικής τους ανάπτυξης με τη συμβολή των Ν.Τ. (King, 1994, σσ. 16-17, όπ. αναφ. στο Robson, 2007:322). Ο Creswell (2011:256) προσδιορίζει τις περιστάσεις κατά τις οποίες πραγματοποιείται μία ποιοτική συνέντευξη: *οι ερευνητές θέτουν σε έναν ή περισσότερους συμμετέχοντες γενικές, ανοιχτές ερωτήσεις και καταγράφουν τις απαντήσεις τους για να τις μεταγράψουν ώστε να καταγραφούν σε ένα αρχείο υπολογιστή και να ακολουθήσει η ανάλυσή τους.*

Ωστόσο, υπάρχουν διαφορετικά είδη συνεντεύξεων όπως οι προσωπικές συνεντεύξεις, οι εστιασμένες ομαδικές συνεντεύξεις, οι τηλεφωνικές συνεντεύξεις και οι συνεντεύξεις μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (Creswell 2011:256-257). Οι τελευταίες διενεργούνται μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (e-mail interviews) και αποτελούν πράγματι μία ακόμη ποιοτική μέθοδο συλλογής δεδομένων (Ratislanová & Ratislav, 2014:452·Creswell 2011:258 ·Bryman, 2012:658·Meho, 2006:1284–1295). Εν τούτοις, υπάρχουν δύο κρίσιμες διαφορές που πρέπει να ληφθούν υπόψη σχετικά με τις μεθόδους έρευνας που βασίζονται στο διαδίκτυο.

⁶⁹ Λεπτομέρειες της οργάνωσης του σεμιναρίου δίνονται στο Κεφάλαιο 4.

⁷⁰ Της Αττικής.

1. Υπάρχει διάκριση μεταξύ των μεθόδων που βασίζονται στον Ιστό (Web) ⁷¹ και αυτών που βασίζονται στην επικοινωνία μέσω του διαδικτύου. Η πρώτη είναι μια μέθοδος έρευνας με την οποία συλλέγονται δεδομένα μέσω του ιστού - για παράδειγμα, ένα ερωτηματολόγιο που σχηματίζει μια ιστοσελίδα και ο απαντών το ολοκληρώνει στη συνέχεια. Μια μέθοδος έρευνας με βάση την επικοινωνία είναι εκείνη όπου η ηλεκτρονική αλληλογραφία ή ένα παρόμοιο μέσο επικοινωνίας είναι η πλατφόρμα από την οποία ξεκινά το μέσο συλλογής δεδομένων (Bryman, 2012:658).
2. Υπάρχει διάκριση μεταξύ σύγχρονων και ασύγχρονων μεθόδων συλλογής δεδομένων. Τα πρώτα συμβαίνουν σε πραγματικό χρόνο. Ένα παράδειγμα θα ήταν μια συνέντευξη στην οποία σε ένα διαδικτυακό ραντεβού ζητά μια ερώτηση και ο ερωτώμενος, ο οποίος είναι επίσης σε απευθείας σύνδεση (online interviewer), απαντά αμέσως, όπως σε μια αίθουσα συζήτησης (chatroom). Μια ασύγχρονη μέθοδος δεν είναι σε πραγματικό χρόνο, έτσι ώστε να μην υπάρχει άμεση απάντηση από τον ερωτώμενο, ο οποίος είναι απίθανο να είναι συνδεδεμένος ταυτόχρονα με τον ερευνητή (ή, εάν ο ερωτώμενος είναι σε απευθείας σύνδεση, αυτός ή αυτή είναι εξαιρετικά απίθανο να είναι σε θέση να απαντήσει αμέσως). Ένα παράδειγμα θα ήταν μια ερώτηση συνέντευξης που έθεσε ο συνεντευκτής σε ένα μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου που ανοίγει και απαντά από τον ερωτώμενο λίγο αργότερα, ίσως ημέρες ή εβδομάδες αργότερα (Bryman, 2012:658).

Κατ' αυτόν τον τρόπο διεξάγεται και η συνέντευξη αυτής της έρευνας, δηλαδή με ηλεκτρονική αλληλογραφία, σε ασύγχρονη σύνδεση όπως αναφέρουμε πιο πάνω. Σε πρακτικό επίπεδο, συνθέσαμε ένα «πρωτόκολλο συνέντευξης» το οποίο αποστείλαμε ηλεκτρονικά (e-mail) στους εκπαιδευτικούς που αποτελούσαν το δείγμα της έρευνας, όπως τους γνωρίσαμε ήδη⁷². Ένα πρωτόκολλο συνέντευξης (interview protocol) είναι έντυπο που έχει διαμορφωθεί από τον ερευνητή, περιλαμβάνει οδηγίες για τη διαδικασία της συνέντευξης, τις ερωτήσεις που θα

⁷¹ Ο παγκόσμιος ιστός (αγγ.: World Wide Web ή www) είναι ένα ανοιχτό σύστημα διασυνδεδεμένων πληροφοριών και πολυμεσικού περιεχομένου, που επιτρέπει στους χρήστες του Διαδικτύου να αναζητήσουν πληροφορίες μεταβαίνοντας από ένα έγγραφο στο άλλο. ΠΗΓΗ: <https://tinyurl.com/yarsahay>

⁷² Στο κεφάλαιο 7.2. Δείγμα – Συμμετέχοντες στην έρευνα

απαντηθούν και τον ανάλογο χώρο απάντησης (Creswell, 2011:264 & 265⁷³). Οι λόγοι για τους οποίους έγινε η επιλογή της συνέντευξης μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (e-mail) ήταν κυρίως τα πλεονεκτήματα που παρέχει αυτού του είδους η συνέντευξη έναντι της παραδοσιακής μεθόδου των προσωπικών συνεντεύξεων, οι οποίες είναι οι περισσότερο χρονοβόρες και δαπανηρές (Creswell, 2011:256). Τα σημαντικότερα θετικά σημεία της ηλεκτρονικής συνέντευξης μέσω e-mail έχουν ως εξής:

- Γρήγορη συγκέντρωση ποιοτικών δεδομένων από γεωγραφικά διασκορπισμένη ομάδα ανθρώπων,
- Οικονομία χρόνου και χρήματος,
- Σύντομη συλλογή και ταξινόμηση των δεδομένων (Bryman 2012:658. Creswell 2011:258 · Meho, 2006:1285 · Bampton & Cowton,2002 · Ratislanová & Ratislav, 2014:453 · Phellas, Bloch, & Seale, 2012:184).

Εξίσου όμως υπάρχουν και μειονεκτήματα όπως αναφέρει ο Bryman, (2012:658)

- Η πρόσβαση στο διαδίκτυο ακόμη και σήμερα δεν είναι εφικτή σε όλους άλλοτε λόγω αδυναμιών στην ευρυζωνική⁷⁴ πρόσβαση, άλλοτε όμως εξαιτίας της έλλειψης επαρκούς ετοιμότητας στο χειρισμό του υπολογιστή και κατ' επέκταση του διαδικτύου.
- Οι προσκλήσεις συμμετοχής στην έρευνα μπορεί να θεωρηθούν ως ένα άλλο μήνυμα ενοχλητικής αλληλογραφίας (spam).
- Υπάρχει απώλεια της προσωπικής επαφής, εξαιτίας της αδυναμίας λήψης ακουστικών ή οπτικών μηνυμάτων.
- Υπάρχουν ανησυχίες μεταξύ των συμμετεχόντων στην έρευνα σχετικά με την εμπιστευτικότητα των απαντήσεων ειδικά σε μια εποχή όπου παρατηρούνται συχνά φαινόμενα διαδικτυακής εξαπάτησης.

Τα μειονεκτήματα που αναφέρθηκαν πράγματι θα μπορούσαν να αποτρέψουν την επιλογή αυτού του είδους της συνέντευξης. Όμως στη δική μας περίπτωση της έρευνας, οι συμμετέχοντες είναι άριστοι χρήστες του διαδικτύου, αφού

⁷³ Στη σελίδα υπάρχει «Δείγμα Πρωτοκόλλου Συνέντευξης»

⁷⁴ «Με τον όρο Ευρυζωνικότητα εννοούμε ένα προηγμένο και καινοτόμο περιβάλλον, από κοινωνική και τεχνολογική άποψη, το οποίο αποτελείται από γρήγορες συνδέσεις με το Διαδίκτυο και κατάλληλες δικτυακές υποδομές για την ανάπτυξη νέων ευρυζωνικών εφαρμογών και υπηρεσιών». ΠΗΓΗ: <http://broadband.cti.gr/el/evrizonikotita/evrizonikotita.php> «Ευρυζωνική Πρόσβαση & Ευρυζωνικές Υπηρεσίες»

παρακολουθούν διαδικτυακά μαθήματα (online courses). Δεν είναι δυνατόν εξάλλου να θεωρηθεί η αποστολή αλληλογραφίας εκ μέρους μας, ως ενοχλητική (spam), λόγω της συναδελφικής σχέσης που έχουμε αναπτύξει αφενός και αφετέρου τους έχουμε ειδοποιήσει και έχουμε την άδειά τους να τους στείλουμε τα πρωτόκολλα συνέντευξης. Επομένως δεν μπορεί να ισχύσει ούτε το τελευταίο μειονέκτημα σχετικά με τη διαδικτυακή απάτη. Αναφορικά βέβαια με την έλλειψη προσωπικής επαφής (λεκτικής και ακουστικής), την οποία θα προσέφερε μία προσωπική συνέντευξη, όντως ισχύει αυτή η έλλειψη, η οποία όμως αντικαθίσταται από την προσωπική γνωριμία και συνεργασία στο συγκεκριμένο σεμινάριο, η οποία πάλι βασίζεται στις πολλές συζητήσεις που έχουν γίνει μεταξύ μας στα ηλεκτρονικά forum του σεμιναρίου και στις συναντήσεις «πρόσωπο με πρόσωπο» με τα μέλη της ομάδας μας⁷⁵.

Εκτός από τα είδη συνεντεύξεων που αναφέραμε πιο πάνω, υπάρχουν και άλλοι τρεις τύποι συνεντεύξεων οι οποίοι διαφοροποιούνται ανάλογα με το βαθμό δόμησης της συνέντευξης (Robson,2007:319):

- Η δομημένη συνέντευξη, η οποία έχει προκαθορισμένες ερωτήσεις με προκαθορισμένη διατύπωση, συνήθως σε προκαθορισμένη διάταξη .
- Η ημιδομημένη συνέντευξη, με προκαθορισμένες ερωτήσεις, αλλά διατυπωμένες όχι τόσο αυστηρά, διότι μπορούν να τροποποιηθούν ανάλογα με το τι θεωρεί καταλληλότερο ο ερευνητής.
- Μη δομημένη συνέντευξη, η οποία είναι εντελώς άτυπη και αναφέρεται στη γενική περιοχή έρευνας που εξετάζει ο ερευνητής (Robson,2007:319).

Οι ημιδομημένες και μη δομημένες συνεντεύξεις χρησιμοποιούνται ευρέως σε εύελικτα ποιοτικά σχέδια, γι' αυτό και ακολουθήσαμε τη δημιουργία του πρωτοκόλλου συνέντευξης με ημιδομημένη μορφή με κλειστές και ανοιχτές ερωτήσεις. (Robson,2007:329-335 · Yin,2011:133&162). Οι κλειστές ερωτήσεις απαιτούν προκαθορισμένη απάντηση και δίνουν χρήσιμες πληροφορίες για την έρευνά μας. Το πρώτο μέρος⁷⁶ του πρωτοκόλλου συνέντευξης αποτελείται από τέτοιου είδους ερωτήσεις. Οι ανοιχτές ερωτήσεις πάλι επιτρέπουν τη συμπλήρωση ελεύθερα χωρίς κάποιον περιορισμό, αφήνοντας περιθώρια στον απαντώντα να

⁷⁵ Περισσότερες λεπτομέρειες για την οργάνωση του σεμιναρίου στο Κεφάλαιο 4.

⁷⁶ Α. ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

εκφραστεί σύμφωνα με την επιθυμία του. Τέτοιες ερωτήσεις περιλαμβάνονται στα υπόλοιπα τμήματα της συνέντευξης όπως επίσης και ο συνδυασμός κλειστών με ανοιχτές ερωτήσεις, όπου την κλειστή ερώτηση ακολουθεί μία ανοιχτή (Creswell, 2011:258-259).

7.4. Ερευνητική διαδικασία

Το «Πρωτόκολλο Συνέντευξης⁷⁷» στάλθηκε στους συμμετέχοντες στην έρευνά μας, εκπαιδευτικούς, με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο⁷⁸ και κατά τον ίδιο τρόπο αναμέναμε τις απαντήσεις σε αυτό. Το πρωτόκολλο συνεντεύξεων αποσκοπεί στη συλλογή δεδομένων τα οποία εξειδικεύουν το σκοπό, τους στόχους και τα ερευνητικά ερωτήματα της παρούσας μελέτης. Έτσι λοιπόν διαμορφώνεται σε τέσσερις άξονες σύμφωνα με τους επιμέρους στόχους και με τα ερευνητικά ερωτήματα. Οι άξονες αυτοί είναι:

Άξονας Α: ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Άξονας Β: ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

Άξονας Γ: ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ Τ.Π.Ε.

Άξονας Δ: Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΟ ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ

Άξονας Α: ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ:

Εδώ περιλαμβάνονται τα δημογραφικά στοιχεία των συμμετεχόντων στην έρευνα. Συμπεριλάβαμε τα στοιχεία αυτά γιατί θεωρούμε ότι είναι απαραίτητα προκειμένου να διαμορφωθεί πληρέστερη εικόνα για τους συμμετέχοντες. Σύμφωνα με τον Creswell (2011: 287) στις ποιοτικές έρευνες μπορούμε να συμπεριλάβουμε εκτός από την περιγραφή του περιβάλλοντος και τις περιγραφές⁷⁹ των ίδιων των ατόμων που είναι τα υποκείμενα της έρευνας, με στόχο να μπορεί ο αναγνώστης να μεταφερθεί νοερά στο περιβάλλον της έρευνας και να απεικονίσει, όσο είναι δυνατόν, τους συμμετέχοντες. Προκειμένου λοιπόν να σκιαγραφήσουμε το ρόλο⁸⁰ και τα χαρακτηριστικά⁸¹ των εκπαιδευτικών του

⁷⁷ Η πλήρης μορφή του είναι στο Παράρτημα.

⁷⁸ Αναφέραμε σχετικά για την ηλεκτρονική αποστολή του Πρωτόκολλου Συνέντευξης (μέσω e-mail) στην ενότητα «7.3. Εργαλείο συλλογής δεδομένων - Το πρωτόκολλο συνέντευξης».

⁷⁹ «Πώς είναι αυτό το άτομο;» (Creswell,2011, σελ. 287)

⁸⁰ 1^{ος} επιμέρους στόχος «Να αναδειχθεί ο ρόλος του εκπαιδευτικού ως ενός δια βίου μαθητή επαγγελματία.»

⁸¹ 1^ο ερευνητικό ερώτημα: «Ποια τα χαρακτηριστικά του εκπαιδευτικού, ο οποίος μετέχει στη Δια Βίου Μάθηση με στόχο την επαγγελματική του ανάπτυξη;

δείγματός μας, είναι απαραίτητο να συμπεριλάβουμε όσα στοιχεία είναι εφικτό να γνωρίζουμε γι' αυτούς, έτσι ώστε να δημιουργηθεί πληρέστερο το πορτρέτο των ατόμων και να το συνδέσουμε κατόπιν με τα συμπεράσματα που θα προκύψουν από την ανάλυση των συνεντεύξεων (Creswell, 2011:287). Να σημειώσουμε επιπλέον, ότι οι ερωτήσεις σε αυτό το τμήμα (Άξονας Α) είναι κλειστού τύπου και αναφέρονται σε τυπικά βιογραφικά στοιχεία των συμμετεχόντων. Στην ποιοτική έρευνα, όμως, για να είναι ολοκληρωμένη η περιγραφή των ατόμων όπως αναφέρουμε πιο πάνω, χρειάζονται και επιπρόσθετα στοιχεία, τα οποία σκοπεύουμε να αντλήσουμε από το υπόλοιπο τμήμα των ερωτημάτων (Άξονες Β, Γ, Δ), τα οποία περιλαμβάνουν και ερωτήσεις ανοιχτού τύπου.

Εξάλλου ο Yin (2011:243) υποστηρίζει ότι πολλές ποιοτικές μελέτες έχουν πίνακες με τα χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων στη μελέτη, τα οποία είναι δυνατόν να αναφέρονται συνολικά για όλη την ομάδα, όπως η μέση ηλικία, το ποσοστό κάθε φύλου και η επαγγελματική ειδικότητα (Yin, 2011:243).

Με την παράθεση των δημογραφικών στοιχείων επιθυμούμε να αναδείξουμε τις διαφορετικές βαθμίδες στις οποίες υπηρετούν οι εκπαιδευτικοί (Πρωτοβάθμια – Δευτεροβάθμια – συνεργαζόμενοι με την Τριτοβάθμια), τις διάφορες ειδικότητες που έχουν ή τις ηλικίες και τα χρόνια υπηρετήσης στην Εκπαίδευση. Παράλληλα αναφαίνονται και οι ομοιότητες των καταστάσεων τις οποίες βιώνουν τα άτομα που αποτελούν το δείγμα μας, καθώς εργάζονται και λειτουργούν στο περιβάλλον των σχολείων, τα οποία λόγω της συγκεντρωτικής οργάνωσης του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος, παρουσιάζουν αρκετά κοινά στοιχεία. Εξ άλλου επιζητούμε οι συγκεκριμένες πληροφορίες που θα συγκεντρωθούν, να επιβεβαιώσουν το είδος της δειγματοληψίας (ομοιογενή) που προτιμήσαμε (Creswell, 2011:246), με την έννοια ότι παρά τις επιμέρους διαφοροποιήσεις, οι συμμετέχοντες της μελέτης ανήκουν σε μία ομάδα με κοινά χαρακτηριστικά, τα οποία προκύπτουν από το είδος και τις συνθήκες της εργασίας και αυτή είναι η ομάδα των Εκπαιδευτικών που συμμετέχουν στο εν λόγω σεμινάριο.

Άξονας Β. ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ: Το τμήμα αυτό της συνέντευξης αναφέρεται στην επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών και

συνδέεται με τους τρεις επιμέρους στόχους της μελέτης⁸². Εδώ οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί διατυπώνουν πώς ορίζουν την έννοια γενικά και τι νόημα δίνουν στη δική τους επαγγελματική ανάπτυξη.

Άξονας Γ. ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ Τ.Π.Ε.: Αφορά την επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών και τη συμβολή σε αυτήν των Τ.Π.Ε. (ή Ν.Τ.) και συνδέεται κυρίως με όλα τα ερευνητικά ερωτήματα όπως διατυπώθηκαν πιο πάνω.

Άξονας Δ. Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΟ ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ: Περιλαμβάνει ερωτήσεις σχετικές με τη συμμετοχή των εκπαιδευτικών του δείγματος στο συγκεκριμένο σεμινάριο και τις ανάλογες με αυτή τη συμμετοχή, απόψεις, εκτιμήσεις, ιδέες και αντιλήψεις τους. Συνδυάζεται δε, με το σύνολο του σκοπού, των επιμέρους στόχων και των ερευνητικών ερωτημάτων.

82

- 1^{ος} Να αναδειχθεί ο ρόλος του εκπαιδευτικού ως ενός δια βίου μανθάνοντος επαγγελματία.
- 2^{ος} Να διερευνηθεί κατά πόσο η ανάπτυξη και διάδοση των Νέων Τεχνολογιών μπορεί να υποστηρίξει την πραγμάτωση αυτού του ρόλου.
- 3^{ος} Να εξεταστούν οι προϋποθέσεις, οι οποίες θα πρέπει να ισχύουν προκειμένου να είναι αποτελεσματική η επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών με τη μεσολάβηση των Νέων Τεχνολογιών σε προγράμματα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης με τη μέθοδο e – Learning.

Κεφάλαιο 8

Παρουσίαση αποτελεσμάτων – Ανάλυση δεδομένων

Αφού συγκεντρώσουμε τα δεδομένα της έρευνας, έτσι ώστε να έχουμε μία γενική εικόνα προετοιμάζουμε την ανάλυσή τους (Creswell, 2011:276). Η ανάλυση των ποιοτικών δεδομένων έχει επαγωγική μορφή, με αφετηρία τα ειδικά ή λεπτομερέστερα δεδομένα προχωράμε σε γενικότερα θέματα για να διατυπώσουμε τις απαντήσεις στα ερευνητικά ερωτήματα (Creswell, 2011:276). Η πορεία αυτή περιλαμβάνει τη διεξοδική εξέταση των δεδομένων ώστε να περιγράψουμε αυτά που μάθαμε (Creswell, 2011:2287).

Εξάλλου δεν υπάρχει μία μόνο αποδεκτή προσέγγιση στην ανάλυση (Dey,1993 · Miles & Huberman, 1994, όπ. αναφ. στο Creswell, 2011:277). Πρόκειται για μία εκλεκτική διαδικασία, αφού η ποιοτική έρευνα είναι «ερμηνευτική», με την έννοια ότι κάνουμε προσωπικές αξιολογήσεις στα θέματα ή στις περιστάσεις με τρόπο ώστε να εκφράζουμε τη δική μας άποψη στην ερμηνεία (Creswell, 2011:277). Μία ερμηνευτική ανάλυση των δεδομένων αφορά τι σημαίνουν ή τι αντιπροσωπεύουν τα δεδομένα κατά τη γνώμη μας και τι συμπέρασμα βγάζουμε, με την έννοια ότι μας ενδιαφέρουν όλα αυτά που καταλαβαίνουμε ως ερμηνείες και αντιλήψεις των συνεντευξιαζόμενων (Mason, 2002:149).

Άξονας Α. ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΦΥΛΟ: Άνδρες 6:20%- και γυναίκες 24:80% Το σύνολο των συμμετεχόντων στην έρευνα ήταν 30 άτομα.

Παρατηρούμε ότι ακόμη και σε αυτό το μικρό σύνολο εκπαιδευτικών έχει καταγραφεί το γεγονός ότι οι γυναίκες εκπαιδευτικοί είναι πολύ περισσότερες. Είναι ένα μεγαλύτερο φαινόμενο που δεν αφορά μόνο το συγκεκριμένο σεμινάριο, ούτε μόνο την περιοχή μας ή τη χώρα μας. Στην Ευρώπη⁸³ για παράδειγμα, ως σύνολο, η μεγάλη πλειοψηφία των εκπαιδευτικών είναι γυναίκες, ενώ λιγότερο από το ένα τρίτο είναι άνδρες (Ευρωπαϊκή Επιτροπή/EACEA/Ευρυδίκη, 2015:19).

ΗΛΙΚΙΑ

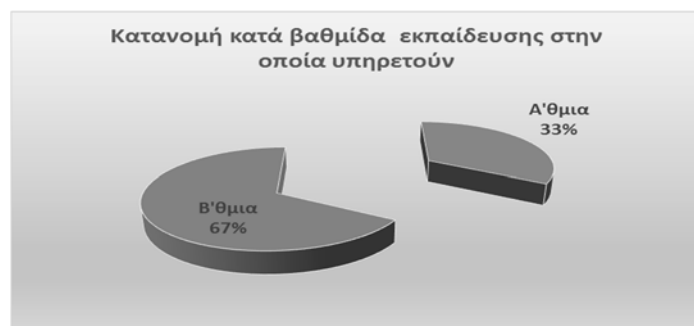
Τα άτομα που ανήκουν στις λεγόμενες παραγωγικές ηλικίες φαίνεται να είναι τα περισσότερα που ενδιαφέρονται για τη συμμετοχή σε δραστηριότητες επαγγελματικής ανάπτυξης μέσω της ΔΒΜ. Κυρίως η ηλικιακή ομάδα των 46-55

⁸³ Αναλογικά μεγαλύτερη ανισορροπία ανάμεσα στα δύο φύλα παρατηρείται στη Βουλγαρία, την Εσθονία, τη Λετονία, και τη Λιθουανία, όπου οι άνδρες εκπαιδευτικοί ανέρχονται σε λιγότερο από 20 %. Στις περισσότερες χώρες μάλιστα, η συντριπτική πλειοψηφία των εκπαιδευτικών είναι γυναίκες. Μόνο στην Ολλανδία η αναλογία γυναικών και ανδρών είναι περίπου η ίδια, ενώ στην Ισπανία και το Λουξεμβούργο η εν λόγω διαφορά ανά ποσοστιαίες μονάδες είναι 15,5 και 13,6 αντιστοίχως. Στην Έκθεση του Δικτύου Ευρυδίκη, με τον τίτλο «Το Επάγγελμα του Εκπαιδευτικού στην Ευρώπη» σημειώνεται σχετικά με το φύλλο: *Τόσο οι φορείς χάραξης πολιτικής όσο και οι ερευνητές γνωρίζουν καλά το ζήτημα της άνισης εκπροσώπησης των δύο φύλων στο επάγγελμα του εκπαιδευτικού, και τα στοιχεία δείχνουν ότι το πρόβλημα αυτό θα εξακολουθήσει να υπάρχει αν δεν ληφθούν μέτρα για την προσέλκυση περισσότερων ανδρών στο επάγγελμα. Συνολικά, το σχετικά χαμηλό ποσοστό ανδρών είναι κοινό για όλες τις ηλικιακές ομάδες, αν και η ανισορροπία αυτή είναι κατά τι εντονότερη μεταξύ των νεότερων εκπαιδευτικών.*

Πηγή: Ευρυδίκη, με βάση τα δεδομένα της Eurostat/UOE [από τον Απρίλιο 2015]. Τα στοιχεία αφορούν το πλαίσιο της κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 2) (Ευρωπαϊκή Επιτροπή/EACEA/Ευρυδίκη, 2015:19)

ετών έχει συμμετοχή σε ποσοστό 56,7% περίπου κατόπιν, η ηλικιακή ομάδα των 36-45 ετών 26,7% περίπου και 10% η ομάδα των 56 ετών και άνω⁸⁴.

ΒΑΘΜΙΔΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΟΠΟΙΑ ΥΠΗΡΕΤΕΙΤΕ

Στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση ανήκουν οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν στην έρευνα με ποσοστό 67% και λιγότεροι στην Πρωτοβάθμια (33%).

ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ:

ΦΙΛΟΛΟΓΟΙ	4
ΑΓΓΛΙΚΗΣ	3
ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ	1
ΔΑΣΚΑΛΟΙ	4
ΓΑΛΛΙΚΗΣ	3
ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΟΙ	5
ΓΕΡΜΑΝΙΚΗΣ	2
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ	1
ΜΗΧΑΝΟΛΟΓΟΙ	1
ΝΗΠΙΑΓΩΓΟΙ	2
ΓΡΑΦΙΚΩΝ ΤΕΧΝΩΝ	2
ΦΥΣΙΚΟΙ	2

⁸⁴ Από την Έκθεση του Δικτύου Ευρυδίκη σχετικά με τη συμμετοχή εκπαιδευτικών κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε διάφορα είδη δραστηριοτήτων επαγγελματικής ανάπτυξης κατά τους 12 τελευταίους μήνες προ της έρευνας, σε επίπεδο ΕΕ, (2013), διαβάζουμε ότι σε δραστηριότητες που αφορούσαν «συμμετοχή σε δίκτυο εκπαιδευτικών σχεδιασμένο ειδικά για την επαγγελματική ανάπτυξη εκπαιδευτικών» η συμμετοχή είναι 29,6%(Ευρωπαϊκή Επιτροπή/ΕΑΚΕΑ/Ευρυδίκη, 2015:67). Αν και απομονωμένα τα στοιχεία τόσο μεγάλων ερευνών δεν είναι δυνατόν να αποτυπώσουν ακριβή εικόνα, όμως φανερώνουν τουλάχιστον κάποιες τάσεις. Σε εκπαιδευτικά συνέδρια ή σεμινάρια η συμμετοχή ήταν 32,4%, με το μεγαλύτερο ποσοστό να παρατηρείται στα «Μαθήματα/εργαστήρια» ποσοστό 65% (Ευρωπαϊκή Επιτροπή/ΕΑΚΕΑ/Ευρυδίκη, 2015:67).

Παρατηρούμε μεγάλη διαφοροποίηση των ειδικοτήτων και ποικιλομορφία, έτσι ώστε εκπροσωπούνται πολλές ειδικότητες εκπαιδευτικών εδώ. Το ασφαλές συμπέρασμα είναι ότι η παρακολούθηση του σεμιναρίου δεν αφορά μία συγκεκριμένη ειδικότητα αλλά αφορά όλους ανεξαιρέτως τους εκπαιδευτικούς με στοιχειώδεις γνώσεις στις ΤΠΕ.

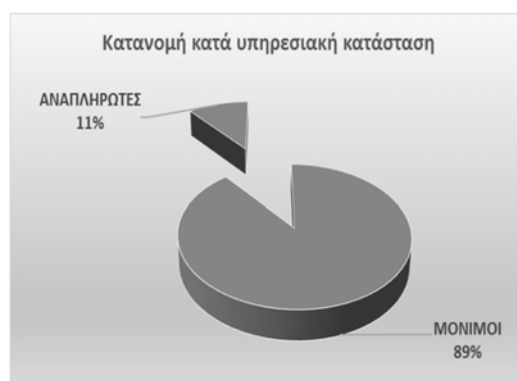
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΣΕ ΔΗΜΟΣΙΟ Ή ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Στο δημόσιο σχολείο υπηρετούν 28 και σε ιδιωτικά σχολεία 2 εκπαιδευτικοί. Το μεγαλύτερο μέρος των εκπαιδευτικών της μελέτης υπηρετεί σε δημόσιο σχολείο, όπως φαίνεται και στο σχήμα.

ΘΕΣΗ – ΥΠΗΡΕΣΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Οι εκπαιδευτικοί που υπηρετούν σε μόνιμες θέσεις είναι 27 και οι αναπληρωτές εκπαιδευτικοί είναι 3.

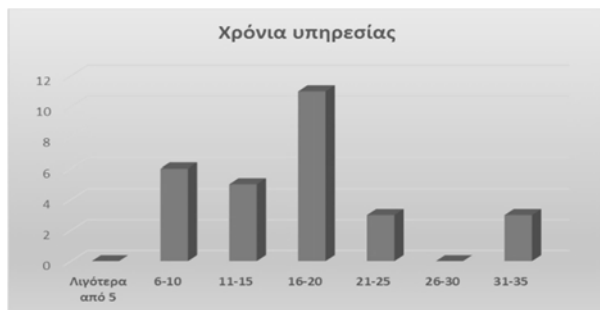

ΧΡΟΝΙΑ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ

Οι περισσότεροι φαίνεται να έχουν ήδη υπηρετήσει περισσότερο από μία δεκαπενταετία ή και εικοσαετία.

Λιγότερα από 5	0
6-10	6

11-15	5
16-20	11
21-25	4
26-30	0
31-35	4

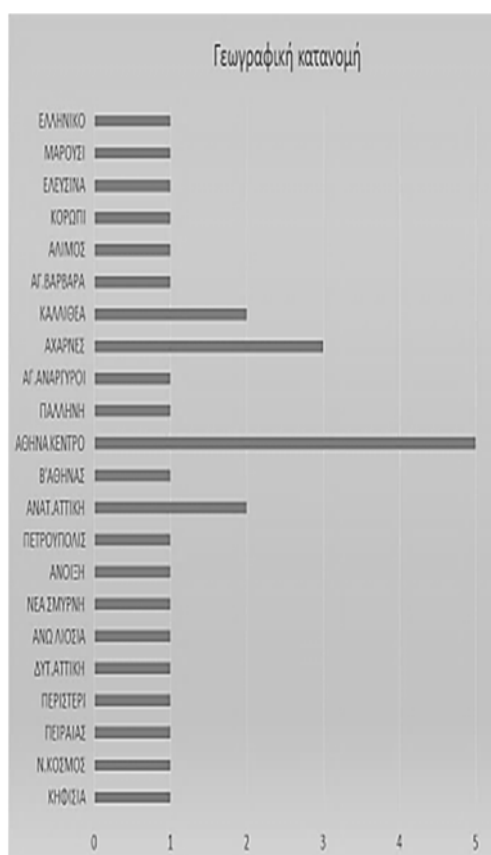
ΘΕΣΗ ΕΥΘΥΝΗΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΕΣ / ΠΡΟΪΣΤΑΜΕΝΟΙ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΜΟΝΑΔΑΣ	2
ΣΧΟΛΙΚΟΙ ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ	0
ΥΠΟΔΙΕΥΘΥΝΤΕΣ	6

ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΟΥ ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ / ΘΕΣΗ

ΚΗΦΙΣΙΑ	1
Ν.ΚΟΣΜΟΣ	1
ΠΕΙΡΑΙΑΣ	1
ΠΕΡΙΣΤΕΡΙ	1
ΔΥΤ.ΑΤΤΙΚΗ	1
ΑΝΩ ΛΙΟΣΙΑ	1
ΝΕΑ ΣΜΥΡΝΗ	1
ΑΝΟΙΞΗ	1
ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΙΣ	1
ΑΝΑΤ.ΑΤΤΙΚΗ	2
Β'ΑΘΗΝΑΣ	1
ΑΘΗΝΑ ΚΕΝΤΡΟ	5
ΠΑΛΛΗΝΗ	1
ΑΓ.ΑΝΑΡΓΥΡΟΙ	1
ΑΧΑΡΝΕΣ	3
ΚΑΛΛΙΘΕΑ	2

ΑΓ.ΒΑΡΒΑΡΑ	1
ΑΛΙΜΟΣ	1
ΚΟΡΩΠΙ	1
ΕΛΕΥΣΙΝΑ	1
ΜΑΡΟΥΣΙ	1
ΕΛΛΗΝΙΚΟ	1

ΕΠΙΠΛΕΟΝ ΣΠΟΥΔΕΣ

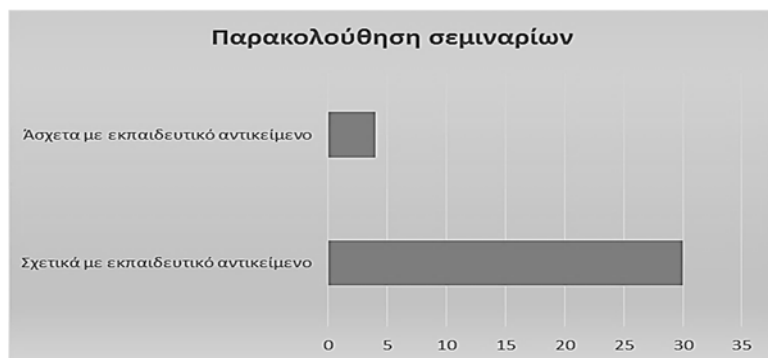
ΔΕΥΤΕΡΟ ΠΤΥΧΙΟ	4
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ	19
ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΟ	2

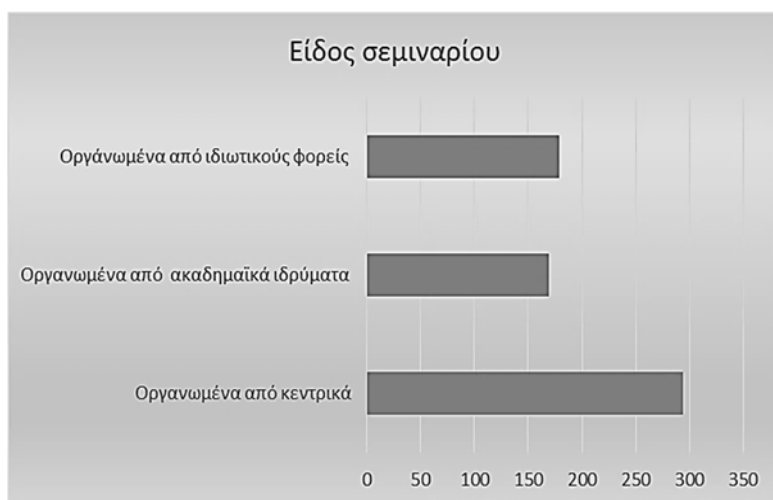
Είναι αξιοσημείωτο ότι οι περισσότεροι από τους συμμετέχοντες έχουν μεταπτυχιακό δίπλωμα, αλλά και δεύτερο πτυχίο, ορισμένοι μάλιστα και διδακτορικό δίπλωμα.

ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΑ ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ ΠΟΥ ΕΧΕΤΕ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΕΙ

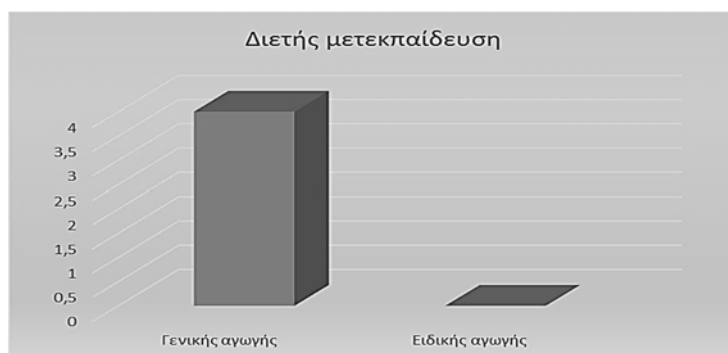
Σχετικά σεμινάρια με το εκπαιδευτικό τους αντικείμενο όλοι είχαν παρακολουθήσει (30 άτομα) και **άσχετα με το εκπαιδευτικό τους αντικείμενο** σεμινάρια είχαν παρακολουθήσει 4 άτομα.

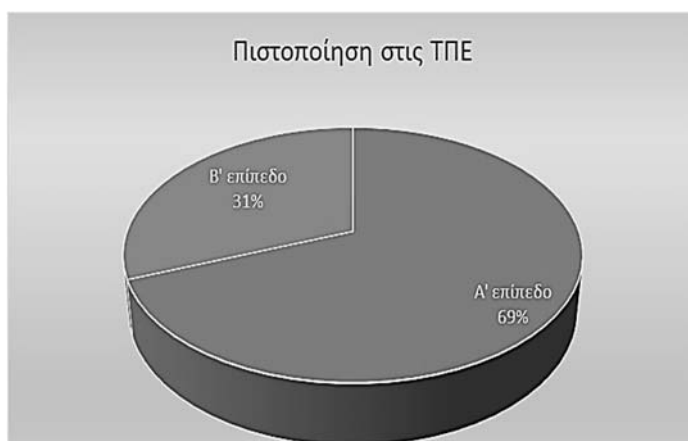
Συνολικά είχαν παρακολουθήσει 294 σεμινάρια οργανωμένα από την κεντρική διοίκηση της εκπαίδευσης, 169 που είχαν διοργανωθεί από ακαδημαϊκά ιδρύματα και 179 οργανωμένα από ιδιωτικούς φορείς.

Διετή μετεκπαίδευση⁸⁵ στη γενική αγωγή είχαν παρακολουθήσει 4 εκπαιδευτικοί της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης.

Από το σύνολο των εκπαιδευτικών οι 29 είχαν παρακολουθήσει το Α' Επίπεδο ΤΠΕ και οι 13 είχαν παρακολουθήσει επιπλέον και το Β' Επίπεδο ΤΠΕ.

⁸⁵ Η Διετής Μετεκπαίδευση στην Ειδική Αγωγή των εκπαιδευτικών της Πρωτοβάθμιας. Επραγματοποιείτο στο Μαράσλειο Διδασκαλείο, αλλά σήμερα έχει καταργηθεί.

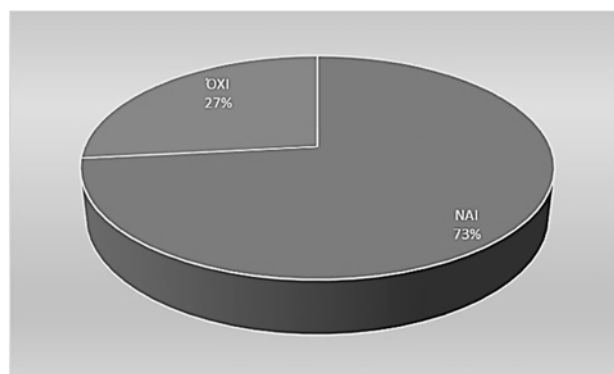
Άξονας Β. ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

1. Έχετε ακούσει τον όρο «επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών»;
2. Εάν ΝΑΙ, τι πιστεύετε ότι αφορά η «επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών»;
3. Τα τελευταία χρόνια ακούτε συχνά τον όρο «Δια Βίου Μάθηση». Πώς εννοείτε εσείς τη ΔΒΜ για τον εαυτό σας, ως εκπαιδευτικοί;
4. Η συμμετοχή στο σεμινάριο εντάσσεται, κατά τη γνώμη σας, σε δραστηριότητες επαγγελματικής ανάπτυξης, στα πλαίσια της ΔΒΜ; (Αιτιολογείστε την απάντησή σας)
5. Με την έννοια που εσείς δίνετε στην «επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών» θεωρείτε ότι τη σημερινή εποχή είναι απαραίτητες οι εκπαιδευτικές/μαθησιακές δραστηριότητες, οι οποίες διενεργούνται στα πλαίσια της δια βίου μάθησης και ενισχύουν τη δική σας «επαγγελματική ανάπτυξη»; Θα θέλατε να αιτιολογήσετε την απάντησή σας;

Το τμήμα αυτό περιλαμβάνει 5 ερωτήσεις σχετικές με την «επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών».

1. Έχετε ακούσει τον όρο «επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών»;

Σε αυτήν την ερώτηση ζητείται από τους συμμετέχοντες η προσωπική τους γνώση και εμπειρία σχετικά με τον όρο «επαγγελματική ανάπτυξη» και από το σύνολο των συμμετεχόντων οι 22 απάντησαν ότι γνώριζαν τον όρο και 8 ότι δεν τον γνώριζαν. Η ερώτηση είναι πολύ γενική και δεν μας ενδιέφερε να την εξειδικεύσουμε περισσότερο γιατί θέλαμε να την ορίσουν οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί με τον τρόπο που αυτοί έκριναν σωστότερο.

2.Εάν ΝΑΙ, τι πιστεύετε ότι αφορά η «επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών»;

Έτσι η 2^η ερώτηση εξειδικεύεται και στοχεύει ώστε οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί να ορίσουν την έννοια της «επαγγελματικής ανάπτυξης» με τον τρόπο που αυτοί κρίνουν σωστότερο. Ένας άλλος λόγος, με αφορμή τον οποίο τέθηκε αυτή η ερώτηση, είναι η λανθασμένη ερμηνεία που αποδίδεται πολλές φορές στον συγκεκριμένο όρο. Συμβαίνει δηλαδή, να συγχέεται με την έννοια της προαγωγής σε θέσεις ευθύνης, δηλαδή με τον διοικητικό προβιβασμό σε θέσεις της εκπαιδευτικής ιεραρχίας (διευθυντής, προϊστάμενος κ.ά.). Η πραγματική όμως σημασία του όρου είναι διαφορετική και έχει αποδοθεί στο «Κεφάλαιο 1.2. Επαγγελματική Ανάπτυξη Εκπαιδευτικών». Θέλοντας επομένως, να έχουμε από την αρχή σαφή εικόνα των αντιλήψεων των συμμετεχόντων σχετικά με την έννοια που αποδίδουν οι ίδιοι στον όρο «επαγγελματική ανάπτυξη» θέσαμε τη συγκεκριμένη ερώτηση.

Οι απαντήσεις δείχνουν ότι πράγματι, οι περισσότεροι γνωρίζουν την έννοια του όρου που έχουμε αναφέρει στο «Κεφάλαιο 1.2.» και ο οποίος βασίζεται στη σχετική βιβλιογραφία⁸⁶.

Οι απαντήσεις συμπίπτουν σε πολλά σημεία. Οι ερωτώμενοι εκπαιδευτικοί συνδέουν την επαγγελματική τους ανάπτυξη με τη συμμετοχή τους σε σεμινάρια, με στόχο την απόκτηση εμπειριών και δεξιοτήτων, καθώς και με τη διαρκή επιμόρφωση και επικαιροποίηση των γνώσεων. Στις απαντήσεις τους που παρουσιάζονται πιο κάτω κυριαρχούν οι όροι σεμινάριο, επιμόρφωση, επικαιροποίηση γνώσεων, ενημέρωση, μάθηση, βελτίωση. Ενδεικτικά παραθέτουμε ορισμένες απαντήσεις:

- *Η επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών σχετίζεται με τη διαρκή επικαιροποίηση των γνώσεων του εκπαιδευτικού σε θέματα παιδαγωγικής ψυχολογίας, διδακτικής διαδικασίας, αξιολόγηση της διδακτικής διαδικασίας κ.λπ. Γενικά αφορά την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών προκειμένου αυτοί να ενεργούν ως επαγγελματίες*

⁸⁶ **Ο ορισμός** στο «Κεφάλαιο 1.2.Επαγγελματική Ανάπτυξη Εκπαιδευτικών»: Πρόκειται, λοιπόν, για μία εξελικτική διαδικασία, η οποία συντελείται σε όλη τη διάρκεια της επαγγελματικής πορείας του εκπαιδευτικού και η οποία περιλαμβάνει ένα σύνολο μαθησιακών και εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων, οι οποίες εκτείνονται από τα όρια της αυτομόρφωσης και των άτυπων εμπειρικών ευκαιριών, που αφορούν την κατάρτιση του εκπαιδευτικού μέχρι και τις πιο τυπικές μορφές μάθησης, που παρέχονται σε πιο συστηματικές εκπαιδευτικές δραστηριότητες. Η ΕΑΕ, δηλαδή, έχει άμεση σχέση με τη ζωή του εκπαιδευτικού, με τον επαγγελματικό του ρόλο έτσι όπως διαμορφώνεται μέσα από τη συνεχή μάθηση, με τον αναστοχασμό του και με το ενδιαφέρον του για τις συνέπειες των επιλογών του καθώς και από το περιβάλλον των σχολείων, στα οποία έχει εργαστεί (Day,1999, σελ.15)

- Η επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών αναφέρεται πρώτον στη βασική εκπαίδευσή του, καθώς και στην προσαρμογή του στο εργασιακό περιβάλλον και την διαρκή ενημέρωση του και επιμόρφωσή του σε θέματα που αφορούν την εκπαίδευση σε όλη τη διάρκεια της θητείας του με στόχο την βελτίωση της ποιότητας του έργου του.

Παρατηρούμε, όπως αναφέραμε πιο πάνω, ότι επικεντρώνονται στην επιμόρφωση και τη συνεχή μάθηση, προκειμένου να βοηθηθούν στην «εκπαιδευτική διαδικασία» όπως σημειώνουν:

- Συνεχής επιμόρφωση.
- Οποιοσδήποτε δράσεις αφορούν στην επιμόρφωση του εκπαιδευτικού προκειμένου να ανταποκριθεί στις ανάγκες της εκπαιδευτικής διαδικασίας, η οποία δεν είναι στατική.

Οι απαντήσεις, επομένως, σε αυτό το ερώτημα περιστρέφονται στην αναγκαιότητα της συνεχούς επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών, η οποία έχει στόχο τη στήριξη και ενίσχυση της εκπαιδευτικής πρακτικής.

3.Τα τελευταία χρόνια ακούτε συχνά τον όρο «Δια Βίου Μάθηση». Πώς εννοείτε εσείς τη ΔΒΜ για τον εαυτό σας, ως εκπαιδευτικό;

Οι έννοιες που αποδίδονται στη Δ.Β.Μ. σύμφωνα με τις απαντήσεις κατευθύνονται, πάλι, γύρω από τη συνεχή ενημέρωση, την επιμόρφωση, την παρακολούθηση σεμιναρίων για την απόκτηση νέων γνώσεων και δεξιοτήτων με στόχο τη διευκόλυνση του διδακτικού έργου, αλλά και για να μη μείνουν οι ίδιοι πίσω από τις εξελίξεις, ώστε να μπορούν να υποστηρίζουν τους μαθητές τους. Επικρατεί, βέβαια η λέξη «συνεχής», θέλοντας να προσδώσουν στη Δ.Β.Μ. το κυρίαρχο γνώρισμά της που είναι η κατ' εξακολούθηση εκπαίδευση και μάθηση. Παραθέτουμε ενδεικτικά ορισμένα χαρακτηριστικά αποσπάσματα από τις απαντήσεις τους:

- Εγώ προσωπικά πιστεύω ότι πρέπει όλοι οι άνθρωποι συνεχώς να αυτοβελτιώνονται και να αποκτούν νέες γνώσεις και δεξιότητες και πολύ περισσότερο οι εκπαιδευτικοί που έρχονται σε επαφή με τη νέα γενιά και πρέπει να μην μένουν πίσω στις εξελίξεις. Επομένως φροντίζω συνεχώς να μαθαίνω καινούργια πράγματα είτε σε επίπεδο γνώσεων που θα με ωφελήσουν προσωπικά ως άνθρωπο (πχ ξένες γλώσσες, ψυχολογία, λογοτεχνία κλπ), είτε πάνω στο διδακτικό μου αντικείμενο (πχ μεθοδολογία), είτε σε επίπεδο νέων τεχνολογιών.

- *Ενημέρωση και επιμόρφωση σε νέες θεωρίες και διδακτικές προσεγγίσεις, εκπαίδευση σε νέα εργαλεία που μπορούν να αξιοποιηθούν στη σχολική πράξη.*

Αναφέρονται εκ νέου στην επιμόρφωση την οποία συνδέουν πάλι με την επαγγελματική τους ανάπτυξη και με την αναγκαιότητα να είναι ενημερωμένοι με τις σύγχρονες εξελίξεις.

- *Η ΔΒΜ σχετίζεται με την επαγγελματική ανάπτυξη του εκπαιδευτικού η οποία απαιτείται να είναι συστηματική και καλά οργανωμένη τόσο από τον εκπαιδευτικό όσο και από τους φορείς του υπουργείου παιδείας.*
- *Γηράσκω αεί διδασκόμενη, μαθαίνοντας συνεχώς και ακολουθώντας νέους μαθησιακούς δρόμους που ανοίγονται είτε με την εξέλιξη της τεχνολογίας είτε με τις ανάγκες της σύγχρονης εποχής και των θεωρητικών προσεγγίσεων των επιστημόνων.*

4.Η συμμετοχή στο σεμινάριο εντάσσεται, κατά τη γνώμη σας, σε δραστηριότητες επαγγελματικής ανάπτυξης, στα πλαίσια της ΔΒΜ; (Αιτιολογείστε την απάντησή σας)

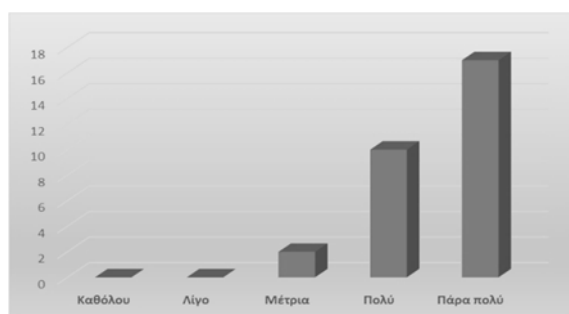
Οι απαντήσεις σε αυτήν την ερώτηση επικεντρώνονται στη συμφωνία αφενός της σύνδεσης του σεμιναρίου με τη Δ.Β.Μ και την επαγγελματική ανάπτυξη και αφετέρου στα μαθησιακά αποτελέσματα που παράγει και τα οποία αφορούν κυρίως την επιμόρφωση στην εκπαιδευτική χρήση των Τ.Π.Ε. και του moodle. Οι αυτούσιες απαντήσεις των εκπαιδευτικών επιβεβαιώνουν το πιο πάνω συμπέρασμα:

- *Ναι. Θεωρώ ότι κάθε σεμινάριο βοηθά στην επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών.*
- *Φυσικά, διότι πολλές από τις δραστηριότητες μου έχουν χρησιμεύσει στη διδασκαλία μου.*
- *Φυσικά καθώς η χρήση ΤΠΕ είναι πολύ διαδεδομένη στην καθημερινότητα των μαθητών και των καθηγητών και πρέπει να γίνει και της σχολικής μονάδας όχι μόνο στο διοικητικό αλλά και στο παιδαγωγικό επίπεδο οπότε θα με βοηθήσει στην άσκηση των καθηκόντων μου.*
- *Το συγκεκριμένο σεμινάριο σίγουρα με βοηθά στο να μάθω να χρησιμοποιώ τις νέες τεχνολογίες έτσι ώστε να κάνω το μάθημα πιο ενδιαφέρον και πιο αποτελεσματικό και οι μαθητές μου να κερδίζουν το καλύτερο δυνατό*

χρησιμοποιώντας μέσα που τους είναι οικεία και ευχάριστα (Διαδίκτυο, μουσική, κλπ.). Όταν οι μαθητές νιώθουν ευχάριστα και γίνονται δραστήριοι με τις δραστηριότητες που τους ανατίθενται και παίρνουν πρωτοβουλίες και συνεργάζονται και δημιουργούν, τότε και εγώ ως καθηγήτρια χαίρομαι και σίγουρα μαθαίνω μέσα από τη συνεχή μας επικοινωνία.

5. Με την έννοια που εσείς δίνετε στην «επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών» θεωρείτε ότι τη σημερινή εποχή είναι απαραίτητες οι εκπαιδευτικές/μαθησιακές δραστηριότητες, οι οποίες διενεργούνται στα πλαίσια της δια βίου μάθησης και ενισχύουν τη δική σας «επαγγελματική ανάπτυξη»; Θα θέλατε να αιτιολογήσετε την απάντησή σας;

Καθόλου	0
Λίγο	0
Μέτρια	2
Πολύ	10
Πάρα πολύ	17

Οι περισσότεροι συμφωνούν πάρα πολύ ή πολύ ότι οι μαθησιακές δραστηριότητες είναι απαραίτητες γιατί ενισχύουν την επαγγελματική ανάπτυξη. Ακόμη και οι λίγοι που σημειώνουν ότι «μέτρια» συμφωνούν με την παραπάνω πρόταση του ερωτήματος, αναγνωρίζουν σε μικρότερο βαθμό, αλλά όχι καθόλου, την ανάγκη σχετικών μαθησιακών δραστηριοτήτων. Οι περισσότεροι επομένως, ανάγουν τη Δ.Β.Μ. ως απαραίτητο συστατικό της επαγγελματικής πορείας τους στην εκπαίδευση. Η αιτιολόγηση της αναγκαιότητας για παρακολούθηση εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων επικεντρώνεται σχεδόν από όλους στο γεγονός της ταχύτατης εξέλιξης των τεχνολογιών και των επιστημών. Συναινούν επομένως όλοι σχεδόν, ότι ο ρυθμός της σύγχρονης προόδου επιβάλλει κατά κάποιον τρόπο τη συνεχή παρακολούθηση των αλλαγών για να είναι οι ίδιοι προετοιμασμένοι επαγγελματικά και προσωπικά. Η παράθεση ορισμένων απαντήσεων καταδεικνύει τα παραπάνω:

- *Εκτιμώ ότι ο εκπαιδευτικός δεν μπορεί να μένει ευχαριστημένος με τις γνώσεις που απέκτησε στο πανεπιστήμιο - θα πρέπει να συνεχίζει να παρακολουθεί σεμινάρια, να ανταλλάσσει απόψεις με συναδέλφους, να αναζητά μέσω του Internet πληροφορίες σχετικά με το αντικείμενό του, να μπαίνει στα διάφορα*

sites διαφόρων σχολείων να παίρνει ιδέες και συνεπώς είναι απαραίτητες οι εκπαιδευτικές/μαθησιακές δραστηριότητες στο πλαίσιο της ΔΒΜ

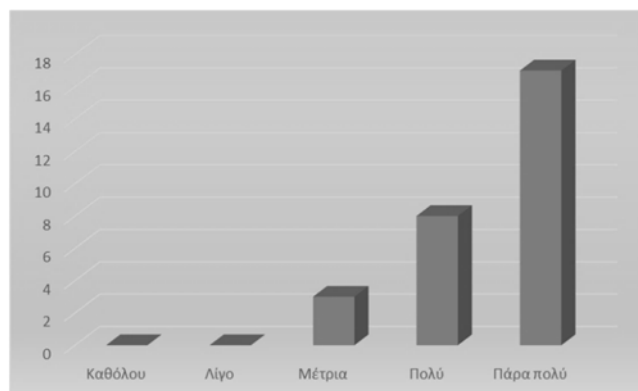
- Διανύουμε την εποχή της τεχνολογίας και οι ρυθμοί ανάπτυξής της είναι πολύ γρήγοροι. Οι μαθητές σε πολλές περιπτώσεις υπερέχουν των καθηγητών στην εξοικείωσή τους με τα σύγχρονα τεχνολογικά μέσα και τις πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης. Είναι λοιπόν απαραίτητο, για τους καθηγητές να ενημερώνονται διαρκώς για τις τεχνολογικές εξελίξεις και να βρίσκουν ολοένα ελκυστικότερους τρόπους προσέγγισης των μαθητών τους για να τους οδηγούν στον κόσμο της γνώσης του αντικειμένου τους μέσα από εργαλεία που είναι οικεία στους μαθητές στη σύγχρονη καθημερινότητά τους.
- Οι εποχές και οι ανάγκες αλλάζουν διαρκώς. Ο εκπαιδευτικός “πλάθοντας” παιδιά πρέπει να προλαμβάνει τις εξελίξεις και όχι να τις κυνηγάει.

Άξονας Γ. ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΤΠΕ

Στον άξονα Γ περιλαμβάνονται 8 ερωτήματα τα οποία συνδέουν τις εκπαιδευτικές διαδικασίες της επαγγελματικής ανάπτυξης των εκπαιδευτικών με την ανάπτυξη της τεχνολογίας.

1. **Με δεδομένο ότι έχουν αυξηθεί οι απαιτήσεις για το σημερινό εκπαιδευτικό, θεωρείτε ότι η ανάπτυξη του διαδικτύου και γενικά των ΤΠΕ διευκολύνει (συμβάλλει, συνεισφέρει, συντελεί, συντείνει, συνεργεί) στην επιτυχή αντιμετώπισή τους;**

Καθόλου	0
Λίγο	0
Μέτρια	3
Πολύ	8
Πάρα πολύ	17

Οι απαντήσεις συμπίπτουν ως προς το ότι η ανάπτυξη του διαδικτύου και γενικότερα των ΤΠΕ συμβάλλει πολύ ή και πάρα πολύ στην αποτελεσματική αντιμετώπιση των προκλήσεων και απαιτήσεων του σημερινού σχολείου.

2. **Εσείς προσωπικά τι γνώμη έχετε για τη συμβολή των ΤΠΕ στη διευκόλυνση (ενδυνάμωση, ενίσχυση, προώθηση) του εκπαιδευτικού**

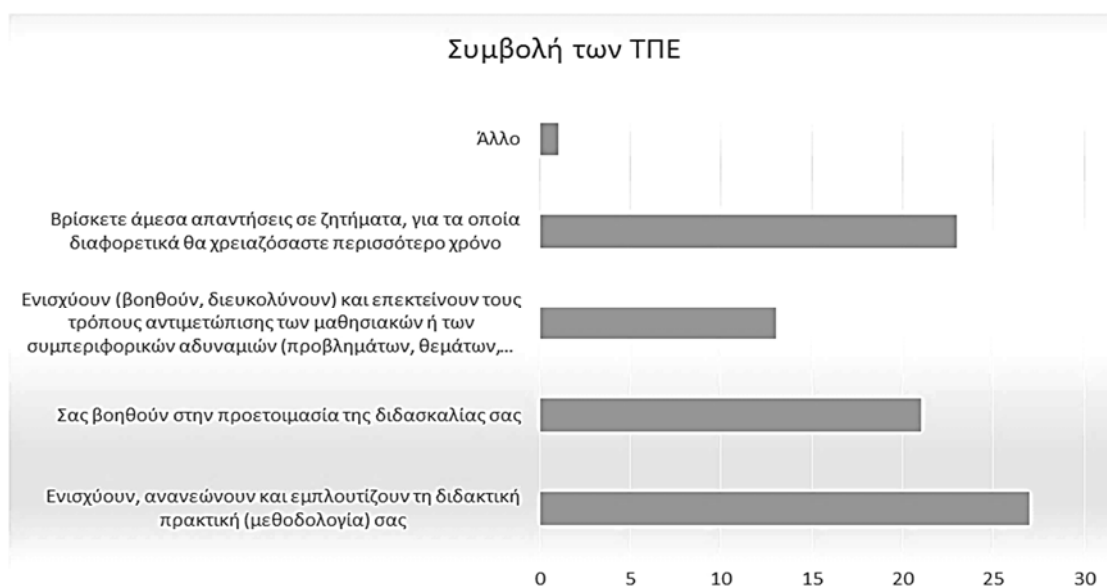
σας έργου; Ενισχύουν, ανανεώνουν και εμπλουτίζουν τη διδακτική πρακτική (μεθοδολογία) σας;

Ενισχύουν, ανανεώνουν και εμπλουτίζουν τη διδακτική πρακτική (μεθοδολογία) σας	27
Σας βοηθούν στην προετοιμασία της διδασκαλίας σας	21
Ενισχύουν (βοηθούν, διευκολύνουν) και επεκτείνουν τους τρόπους αντιμετώπισης των μαθησιακών ή των συμπεριφορικών αδυναμιών (προβλημάτων, θεμάτων, ζητημάτων) των μαθητών σας.	13
Βρίσκετε άμεσα απαντήσεις σε ζητήματα, για τα οποία διαφορετικά θα χρειαζόσαστε περισσότερο χρόνο	23
Άλλο	1

Σχετικά δε με το εκπαιδευτικό έργο και τη συμβολή των Τ.Π.Ε. οι περισσότεροι εκτιμούν ότι:

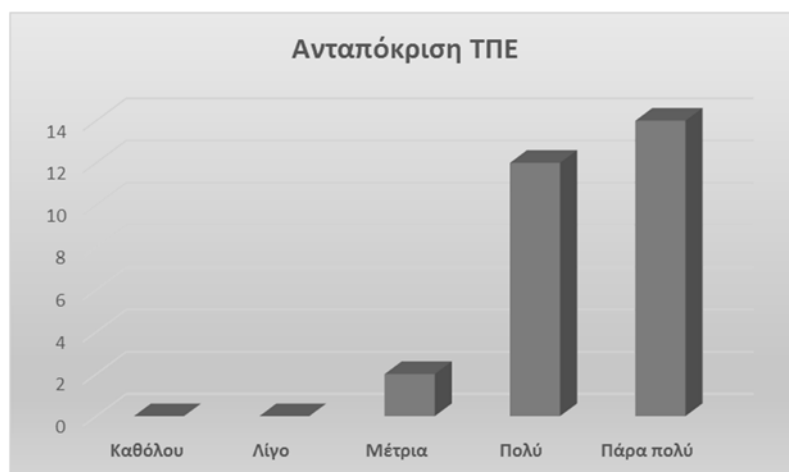
1. Ενισχύουν τη διδακτική μεθοδολογία,
2. Βοηθούν στη γρήγορη και άμεση εύρεση απαντήσεων (επιτυγχάνεται εξοικονόμηση χρόνου)
3. Διευκολύνουν την προετοιμασία του μαθήματος, καθώς και τελευταίο
4. Βοηθούν στην αντιμετώπιση μαθησιακών και συμπεριφορικών προβλημάτων των μαθητών.

Ακριβέστερη εικόνα μας δίνει το παρακάτω διάγραμμα:

3. Σχετικά με θέματα τα οποία αφορούν τις δικές σας προσωπικές επαγγελματικές ανάγκες (ως εκπαιδευτικών), πιστεύετε ότι οι ΤΠΕ ανταποκρίνονται σε ζητήματα που σας απασχολούν (ενδιαφέρουν);

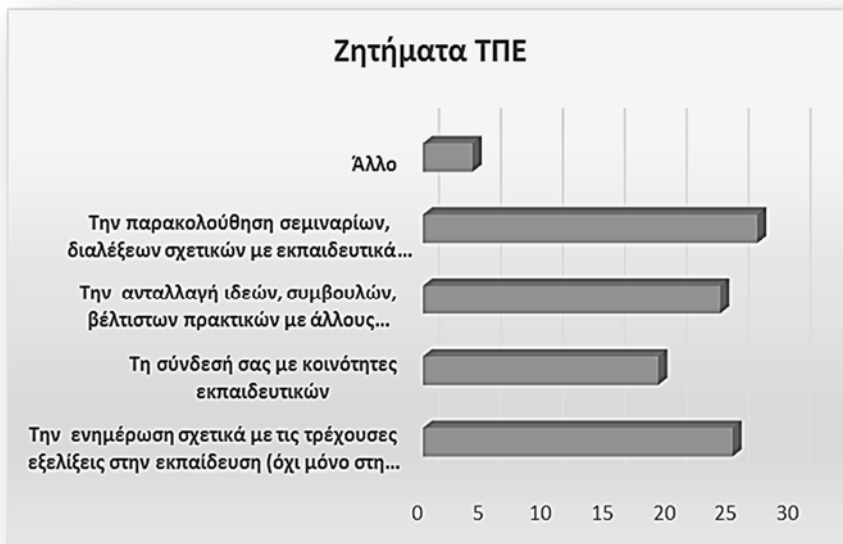
Καθόλου	0
Λίγο	0
Μέτρια	2
Πολύ	12
Πάρα πολύ	14

Οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί του δείγματος συμφωνούν ότι οι Τ.Π.Ε. ανταποκρίνονται στις ανάγκες τους.

Τι αφορούν τα ζητήματα αυτά;

Την ενημέρωση σχετικά με τις τρέχουσες εξελίξεις στην εκπαίδευση (όχι μόνο στη χώρα μας αλλά και στον ευρωπαϊκό και στον παγκόσμιο χώρο)	25
Τη σύνδεσή σας με κοινότητες εκπαιδευτικών	19
Την ανταλλαγή ιδεών, συμβουλών, βέλτιστων πρακτικών με άλλους συναδέλφους	24
Την παρακολούθηση σεμιναρίων, διαλέξεων σχετικών με εκπαιδευτικά θέματα που σας ενδιαφέρουν	27
Άλλο	4

Οι περισσότεροι αναφέρουν σχετικά ότι τους ενδιαφέρουν οι εφαρμογές των Τ.Π.Ε. κατά σειρά

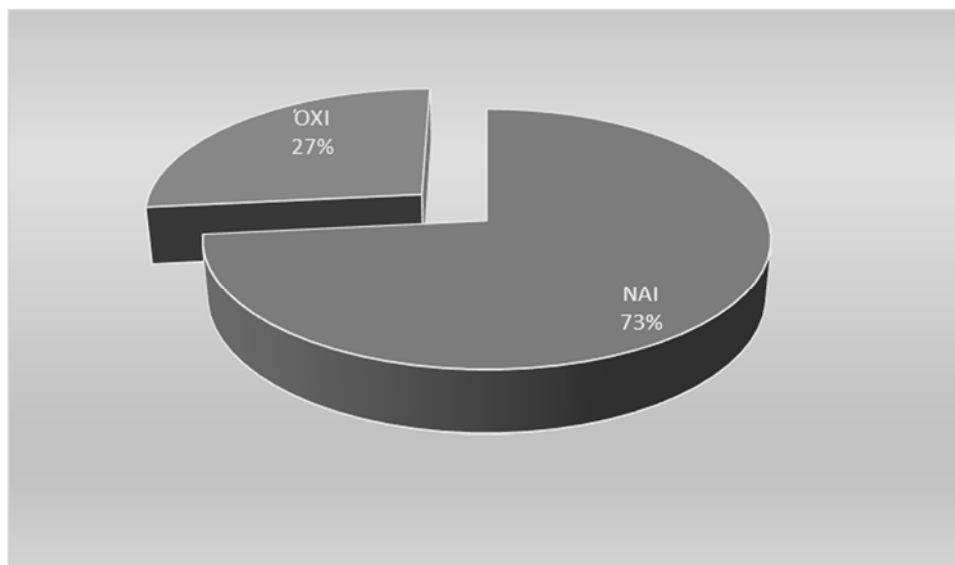
προτίμησης:

1. Στην παρακολούθηση εκπαιδευτικών σεμιναρίων και διαλέξεων
2. Στην ενημέρωση για τις τρέχουσες εκπαιδευτικές εξελίξεις στην Ελλάδα και στο εξωτερικό
3. Στην ανταλλαγή ιδεών με άλλους εκπαιδευτικούς
4. Στη σύνδεσή τους με κοινότητες εκπαιδευτικών

Στην κατηγορία «άλλο» σημειώθηκαν οι παρακάτω απαντήσεις:

- Διάχυση καλών πρακτικών σε συναδέλφους με εισηγήσεις σε συνέδρια
 - Χρήση εικόνων που είναι απαραίτητη για κάποια μαθήματα πχ. Ιστορία Τέχνης
 - *«Να διδάξω με εποπτικά μέσα και διαδραστικά, (λογισμικά) και να κάνω πιο κατανοητά στα παιδιά κάποιες τουλάχιστον ενότητες της διδακτέας ύλης».*
4. Έχετε λάβει μέρος σε διαδικτυακά σεμινάρια, ιστο-διαλέξεις (webinars), τηλεδιασκέψεις ή ό,τι άλλο αφορά επιμόρφωση ή πληροφόρηση σχετικά με το επάγγελμά σας και το έργο σας, ως εκπαιδευτικών; Μπορείτε να αναφέρετε κάποια;

ΝΑΙ	22
ΌΧΙ	8

Οι περισσότεροι κατά ένα μεγάλο ποσοστό (73 τον αριθμό), δηλώνουν ότι έχουν συμμετάσχει και σε άλλου είδους εκπαιδευτικές δραστηριότητες. Έχει ενδιαφέρον να τις αναφέρουμε, γιατί δηλώνουν μεγάλο αριθμό και διαφορετικότητα ως προς το περιεχόμενο.

- Σεμινάρια moodle 8, 15 και 26 εβδομάδων
- Moocs σε πλατφόρμες όπως το edx, το futurelearn και το coursera,
- Cambridge English Webinars
- Τηλεδιασκέψεις εκπαιδευτικών
- Σχεδιασμός μαθημάτων στο ΣΔΜ Moodle (MCCC) από τον οργανισμό Moodle Pty Ltd
- Scratch από το Ανοικτό Πανεπιστήμιο Πάτρας
- Σχεδίαση με χρήση autocad, χρήση tablet στη τάξη, χρήση παιχνιδιών
- British Council – Special Educational Needs
- British Council – Learning Technologies for the Classroom
- Από το Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο: τηλεδιασκέψεις με ξένα πανεπιστήμια
- Τηλεδιασκέψεις του etwinning
- Ιστοεξερεύνηση
- Ομαδοσυνεργατική διδασκαλία
- Flash
- Prezi
- Διαδικτυακή ετήσια επιμόρφωση του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας στη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης ξένης γλώσσας

- Αξιοποίηση διαδικτυακών εργαλείων στην εκπαίδευση, Πανεπιστήμιο Κρήτης
- Σεμινάρια της ΕΛΛΑΚ
- Αξιοποίηση Τεχνικών Ασύγχρονης και εξ αποστάσεως Διδασκαλίας
- Open Discovery Space (webinar)
- Ειδικές διδακτικές πρακτικές, ενημέρωση κινδύνων στο διαδίκτυο (webinar)
- Αντιμετώπιση προβληματικών καταστάσεων στο σχολείο (webinar)

5. Αναζητάτε τέτοιες δράσεις, που προσφέρονται μέσω διαδικτύου και ΤΠΕ, για να υποστηρίξετε το επάγγελμά σας και το έργο σας;

Οι περισσότεροι απαντούν θετικά.

Καθόλου	0
Λίγο	1
Μέτρια	6
Πολύ	8
Πάρα πολύ	14

6. Ποιες ήταν οι εμπειρίες σας; (Προσφέρονται αρκετές τέτοιες δράσεις; Τις βρίσκετε εύκολα στο διαδίκτυο; Εάν υπάρχουν είναι στα ελληνικά ή στα αγγλικά; Εάν παρακολουθήσατε τέτοιες δράσεις – μαθήματα ήταν αποτελεσματικά κατά τη γνώμη σας; Έχετε κάποια παραδείγματα;)

Οι απαντήσεις εδώ είναι πολύ θετικές από την άποψη ότι εύκολα μπορούν να παρακολουθήσουν εκπαιδευτικές δράσεις από το διαδίκτυο. Πολλοί αναφέρουν ότι

έχουν παρακολουθήσει αρκετά σεμινάρια διαδικτυακά στα ελληνικά και στα αγγλικά. Επίσης σημειώνουν ότι υπάρχει ενημέρωση από τις Διευθύνσεις Εκπαίδευσης, από άλλους εκπαιδευτικούς, από τα κοινωνικά δίκτυα και γενικά από το διαδίκτυο, σχετικά με τη διοργάνωση τέτοιων εκπαιδευτικών δράσεων. Επιπλέον οι περισσότεροι δηλώνουν ικανοποιημένοι από την παρακολούθησή τους και επισημαίνουν ότι παίζει σημαντικό ρόλο ο τρόπος οργάνωσης τέτοιων online σεμιναρίων, ειδικά για την ολοκλήρωση της παρακολούθησης. Οι απαντήσεις τους είναι ενδεικτικές.

- *Τον τελευταίο καιρό προσφέρονται αρκετές τέτοιες δράσεις. Τις βρίσκω εύκολα στο διαδίκτυο αλλά υπάρχει ενημέρωση και από τη ΔΔΕ⁸⁷ στην οποία ανήκω καθώς οι ίδιοι ενημερώνουν για σεμινάρια τα οποία διοργανώνουν. Θεωρώ ότι είναι αποτελεσματικά.*
- *Ναι προσφέρονται. Συνήθως ενημερώνομαι από διάφορους φορείς και πανεπιστήμια μέσω email. Ήταν πολύ αποτελεσματικά. Εφαρμόζω τις γνώσεις που έχω αποκομίσει στα μαθήματά μου. Παράδειγμα: blended learning με την εφαρμογή της μεθόδου flipped classroom για τη διδασκαλία της νεοελληνικής γλώσσας στο Γυμνάσιο.*
- *Οι εμπειρίες μου ήταν θετικές γιατί αντάλλαξα απόψεις και ήρθα σε επαφή με βιβλιογραφία, ιδέες και πρακτικές που δεν γνώριζα. Αν ψάξει κάποιος, μπορεί να βρει διάφορα σεμινάρια στο διαδίκτυο και στα ελληνικά και στα αγγλικά. Αρκετές από τις ιδέες και τις πρακτικές που έμαθα, τις εφάρμοσα στην τάξη και ήταν αποτελεσματικές καθώς οι τεχνολογίες αποτελούν το κέντρο των ενδιαφερόντων των εφήβων μαθητών και έτσι μαθαίνουν πιο εύκολα και πιο ευχάριστα. Συνεργάζονται και γίνονται πιο δημιουργικοί.*

Συνδέουν τέτοιες εκπαιδευτικές δράσεις με τη ΔΒΜ και με την ενημέρωση πάνω σε εκπαιδευτικά θέματα, ενώ εκφράζεται η γνώμη ότι δεν βοηθούν στην «επαγγελματική προαγωγή στη διοίκηση», δηλαδή στη διοικητική ιεραρχία.

- *Δεν είμαι σίγουρη ότι βοηθούν στην «επαγγελματική ανάπτυξη» με την έννοια της προαγωγής των εκπαιδευτικών αφού γι' αυτήν παίζουν ρόλο σε μεγάλο βαθμό και άλλα κριτήρια (πχ χρόνος υπηρεσίας) αλλά είναι σίγουρο ότι βοηθούν στη βελτίωση του έργου που παράγει ο εκπαιδευτικός.*

⁸⁷ Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

- Η επαγγελματική ανάπτυξη του εκπαιδευτικού είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τη ΔΒΜ άρα οι δραστηριότητες προς αυτήν την κατεύθυνση συμβάλλουν στον επαγγελματισμό του εκπαιδευτικού. Υπάρχουν πολλές τέτοιες δράσεις, αλλά πολλές από αυτές δεν είναι αξιόλογες. Αυτές οι δράσεις έχουν αξία όταν έχουν οργανωθεί σωστά.

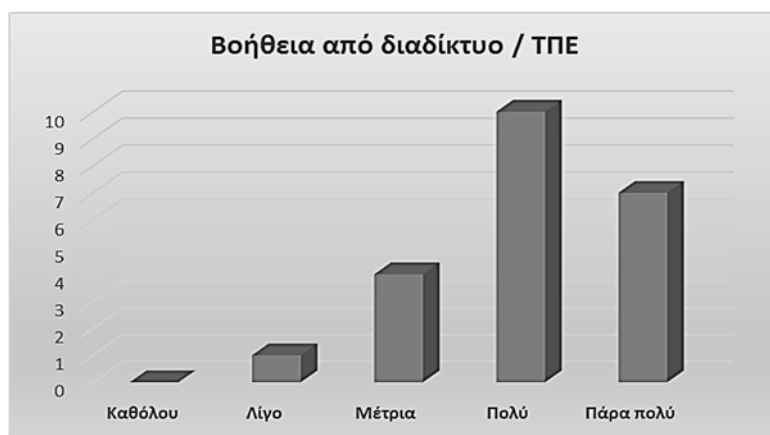
Όλοι όμως συναινούν ως προς τη χρησιμότητα και την προσφορά όλων αυτών των διαδικτυακών μαθημάτων στην ανάπτυξη της εκπαιδευτικής και διδακτικής ικανότητας.

- Τα περισσότερα από αυτά που παρακολούθησα ήταν πολύ αποτελεσματικά και μου έδωσαν γνώσεις και εξοικείωση σε ψηφιακά μέσα και εργαλεία web2. Επίσης μου πρόσφεραν γνώση και ιδέες για εργαλεία διδασκαλίας, όπως π.χ. για να αναθέσω στους μαθητές μου ενδιαφέρουσες εργασίες με παιγνιώδη τρόπο μέσω ενός διαδικτυακού κουίζ ή για τη δημιουργία δικής μου ιστοσελίδας την οποία θα εμπλουτίζω με άρθρα και νέα που αφορούν στο αντικείμενό μου και γενικότερα στην εκπαίδευση.
- (εννοείται τις θεωρώ) θετικές, διότι ως εκπαιδευτικός αποσπασμένη στο εξωτερικό είχα ενημέρωση άμεση και απόκτησα γνώσεις που με διευκόλυναν να ανταπεξέλθω στο έργο μου.

7. Πήρατε τελικά τη βοήθεια ή την ενημέρωση που ζητούσατε;

Οι περισσότεροι και εδώ δηλώνουν ότι είναι ικανοποιημένοι από την παρακολούθηση διαφόρων εκπαιδευτικών δράσεων με τη βοήθεια της τεχνολογίας.

Καθόλου	0
Λίγο	1
Μέτρια	4
Πολύ	10
Πάρα πολύ	7

Στον 3^ο άξονα των συνεντεύξεων υπάρχει πάλι μία γενική συμφωνία σχετικά με τη συμβολή των ΤΠΕ στην προετοιμασία της διδασκαλίας τους και στην ανεύρεση

απαντήσεων ή εκπαιδευτικών εργαλείων σε σύντομο χρονικό διάστημα, προκειμένου να οργανώσουν κατάλληλα τη διεξαγωγή των μαθημάτων τους.

Στη συνέχεια, λιγότεροι εκφράζουν την άποψη ότι οι ΤΠΕ ενισχύουν το έργο τους σχετικά με την αντιμετώπιση των μαθησιακών ή συμπεριφορικών αδυναμιών των μαθητών. Επιπλέον συμμετέχουν σε πολλές και διαφορετικές επιμορφωτικές δράσεις οι οποίες υποστηρίζονται διαδικτυακά. Δείχνουν προθυμία για την αναζήτησή τους στο διαδίκτυο και δηλώνουν επίσης ότι ενημερώνονται σχετικά εύκολα με τη βοήθεια της ψηφιακής τεχνολογίας. Συγχρόνως παρουσιάζει ενδιαφέρον ο αριθμός των διαφορετικών ψηφιακών εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων στις οποίες συμμετείχαν, πράγμα το οποίο δηλώνει το ενδιαφέρον τους για ανάλογες δραστηριότητες και τη διευκόλυνση που προσφέρουν οι Τ.Π.Ε. για παρακολούθηση ανάλογων εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων.

Σημαντική επισήμανση καταγράφεται σε ορισμένες απαντήσεις σχετικά με τη σωστή οργάνωση αυτών των διαδικτυακών μαθημάτων.

Στον 4^ο άξονα αναφέρονται οι λόγοι για τους οποίους παρακολουθούν το συγκεκριμένο σεμινάριο και αναφαίνεται η διάθεση για μάθηση και συμμετοχή στη ΔΒΜ συγχρόνως όμως διακρίνουμε την έφεση εμπλουτισμού των γνώσεων και της διδακτικής μεθοδολογίας με στόχο τη βελτίωση του μαθήματος στην τάξη. Σχετικά τώρα με την υλοποίηση του σεμιναρίου και κατά πόσο ανταποκρίνεται σε αυτά που περίμεναν δηλώνουν ικανοποιημένοι.

Άξονας Δ. Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΟ ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ

1. Ποιοι ήταν οι λόγοι συμμετοχής σας στο σεμινάριο; Ιεραρχήστε τους πιο σημαντικούς από το 1 έως το 3 ως εξής:

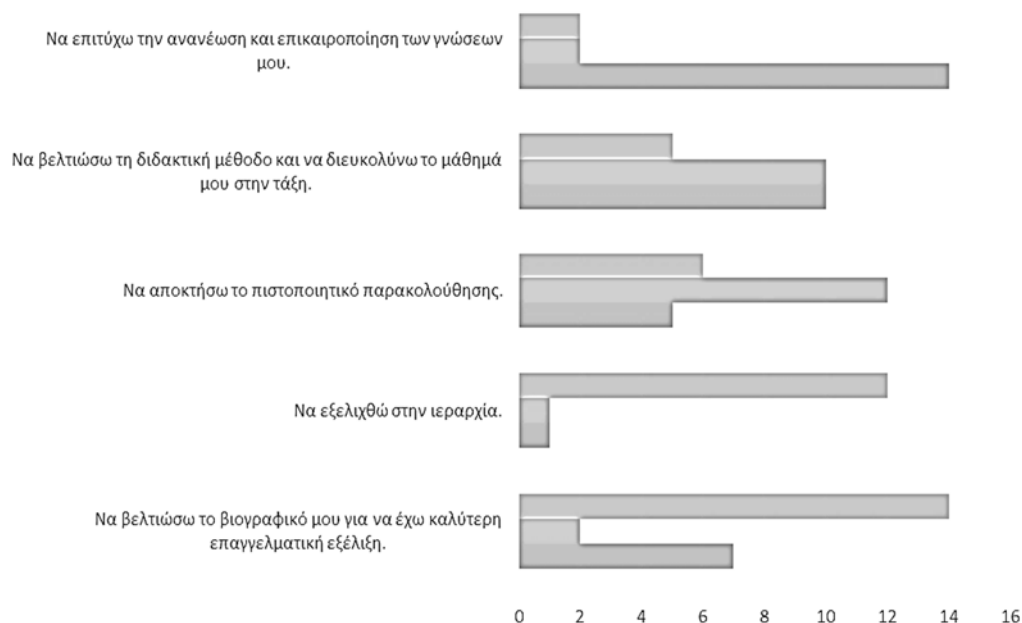
1 ο σημαντικότερος, 2 σημαντικός, 3 λιγότερο σημαντικός

Επαγγελματικοί λόγοι:

ΛΟΓΟΣ	ΙΕΡΑΡΧΗΣΗ		
	ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΟΣ	ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ	ΛΙΓΟΤΕΡΟ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ
Να επιτύχω την ανανέωση και επικαιροποίηση των γνώσεων μου.	14	2	2
Να βελτιώσω τη διδακτική μέθοδο και να διευκολύνω το μάθημά μου στην τάξη.	10	10	5
Να αποκτήσω το	5	12	6

πιστοποιητικό παρακολούθησης.			
Να εξελιχθώ στην ιεραρχία.	1	1	12
Να βελτιώσω το βιογραφικό μου για να έχω καλύτερη επαγγελματική εξέλιξη.	7	2	14

Επαγγελματική ιεράρχηση λόγων συμμετοχής
 ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΟΣ=ΜΠΛΕ, ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ=ΚΟΚΚΙΝΟ, ΛΙΓΟΤΕΡΟ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ=ΠΡΑΣΙΝΟ

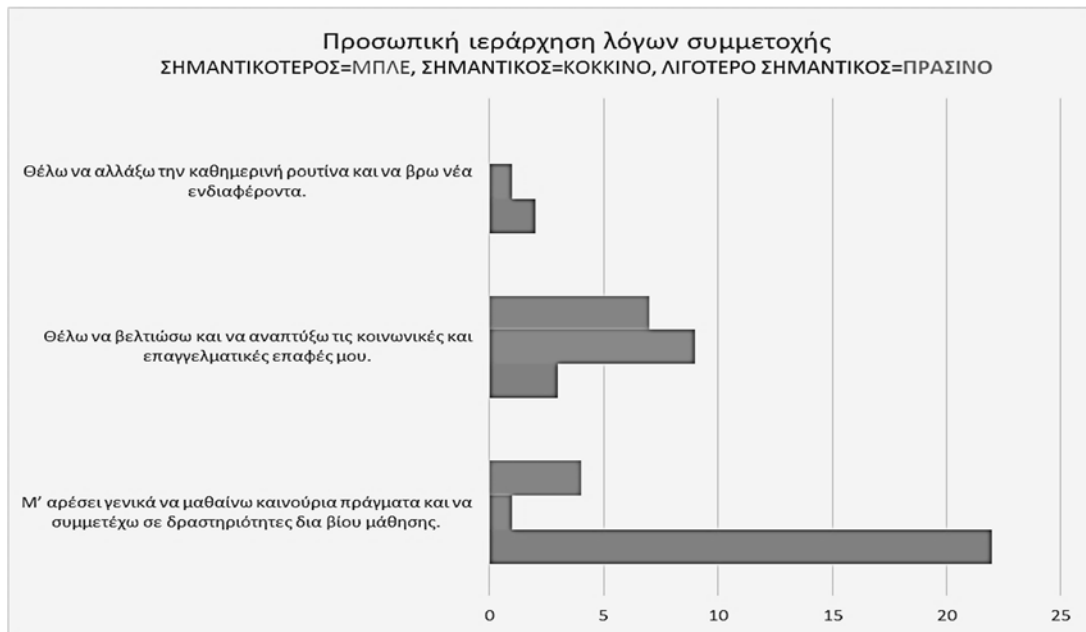
Επαγγελματικοί

Οι επικρατέστεροι λόγοι για τους οποίους παρακολουθούν το σεμινάριο είναι η ανανέωση και επικαιροποίηση των γνώσεων καθώς επίσης και η βελτίωση της διδακτικής μεθοδολογίας προς διευκόλυνση του μαθήματος στην τάξη.

«Θέλω να βελτιώσω τα μαθησιακά αποτελέσματα στους μαθητές μου»: Είναι μία από τις απαντήσεις που επαναλαμβάνεται.

Προσωπικοί λόγοι

ΛΟΓΟΣ	ΙΕΡΑΡΧΗΣΗ		
	ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΟΣ	ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ	ΛΙΓΟΤΕΡΟ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ
Θέλω να αλλάξω την καθημερινή ρουτίνα και να βρω νέα ενδιαφέροντα.	2	1	
Θέλω να βελτιώσω και να αναπτύξω τις κοινωνικές και επαγγελματικές επαφές μου.	3	9	7
Μ' αρέσει γενικά να μαθαίνω καινούρια πράγματα και να συμμετέχω σε δραστηριότητες δια βίου μάθησης.	22	1	4

Ο σημαντικότερος προσωπικός λόγος συμμετοχής στο σεμινάριο είναι η επιθυμία να μαθαίνουν καινούρια πράγματα και να συμμετέχουν στη ΔΒΜ. Αμέσως επόμενος σημαντικός, αλλά με μεγάλη διαφορά, είναι η ανάπτυξη κοινωνικών και επαγγελματικών σχέσεων. Στο διάγραμμα είναι περισσότερο φανερά αυτά τα αποτελέσματα.

2. Τι περιμένατε (τι προσδοκούσατε, τι αναμένατε, τι ελπίζατε...) ότι θα σας προσέφερε το συγκεκριμένο σεμινάριο;

Οι περισσότερες απαντήσεις εστιάζονται στην απόκτηση γνώσεων και ανάπτυξη δεξιοτήτων στις ΤΠΕ και γενικότερα στην εξοικείωση με τις Ν.Τ.

- *Να ενημερωθώ για νέα εργαλεία/νέες πρακτικές που θα κάνουν το μάθημά μου πιο ενδιαφέρον και πιο αποτελεσματικό και τα οποία θα ενεργοποιήσουν τους μαθητές μου και θα τους κάνουν να αγαπήσουν τη γνώση, τη συνεργασία και τη δημιουργικότητα.*
- *Επικαιροποιημένες γνώσεις. Αν αναλογιστούμε ότι παρακολούθησα το Β' Επίπεδο το 2008, το σεμινάριο αυτό αποτέλεσε το έναυσμα για επικαιροποίηση των γνώσεων μου σε θέματα που σχετίζονται με τη χρήση και αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών.*
- *Προσδοκούσα ότι θα μάθω πολλά κι έλπιζα ότι θα καταφέρω να ανταπεξέλθω στις απαιτήσεις του σεμιναρίου κι ότι όλα όσα μάθω θα μου φανούν χρήσιμα στην τάξη και στην πράξη.*

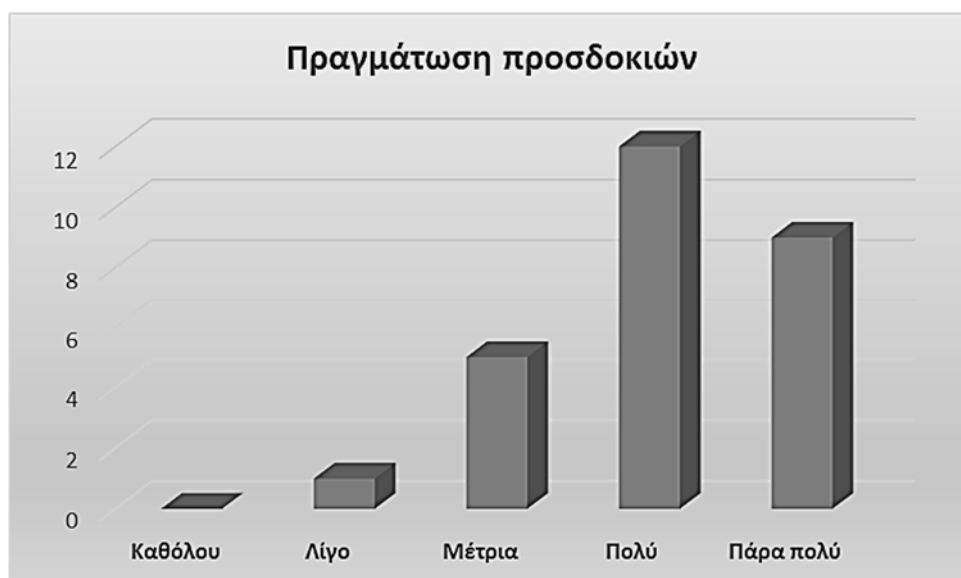
Σε ορισμένες απαντήσεις οι προσδοκίες αφορούν πολύ συγκεκριμένα αποτελέσματα

- Αρχικά περίμενα ότι θα εστιαζόταν κυρίως στην πλατφόρμα moodle.
- Στο συγκεκριμένο σεμινάριο ανέμενα να μάθω να φτιάχνω ιστοσελίδα, να επεξεργάζομαι ήχο και εικόνα, να δημιουργώ και να επεξεργάζομαι video και να το μοιράζομαι μέσω ιστοχώρων κ.ά.

3. Μέχρι τώρα κατά πόσο έχουν πραγματοποιηθεί αυτά τα οποία περιμένατε (προσδοκούσατε, αναμένατε, ελπίζατε...);

Οι περισσότεροι απάντησαν ότι είναι πολύ ικανοποιημένοι (12) σχετικά με το πόσο έχουν πραγματοποιηθεί οι προσδοκίες τους από την παρακολούθηση των μαθημάτων στο σεμινάριο, ορισμένοι ότι είναι πάρα πολύ ικανοποιημένοι (9) λιγότεροι ότι είναι μέτρια ικανοποιημένοι (5) και ένας (1) ότι λίγο πραγματοποιήθηκαν όσα προσδοκούσε από το σεμινάριο. Στο παρακάτω διάγραμμα φαίνονται παραστατικά τα αποτελέσματα.

Καθόλου	0
Λίγο	1
Μέτρια	5
Πολύ	12
Πάρα πολύ	9

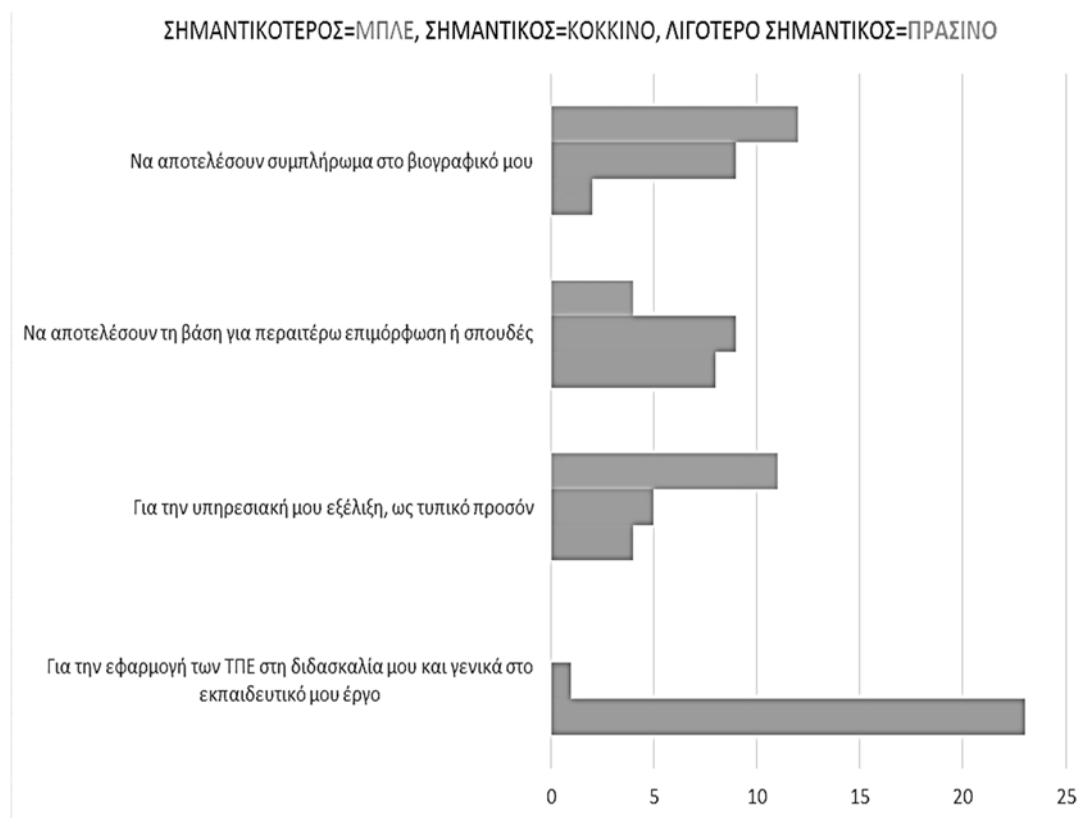

4. Με ποιους τρόπους σκέφτεστε να αξιοποιήσετε, μελλοντικά, τις γνώσεις και τις εμπειρίες που παίρνετε/πήρατε από το σεμινάριο; Ιεραρχήστε τους πιο σημαντικούς από το 1 έως το 3 ως εξής:

1 ο σημαντικότερος, 2 σημαντικός, 3 λιγότερο σημαντικός

Περισσότερο σημαντικό θεωρούν την εφαρμογή όσων έμαθαν στο διδακτικό έργο τους στο σχολείο. Αρκετοί επιθυμούν αυτό το σεμινάριο να γίνει η αφετηρία για περαιτέρω επιμορφώσεις και σπουδές.

ΛΟΓΟΣ	ΙΕΡΑΡΧΗΣΗ		
	ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΟΣ	ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ	ΛΙΓΟΤΕΡΟ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ
Να αποτελέσουν συμπλήρωμα στο βιογραφικό μου	2	9	12
Να αποτελέσουν τη βάση για περαιτέρω επιμόρφωση ή σπουδές	8	9	4
Για την υπηρεσιακή μου εξέλιξη, ως τυπικό προσόν	4	5	11
Για την εφαρμογή των ΤΠΕ στη διδασκαλία μου και γενικά στο εκπαιδευτικό μου έργο	23	1	0

5. Είστε ικανοποιημένοι με τη συγκεκριμένη μέθοδο υλοποίησης⁸⁸ με την οποία αναπτύσσεται το σεμινάριο;

Το 100%, όσων απάντησαν, είναι ικανοποιημένοι με τη μέθοδο υλοποίησης του σεμιναρίου, ενώ παρουσιάζουν ενδιαφέρον και οι λόγοι που προτιμούν τη συγκεκριμένη μέθοδο.

ΝΑΙ	27
ΟΧΙ	0

6. Μπορείτε να αναφέρετε τους λόγους της μίας ή της άλλης προτίμησης;

Οι απαντήσεις εντοπίζονται κατά το μεγαλύτερο ποσοστό στην εξοικονόμηση χρόνου που καθιστά ευέλικτη τη μέθοδο υλοποίησης. Χαρακτηριστικές απαντήσεις:

- Πιστεύω πως το σεμινάριο, έτσι όπως είναι δομημένο, δίνει τη δυνατότητα να πειραματιστεί ο καθένας στο σπίτι του έχοντας αναλυτικές οδηγίες, να λύσει τις απορίες του μέσα από το φόρουμ κι επιπλέον να λύσει απορίες που δεν κατάφεραν να λυθούν μέσα από τις δια ζώσης συναντήσεις, τις οποίες θεωρώ εξίσου σημαντικές για το δέσιμο του τμήματος και την πραγματοποίηση εργασιών, που απαιτούν συνεργασία ανάμεσα στους φοιτητές.
- Είμαι ικανοποιημένη γιατί με τη συγκεκριμένη μέθοδο υλοποίησης μπορούσα να μελετήσω και να κάνω τις δραστηριότητες στο χρόνο που θα όριζα.

Μερικές απαντήσεις αναφέρονται κυρίως στο περιεχόμενο του σεμιναρίου:

- Είναι εμπειρία όχι μόνο μάθησης, αλλά και επικοινωνίας.
- Έμαθα όσα ήθελα να μάθω για το moodle.
- Στις δια ζώσης συναντήσεις συζητιούνται και λύνονται οι απορίες ενώ στο εξ αποστάσεως ο κάθε επιμορφούμενος μαθαίνει και δουλεύει με τον δικό του ρυθμό.

⁸⁸ Μεικτή μέθοδος (εξ αποστάσεως – online το μεγαλύτερο μέρος της εκπαίδευσης με λίγες – εδώ 5 – συναντήσεις δια ζώσης) **Μεικτό (blended) σεμινάριο για τη διάδοση των ΤΠΕ:** Το σεμινάριο του δικτύου έχει εξάμηνη διάρκεια και απευθύνεται σε εκπαιδευτικούς δευτεροβάθμιας και πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης όλων των ειδικοτήτων. Υλοποιείται με τη μεικτή (blended) μέθοδο επιμόρφωσης. Περιλαμβάνει 26 εβδομαδιαίες επιμορφωτικές ενότητες που υλοποιούνται από απόσταση με ηλεκτρονική μάθηση (e-learning) μέσω του συστήματος διαχείρισης μάθησης (ΣΔΜ) Moodle σε συνδυασμό με 5 πρόσωπο με πρόσωπο εκπαιδευτικές συναντήσεις στην έδρα κάθε τμήματος επιμόρφωσης που υλοποιούνται σε σχολικά εργαστήρια. ΠΗΓΗ: Η Χάρτα του Moodle (σελ.2)

7. Εάν σας ζητούσαν τη γνώμη σας, θα προτεινάτε τα σεμινάρια τα οποία οργανώνονται από τη διοίκηση της εκπαίδευσης να υλοποιούνται σύμφωνα με τη μέθοδο του συγκεκριμένου σεμιναρίου;

Οι απαντήσεις, σε ποσοστό που πλησιάζει το 100% όσων απάντησαν, κρίνουν θετικά τη συγκεκριμένη μέθοδο, υπογραμμίζοντας για άλλη μια φορά την αναγκαιότητα της σωστής οργάνωσης ανάλογων σεμιναρίων⁸⁹:

- *Αν τα σεμινάρια αυτά είναι καλά οργανωμένα όπως το συγκεκριμένο, έχουν τις κατάλληλες επεξηγήσεις για τη διδασκαλία του αντικειμένου τους και τις εργασίες που απαιτούν, ενώ παράλληλα διαθέτουν ένα καλά δομημένο και δοκιμασμένο πλάνο εξέλιξης της πορείας του σεμιναρίου που σου επιτρέπει να δουλεύεις όποτε έχεις χρόνο στο σπίτι ορίζοντας φυσικά κάποια *dead lines* για παράδοση εργασιών και *minimum* πλήθους εργασιών σε κάποια χρονικά σημεία, είναι κατά τη γνώμη μου αρκετά για να φέρουν το επιθυμητό αποτέλεσμα.*
- *Θεωρώ ότι τα σεμινάρια που οργανώνονται με αυτό τον τρόπο είναι ευέλικτα και μπορούν να τα παρακολουθήσουν πολλοί εκπαιδευτικοί.*

Υπάρχουν και διαφορετικές απόψεις στις οποίες επισημαίνονται δύο σημαντικά θέματα: πρέπει να έχει κάποιος τις απαραίτητες γνώσεις για την παρακολούθηση σεμιναρίων με τη μέθοδο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και υφίσταται η δυσκολία της συμμετοχής στις δια ζώσης συναντήσεις.

- *Αν και θα ήταν καλό κάποια σεμινάρια να γίνονται με τη μέθοδο αυτή, δεν προσφέρονται όλα τα θέματα για εξ αποστάσεως εκπαίδευση και αρκετοί εκπαιδευτικοί δεν είναι σε θέση να τα παρακολουθήσουν.*
- *Είναι πολύ δύσκολο για αρκετούς εκπαιδευτικούς εξαιτίας οικογενειακών και άλλων υποχρεώσεων να παραστούν σε δια ζώσης συναντήσεις.*

8. Θέλετε να αναφερθείτε σε κάτι επιπλέον σχετικά με την επιμόρφωση με τη συγκεκριμένη μεθοδολογία;

Σε μεγάλο ποσοστό εκφέρονται θετικές γνώμες για τη μεθοδολογία οργάνωσης του σεμιναρίου. Συγκεκριμένα, το θέμα της συνεχούς επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών επανέρχεται.

- *Η συνεχής επιμόρφωση είναι απαραίτητη και η συγκεκριμένη μεθοδολογία αποδοτική.*

⁸⁹ Με τη μέθοδο της Μεικτής Μάθησης (υποσημείωση 62).

Ο εθελοντικός χαρακτήρας του σεμιναρίου σε όλες τις διαδικασίες είναι το ζήτημα που επισημαίνεται καθώς και η δημιουργία εκπαιδευτικής κοινότητας από τους οργανωτές και συμμετέχοντες στο σεμινάριο.

- *Ο εθελοντισμός των εκπαιδευτών με εξέπληξε.*
- *Πολύ σημαντικά θεωρώ ότι ήταν και τα σχόλια ανατροφοδότησης των βαθμολογητών και η ενθάρρυνσή τους σε κάθε βήμα. Πιστεύω ότι είναι απαραίτητα και ακολουθώ το παράδειγμά τους, απαντώντας στους επιμορφούμενους του τμήματός μας με ευγένεια και πάντα με διάθεση προσφοράς και ενθάρρυνσης.*

Εξίσου, το εκπαιδευτικό περιεχόμενο του σεμιναρίου σχολιάζεται ικανοποιητικά.

- *Είμαι πολύ ευχαριστημένος από τη δομή λειτουργίας του σεμιναρίου. Σε όλα υπάρχει συνέπεια και ακρίβεια. Οι όποιες δυσκολίες είναι στα πλαίσια της λογικής. Το μόνο που δεν κατάλαβα είναι ο διαχωρισμός των εργασιών σε υποχρεωτικές και προαιρετικές, καθώς πολλές προαιρετικές είναι εξίσου σημαντικές. Αλλά αυτό είναι μια λεπτομέρεια χωρίς σημασία. Τέλος θα πρέπει να σημειωθεί ο εθελοντικός χαρακτήρας του σεμιναρίου που το καθιστά κάτι ξεχωριστό!*
- *Πολύ ενδιαφέρον, θα ήθελα ό,τι καινούριο διδάσκεται σε επόμενα χρόνια να επικαιροποιείται στους αποφοίτους.*
- *Οι προσδοκίες μου ήταν πολύ λιγότερες από τον πλούτο γνώσεων που προσφέρει αυτό το σεμινάριο, αρκεί να έχεις χρόνο για να τον ανακαλύψεις και στη συνέχεια να ασχοληθείς και να εμπεδώσεις τις γνώσεις αυτές, χρησιμοποιώντας τις στη διδακτική πράξη και όχι μόνο!!*
- *Γενικά ήταν μια πολύ ευχάριστη και πολύτιμη εμπειρία.*

Υπάρχουν όμως και διαφορετικές απόψεις που επισημαίνουν αδυναμίες ως προς το περιεχόμενο και συγκεκριμένα διατυπώνεται η άποψη ότι τα θέματα του σεμιναρίου είναι πολλά και ελλιπή ως προς την επεξεργασία και την απόδοση νοήματος για το καθένα. Επίσης ένα άλλο θέμα αφορά το περιεχόμενο των δια ζώσης συναντήσεων και μάλιστα διατυπώνεται η άποψη ότι χρειάζονται να πλαισιωθούν με περισσότερες πληροφορίες και να οργανωθούν έτσι ώστε να διαρκούν λιγότερη ώρα.

- *Πολλά θέματα χωρίς εμβάθυνση.*
- *Θα ήθελα οι δια ζώσης συναντήσεις να ήταν πιο περιεκτικές σε πληροφορίες και να κρατούσαν λιγότερη ώρα.*

9.Θέλετε να αναφερθείτε σε κάτι επιπλέον σχετικά με την επιμόρφωση με τη συγκεκριμένη μεθοδολογία;

Οι απαντήσεις ήταν ελάχιστες, ίσως γιατί οι απαντώντες θεώρησαν ότι ήδη καλύφθηκαν πλήρως όλα τα θέματα του ερωτηματολογίου. Όμως, επισημαίνεται το γεγονός ότι το πλήθος των εργασιών και οι δυσκολίες που παρουσίαζαν προκειμένου να ολοκληρωθούν σωστά, δίνουν το έναυσμα να εκφραστεί η άποψη ότι η συγκεκριμένη επιμόρφωση ήταν «αρκετά απαιτητική». Ενώ άλλος εστιάζει στο όφελος που έχει, εξαιτίας της ΕΞΑ.Ε., να επιμορφώνεται χωρίς να στερείται το χρόνο με την οικογένειά του ή την εργασία του. Άλλος πάλι αναφέρεται στην ποιότητα των οδηγιών επίλυσης των ασκήσεων, τις οποίες θεωρεί αρκούτσως λεπτομερείς. Μπορούμε να διαβάσουμε ενδεικτικές απαντήσεις:

- *Ήταν αρκετά απαιτητική (αριθμός εργασιών και βαθμός δυσκολίας).*
- *Ανταποκρίνεται στις ανάγκες του σύγχρονου εργαζόμενου εκπαιδευτικού που εκτός από την εργασία και τις οικογενειακές του υποχρεώσεις, εξοικονομεί όποτε μπορεί χρόνο για να επιμορφωθεί και να εξελιχθεί μέσω της ασύγχρονης και εξ αποστάσεως διδασκαλίας που του παρέχει η συγκεκριμένη μεθοδολογία του σεμιναρίου.*
- *Ήταν πολύ κατατοπιστικές οι πληροφορίες που δίνονταν για την επίλυση των ασκήσεων / εργασιών.*

Κεφάλαιο 9

Ερμηνεία των ευρημάτων

Στο κεφάλαιο αυτό θα γίνει μία γενική ανασκόπηση των σημαντικότερων ευρημάτων της μελέτης μας. Η ανακεφαλαίωση περιλαμβάνει τα γενικά συμπεράσματα που αφορούν κάθε έναν άξονα.

9.1. Συμπεράσματα – Συζήτηση

Η παρουσίαση και η ανάλυση των απαντήσεων στις ερωτήσεις προηγήθηκε (κεφάλαιο 8), οπότε η διαδικασία εδώ είναι περισσότερο σύντομη. Η ποιοτική έρευνα όπως η παρούσα, είναι «ερμηνευτική έρευνα» και θα πρέπει να βγουν συμπεράσματα από τα ευρήματα (Creswell, 2011:297). Γι' αυτό και περιλαμβάνει, σύμφωνα με τον Creswell (2011:297), τη συνοπτική παρουσίαση των σημαντικών ευρημάτων, τους προσωπικούς συλλογισμούς της ερευνήτριας πάνω στη σημασία των δεδομένων, τις προσωπικές απόψεις που συγκρίνονται ή αντιπαρατίθενται με δεδομένα της βιβλιογραφίας, τους περιορισμούς της μελέτης και προτάσεις για περαιτέρω έρευνα. Η παρουσίαση πάλι θα γίνει σύμφωνα με τους προαναφερθέντες άξονες που χρησιμοποιήθηκαν στο ερωτηματολόγιο και στην παρουσίαση/ανάλυση των ευρημάτων (ενότητα 7.4 και κεφάλαιο 8).

9.1.1 Άξονας Α: ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Οι συμμετέχοντες στην παρούσα έρευνα εκπαιδευτικοί ήταν 30 άτομα, με περισσότερες τις γυναίκες από τους άντρες⁹⁰, λίγο περισσότεροι από τους μισούς ήταν μέσης ηλικίας (56,67%), σε ποσοστό 93,33% εργάζονται σε δημόσια σχολεία, είναι διορισμένοι με οργανικές θέσεις (μόνο 3: αναπληρωτές) και τα χρόνια υπηρεσίας ποικίλουν από 6 – 35 με 4 άτομα να έχουν 31 – 35 έτη υπηρεσίας και 6 άτομα να έχουν 6 – 10 έτη. Σημαντικό στοιχείο είναι το γεγονός ότι οι περισσότεροι

⁹⁰ Οι παρατηρήσεις έχουν γίνει στο προηγούμενο κεφάλαιο (8) στο χαρακτηριστικό του «Φύλου».

έχουν μεταπτυχιακό δίπλωμα, δεύτερο ανώτατο πτυχίο και 2 άτομα έχουν διδακτορικό. Επιπρόσθετα με αυτά όλοι έχουν παρακολουθήσει μεγάλο αριθμό σεμιναρίων και μαθημάτων τα περισσότερα σχετικά με το εκπαιδευτικό τους ενδιαφέρον. Επίσης έχουν ολοκληρώσει το Α' Επίπεδο Πιστοποίησης στις Τ.Π.Ε. (29) και το Β' Επίπεδο οι 13. Τα σχετικά με το μορφωτικό επίπεδο των συμμετεχόντων έχουν σημασία, γιατί σύμφωνα με έρευνα του Ευρωπαϊκού Κέντρου για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης (Cedefop, 2015:3) τα ποσοστά συμμετοχής σε προγράμματα κατάρτισης ανά ανώτερη εκπαιδευτική βαθμίδα ήταν τα εξής: τριτοβάθμια Εκπαίδευση⁹¹ 61,3% συμμετοχή, ανώτερη δευτεροβάθμια και μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση (μη πανεπιστημιακή) 37,7% συμμετοχή, προσχολική, πρωτοβάθμια ή κατώτερη δευτεροβάθμια 21,8% συμμετοχή. Επομένως όσο μικρότερο είναι το μορφωτικό επίπεδο, τόσο μικρότερη θα είναι η συμμετοχή στην εκπαίδευση ενηλίκων. Είναι αναμενόμενο λοιπόν, ότι οι συμμετέχοντες στην έρευνά μας εκπαιδευτικοί να έχουν αρκετά υψηλή μόρφωση και άρα το γεγονός της συμμετοχής τους σε εκπαιδευτικές διαδικασίες να είναι κάτι το σύνηθες γι' αυτούς. Ένα άλλο χαρακτηριστικό επίσης, είναι η παρακολούθηση εκ μέρους τους μεγάλου αριθμού σεμιναρίων μη τυπικής μάθησης με τη διαδικασία της ΕξΑ.Ε. και αυτό έρχεται να προστεθεί στο προηγούμενο συμπέρασμα, σχετικά με τη συμμετοχή τους σε πολλές εκπαιδευτικές δράσεις, πράγμα που καθορίζει και τη συμμετοχή τους σε δράσεις Δ.Β.Μ.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ: Ανάμεσα στους συμμετέχοντες στην έρευνα εκπαιδευτικούς, είναι οι περισσότερες γυναίκες, εργάζονται όλοι σχεδόν σε δημόσια σχολεία, λαμβάνουν μέρος σε πολλές εκπαιδευτικές διαδικασίες της Δ.Β.Μ. και χρησιμοποιούν κυρίως το διαδίκτυο για να ενημερώνονται για τη διεξαγωγή διαφόρων εκπαιδευτικών σεμιναρίων καθώς και για σειρές μαθημάτων που θέλουν να παρακολουθήσουν. Έχουν αρκετά έως πολλά χρόνια στον εκπαιδευτικό χώρο του δημόσιου σχολείου είναι εξοικειωμένοι με τις Ν.Τ. και συμμετέχουν σε πολλές επιμορφωτικές δράσεις. Αυτό κυρίως που ενδιαφέρει σύμφωνα με τα ερευνητικά ερωτήματα .

9.1.2 Άξονας Β: ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

Σύμφωνα με τις απαντήσεις των συμμετεχόντων και με την ανάλυση που προηγήθηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο (8) τα άτομα του δείγματος συνέδεσαν τις επιμορφωτικές εκπαιδευτικές δραστηριότητες της Δ.Β.Μ. με τη δική τους

⁹¹ Σημαίνει: όσοι έχουν πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

επαγγελματική εξέλιξη. Δηλαδή δεν βλέπουν ξεκομμένα τη Δ.Β.Μ. από τη δική τους επαγγελματική ανάπτυξη, αντιθέτως μάλιστα οι εκπαιδευτικές δράσεις της Δ.Β.Μ. διαμορφώνουν το μαθησιακό προφίλ τους. Όσο περισσότερο συμμετέχουν σε ανάλογες δραστηριότητες, τόσο είναι περισσότερο έτοιμοι να υπηρετήσουν το ρόλο τους ως εκπαιδευτικοί.

9.1.3 Άξονας Γ: ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΤΠΕ

Τα άτομα του δείγματος της έρευνας δηλώνουν ευχαριστημένα από τον τρόπο διεξαγωγής του σεμιναρίου με τη μέθοδο της μεικτής μάθησης. Επίσης θεωρούν ότι η εκπαίδευση στο σεμινάριο και ό,τι έμαθαν θα τους φανεί χρήσιμο στη διδασκαλία τους και κυρίως στη βοήθεια που μπορούν να δώσουν στους μαθητές τους. Τα συμπεράσματα από τον Γ' Άξονα μοιάζουν πολύ με τα προηγούμενα, αφού πάλι ισχυροποιούν την άποψή τους ότι η επαγγελματική τους ανάπτυξη είναι συνδεδεμένη με τις Ν.Τ.

9.1.4 Άξονας Δ: Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΟ ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ

Οι συμμετέχοντες δήλωσαν ικανοποιημένοι από τη δομή και την οργάνωση του σεμιναρίου και δήλωσαν ότι επιθυμούν τη συνέχιση και τη συμμετοχή σε κάτι ανάλογο, τονίζοντας όμως μία σημαντική προϋπόθεση που είναι η καλή οργάνωση τέτοιων σεμιναρίων. Με αυτήν την προϋπόθεση θα ήθελαν την οργάνωση ανάλογων μαθησιακών δράσεων και από τους φορείς της τυπικής μάθησης που ασχολούνται με την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών (Υπουργείο Παιδείας, Σχολικοί Σύμβουλοι κ.ά.).

9.2 Συμπεράσματα

Από τις απαντήσεις των συμμετεχόντων στην έρευνα εκπαιδευτικών, από την ανάλυση και ερμηνεία τους (κεφάλαιο 8 και ενότητα 9.1) διαφαίνεται ότι οι επιμέρους στόχοι που είχαμε θέσει επαληθεύτηκαν (ενότητα 6.2) κατά ένα μεγάλο μέρος. Ειδικότερα, ως προς τον 1ο στόχο οι εκπαιδευτικοί του δείγματός μας πράγματι θεωρούν τη Δ.Β.Μ. απαραίτητη αλλά επί πλέον υλοποιούν την πεποίθησή τους αυτή με το να συμμετέχουν σε πάρα πολλές **μαθησιακές** δραστηριότητες με αντικείμενο συναφές με την ειδικότητά τους ή με την εκπαίδευση γενικά. Δείχνουν

ενδιαφέρον και συμμετέχουν σε πολλές εκπαιδευτικές δραστηριότητες Δια Βίου Μάθησης και μέσα σε αυτές εντάσσουν και το παρόν σεμινάριο της έρευνάς μας .

Τα χαρακτηριστικά λοιπόν των εκπαιδευτικών της μελέτης μας είναι κυρίως η διαφοροποίηση στις ηλικίες, στα χρόνια υπηρεσίας στην εκπαίδευση, στην ειδικότητα που έχει ο καθένας, στη βαθμίδα εκπαίδευσης που υπηρετούν. Όμως παρά την τόσο εκτεταμένη διαφορετικότητα σε αυτά τα στοιχεία, εμφανίζονται να έχουν κοινό το σημαντικό χαρακτηριστικό της συμμετοχής τους σε συνεχείς εκπαιδευτικές δραστηριότητες, από την τριτοβάθμια τυπική εκπαίδευση μέχρι σειρές μαθημάτων μη τυπικής εκπαίδευσης (τα αναφέραμε μάλιστα στον Γ' Άξονα , στην 5η ερώτηση, κατά σειρά ακριβώς για να τονίσουμε το ενδιαφέρον και τη διάθεση για δράσεις Δ.Β.Μ.). Επιπλέον θεωρούν αποτελεσματική τη μεθοδολογία της ΕΞΑΕ με τη μεικτή μέθοδο και προτιμούν να συμμετέχουν σε ανάλογα εκπαιδευτικά σεμινάρια. Επίσης οι Ν.Τ. εκτιμούν ότι είναι πολύ σημαντικές για την εκπαίδευση των μαθητών τους και των ιδίων.

Αναφορικά τώρα με το 2ο και 3ο στόχο που είχαμε θέσει, επιβεβαιώθηκαν ως προς την άποψη των συμμετεχόντων ότι θεωρούν τις Τ.Π.Ε. ότι στηρίζουν και βοηθούν να πραγματοποιηθεί ο ρόλος του εκπαιδευτικού ως δια βίου μαθάνοντος, επιπρόσθετα δε οι Τ.Π.Ε. ή Ν.Τ. τον υποστηρίζουν στη βοήθεια που δίνει ο ίδιος στους μαθητές του, δηλαδή τον στηρίζουν στο διδακτικό του ρόλο. Όσο δε για την αποτελεσματικότητα της μεσολάβησης των Ν.Τ. στην εκπαίδευση γενικά, πιστεύουν ότι είναι αποτελεσματική αφού δηλώνουν ευχαριστημένοι και ικανοποιημένοι μαθησιακά από όλη τη διοργάνωση του σεμιναρίου αλλά και από άλλα παρόμοια σεμινάρια που έχουν παρακολουθήσει. Οι απαντήσεις ειδικότερα στις ερωτήσεις του Γ' Άξονα επιβεβαιώνουν επίσης την άποψη ότι οι Ν.Τ. ή Τ.Π.Ε. παίζουν ουσιαστικό ρόλο στη δική τους ενημέρωση για την τρέχουσα εκπαιδευτική κατάσταση, στη συνεχή εκπαίδευσή τους και στη διδακτική τους προετοιμασία και εκπαίδευση. Όπως εξηγούν (ειδικά στον Δ' Άξονα) η μεικτή μέθοδος του σεμιναρίου τους εξυπηρετεί από την άποψη του χρόνου κυρίως, διότι τους δίνει τη δυνατότητα να μελετούν και να εκπαιδεύονται τις ώρες που προτιμούν οι ίδιοι. Επομένως την προτιμούν και μάλιστα δηλώνουν ότι θα προτιμούσαν και άλλα σεμινάρια που διοργανώνονται από τους επίσημους φορείς της διοίκησης της εκπαίδευσης να υλοποιούνται κατ' αυτόν τον τρόπο, βάζοντας όμως και την προϋπόθεση της

σωστής οργάνωσης. Δηλώνουν πολύ ευχαριστημένοι με την οργάνωση του παρόντος σεμιναρίου και με την υποστηρικτική ομάδα που έχει δημιουργηθεί. Τους δημιούργησε θετικές εντυπώσεις ο εθελοντικός χαρακτήρας όλων όσων συμμετέχουν με κάποιο υπεύθυνο ρόλο.

9.3 Συγκρίσεις με τη βιβλιογραφία

Στην ενότητα αυτή θα προσπαθήσουμε να συγκρίνουμε τα αποτελέσματα της δικής μας έρευνας με αυτά των ερευνών που παρουσιάσαμε στο κεφάλαιο 592 (Creswell, 2011:298).

Σχετικά με τις μελέτες που αναφέραμε στο κεφάλαιο 5 στην βιβλιογραφική ανασκόπηση, τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας συμφωνούν σε ορισμένα σημεία με την έρευνα των: Κουτσοδήμου, Κ. και Τζιμογιάννη Α. με τίτλο «Μαζικά Ανοιχτά Μαθήματα και επαγγελματική ανάπτυξη εκπαιδευτικών: ζητήματα σχεδιασμού και μελέτη των απόψεων των συμμετεχόντων» (Κουτσοδήμου & Τζιμογιάννης, 2016:59). Συγκεκριμένα, συμφωνούν με τα συμπεράσματα των ερευνητών σχετικά με το σχεδιασμό του μαθήματος, την προθυμία να επιλέγουν τέτοια ηλεκτρονικά μαθήματα, με τη χρήση των Τ.Π.Ε. στην τάξη και με το γεγονός ότι αυτά τα μαθήματα (με τη μέθοδο της ΕΞΑ.Ε.) ενισχύουν την επαγγελματική τους ανάπτυξη.

Σχετικά με την έρευνα των Αναστασιάδη & Μανούσου (2016) με τίτλο «Προδιαγραφές σχεδιασμού προγράμματος επαγγελματικής ανάπτυξης από απόσταση για τους εκπαιδευτικούς των μειονοτικών σχολείων στη Θράκη». Τα συμπεράσματα της έρευνάς τους συμφωνούν σε σχέση με τα συμπεράσματα της δικής μας έρευνας στα εξής: στην προτίμηση που δηλώνουν οι συμμετέχοντες στην έρευνα των Αναστασιάδη & Μανούσου (2016:71-72), σε μεικτές μορφές επιμόρφωσης και στο συνδυασμό της ΕΞΑ.Ε. με την επαγγελματική ανάπτυξη.

Στην έρευνα των De Vries, Jansen, & Van de Grift, (2013) με τίτλο: «Profiling teachers' continuing professional development and the relation with their beliefs about learning and teaching» υπάρχουν σημεία συμφωνίας με τα ευρήματα της έρευνάς μας σχετικά με το γεγονός ότι οι εκπαιδευτικοί που συμμετέχουν περισσότερο σε δραστηριότητες επαγγελματικής ανάπτυξης, θέτουν την ίδια

⁹² «Βιβλιογραφική Ανασκόπηση»

στρατηγική, βάζοντας στόχους για την εκπαιδευτική ανάπτυξη των μαθητών τους (De Vries et al., 2013, σελ. 86-87).

Στην έρευνα της Fitzgerald (2014) με τίτλο «Urban Secondary School Teachers' Understandings of Themselves as Adult Learners and Their Perceptions of Their Professional Development Experiences», τα αποτελέσματα της έρευνας κατέδειξαν σχετικά με την αποτελεσματικότητα του προγράμματος εκπαίδευσης ως προς την κατάκτηση γνώσεων, ότι περισσότεροι από τους μισούς συμμετέχοντες εκπαιδευτικούς έμαθαν καλύτερα όταν εφαρμόζονταν οι αρχές της εκπαίδευσης ενηλίκων και όταν η άσκηση γινόταν από ομοτίμους (συναδέλφους) μέσα σε επαγγελματικές κοινότητες μάθησης. Στην ενότητα 1.2 «Επαγγελματική Ανάπτυξη Εκπαιδευτικών» και στο κεφάλαιο 5, της παρούσης έρευνας, αναφέρονται τα δύο σημεία στα οποία συμπίπτουν οι δύο έρευνες.

9.4 Περιορισμοί – Περαιτέρω έρευνα

Στο κεφάλαιο αυτό προτείνονται πιθανοί περιορισμοί ή αδυναμίες της έρευνας με σκοπό να κάνουμε συστάσεις για επέκταση σε μελλοντικές έρευνες (Creswell, 2011:298).

Η συγκεκριμένη έρευνα έχει τον περιορισμό της διενέργειας των συνεντεύξεων με αποστολή του πρωτοκόλλου συνέντευξης με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο (e-mail) στους συμμετέχοντες. Ο τρόπος αυτός, πιθανόν, μας στέρησε ορισμένες εκφάνσεις μιας περισσότερο εις βάθος διερεύνησης – όπως συμβαίνει με τις ποιοτικές συνεντεύξεις – των απόψεων των συμμετεχόντων σε σχέση με το σεμινάριο που παρακολουθούν αλλά και των πεποιθήσεών τους σχετικά με τις δυνατότητες επαγγελματικής ανάπτυξης μέσω εφαρμογών των Νέων Τεχνολογιών. Επομένως είναι δυνατό να γίνει στο μέλλον περαιτέρω διερεύνηση αυτών των απόψεων των εκπαιδευτικών, που συμμετέχουν σε ανάλογες επιμορφώσεις με τη μεσολάβηση της τεχνολογίας. Εδώ είναι δυνατόν να προστεθεί και το θέμα της «αποτελεσματικότητας ανάλογων σεμιναρίων» εξετάζοντας όλες τις δυνατές παραμέτρους της έννοιας, οι οποίες εδώ ερευνήθηκαν εν μέρει - μόνο από την οπτική της ικανοποίησης των ιδίων των εκπαιδευτικών με το σεμινάριο γενικά-πράγμα το οποίο αποτελεί έναν άλλο περιορισμό της δικής μας έρευνας. Επιπλέον προς περαιτέρω διερεύνηση είναι ο τρόπος οργάνωσης του σεμιναρίου και

υποστήριξης των εκπαιδευομένων, ο οποίος βασίζεται αποκλειστικά στη βοήθεια από ομοτίμους⁹³ και δεν εξετάστηκε στην παρούσα έρευνα.

⁹³ Peer to peer

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Στην παρούσα έρευνα, μελετήσαμε την περίπτωση των εκπαιδευτικών που συμμετέχουν ως εκπαιδευόμενοι στο επιμορφωτικό σεμινάριο «Αξιοποίηση Τεχνικών Ασύγχρονης και εξ αποστάσεως Διδασκαλίας μέσα από το Περιβάλλον Ηλεκτρονικής Μάθησης Moodle». Χρησιμοποιήσαμε ποιοτική μεθοδολογία για να εμβαθύνουμε στο φαινόμενο της επαγγελματικής ανάπτυξης των εκπαιδευτικών που εκπαιδεύονταν στο σεμινάριο. Το δείγμα μας ήταν τριάντα εκπαιδευτικοί που παρακολουθούσαν τα μαθήματα στην πλατφόρμα Moodle.

Ο σκοπός μας ήταν να αναδείξουμε αυτόν το ρόλο του εκπαιδευτικού, ο οποίος είναι ο ρόλος του δια βίου εκπαιδευόμενου και μαθητώντα. Πράγματι τα ευρήματα της μελέτης μας συμφωνούν με τους στόχους που είχαμε θέσει.

Η έρευνα αυτή θα μπορούσε να επεκταθεί και σε άλλες πτυχές και θέματα με στόχο πάντα την υποστήριξη των εκπαιδευτικών της πράξης και της τάξης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Andrews , M., & Manning, N. (2016). A Guide to Peer-to-Peer Learning (<https://tinyurl.com/yb4yxx5z> εκδ.). Paris: Effective Institutions Platform (EIP).
- Aspin , D. N., & Chapman, J. D. (2000). Lifelong learning: concepts and conceptions. *International Journal of Lifelong Education*, 19:1, 2-19,(19:1, 2-19,).
- Bampton, R., & Cowton, C. J. (2002, May). The E-Interview. *Forum Qualitative Sozialforschung / Forum: Qualitative Social Research*, 3(2). doi:<http://dx.doi.org/10.17169/fqs-3.2.848>.
- Bates , T. (n.d.). *Teaching in a Digital Age (Guidelines for designing teaching and learning)* (<http://1clickurls.com/Ir5ImkQ> εκδ.). Vancouver: TONY BATES ASSOCIATES LTD.
- Bryman, A. (2012). *Social Research Methods* (4η εκδ.). Oxford New York: Oxford University Press.
- Cedefop. (2015). *Ενθαρρύνοντας την εκπαίδευση ενηλίκων*. Cedefop:Ευρωπαϊκό Κέντρο για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης. Ανάκτηση Ιούνιος 15, 2017, από <http://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources>
- Chapman, J., Toomey, R., Gaff, J., Mc Gilp, J., Walsh, M., Warren, E., & Williams, I. (2003). *Lifelong Learning and Teacher Education*. Commonwealth of Australia : Australian Government – Department of Education, Science and Training - Centre for Lifelong Learning, Faculty of Education.
- Coolahan, J. (2002). Teacher Education and the Teaching Career in an Era of Lifelong Learning. *OECD Education Working Papers*(2).
- Creswell, J. W. (2003). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed method approaches* (2η εκδ.). California, United States of America: Sage Publications, Inc.
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquire and research design:Choosing among five approaches* (2η εκδ.). California, Unites States of America: Sage Publications, Inc.
- Creswell, J. W. (2011). *Η Έρευνα Στην Εκπαίδευση: Σχεδιασμός, Διεξαγωγή και Αξιολόγηση της Ποσοτικής Ποιοτικής Έρευνας* (Πρώτη Ελληνική εκδ., Τόμ. 1). (Χ. Τσορμπατζούδης , Επιμ.) Αθήνα: ίων/Εκδόσεις "ΕΛΛΗΝ".
- Day, C. (1999). *Developing Teachers: The Challenges of Lifelong Learning*. Taylor & Francis, Inc.

- Day, C. (2000). Teachers in the Twenty-first Century: Time to renew the vision. *Teachers and Teaching theory and practice*, 6(1), σσ. 101-115.
- Day, C. (2001). Innovative Teachers: Promoting Lifelong Learning for All. Στο D. Aspin, J. Chapman, M. Hatton, & Y. Sawano, *International Handbook of Lifelong Learning* (σσ. 473-499). Springer .
- Day, C., & Sachs, J. (2004). *International Handbook on the Continuing Professional Development of Teachers*. Berkshire, England: Open University Press.
- De Vries, S., Jansen, E. P., & van de Grift, W. J. (2013, Φεβρουάριος 14). Profiling teachers' continuing professional development and the relation with their beliefs about learning and teaching. *Teaching and Teacher Education*, 33, σσ. 78-89.
- European Commission - TALIS. (2010). *Teachers' Professional Development-Europe in international comparison-A secondary analysis based on the TALIS dataset*. European Commission. Office for Official Publications of the European Union.
- Evans, L. (2002). What is Teacher Development? *Oxford Review of Education*, 28(1), σσ. 123-137.
- Fenwick, T. J. (2001, May 22-23). Fostering Teachers' Lifelong Learning through Professional Growth Plans: A Cautious Recommendation for Policy. *2001 Pan-Canadian Education Research Agenda Symposium*, σσ. 2-21.
- Fitzgerald, J. M. (2014, May). Dissertation Topic: Urban Secondary School Teachers' Understandings of Themselves as Adult Learners and Their Perceptions of Their Job-Embedded Professional Development Experiences.
- Fullan , M. G., & Hargreaves , A. (1991). *What's Worth Fighting For? Working Together for Your School*. U.S.A.: Regional Laboratory for Educational Improvement of the Northeast & Islands.
- Fullan, M. G. (1993, March). Why Teachers Must Become Change Agents (The Professional Teacher). *Educational Leadership*, 50(6).
- Fullan, M. (4 Φεβ 2014). *Teacher Development And Educational Change*. Routledge.
- Gore, J., Lloyd, A., Smith, M., Bowe, J., Ellis, H., & Lubans, D. (2017, September 6). Effects of professional development on the quality of teaching: Results from a randomized controlled trial of Quality Teaching Rounds. *Teaching and Teacher Education* 68, σσ. 99-113.
- Gravani, M. N. (2012). Adult learning principles in designing learning activities for teacher development. *International Journal of Lifelong Education*, 31(4), σσ. 419-432.

- Hargreaves, A. (2003). *Teaching in the Knowledge Society: Education in the Age of Insecurity*. New York, Vision 2020—Second International Online Conference, USA: Teachers College Press. Ανάκτηση Οκτώβριος 2016
- Hawkins, A. B. (2010). How are Elementary Teachers Utilizing Technology to Enhance Their Instruction of Literacy in the Classroom? *Education Masters*, σ. 33.
- Holmberg, B. (2005). *Theory and Practice of Distance Education*. Routledge. Ανάκτηση Ιούλιος 10, 2017, από <https://tinyurl.com/ybaq3y2z>
- Holmberg, B. (2011, Μάρτιος 11). Speaking Personally—With Börje Holmberg. *The American Journal of Distance Education*, 64-71. (W. C. Diehl , Υπεύθυνος συνεντεύξεων)
- InfoDev Innovation & Entrepreneur. (n.d.). *Knowledge Map: Teachers, Teaching and ICTs*. Ανάκτηση Σεπτέμβριος 12, 2017, από <http://www.infodev.org/articles/teachers-teaching-and-icts>
- K-12 Blueprint. (2014). Professional Learning Communities and the Changing Face of Education. *K-12 Blueprint*.
- Keegan, D. (2000). *Οι βασικές αρχές της ανοικτής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης*. (Α. Κόκκος, Επιμ.) Αθήνα: ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ.
- Knapper, C. (2006). Lifelong learning means effective and sustainable learning: Reasons, ideas, concrete measures. 25th International Course on vocational Training and Education in Agriculture. Ontario, Canada.
- Koper, R., & Tattersall, C. (2004, Οκτώβριος 29). New directions for lifelong learning using network technologies. *British Journal of Educational Technology*, 35(6), σσ. 689–700.
- Lewis, J., & Ritchie, J. (2003). *Qualitative Research Practice*. SAGE Publications Ltd. Ανάκτηση Οκτώβριος 29, 2017, από <https://tinyurl.com/y8wsk8u9>
- Lieberman, A. (1995). Practices that Support Teacher Development: Transforming Conceptions of Professional Learning. Στο F. Stevens, *Innovating And Evaluating Science Education: NSF EVALUATION FORUMS, 1992-94* (σσ. 67-78). Directorate for Education and Human Resources-Division of Research, Evaluation and Dissemination.
- Mason, J. (2002). *Qualitative Researching* (2η εκδ.). SAGE Publications Inc.
- Mason, J. (2011). Παραγωγή Ποιοτικών Δεδομένων: Συνέντευξη. Στο Η Διεξαγωγή της Ποιοτικής Έρευνας (Ε. Δημητριάδου, Μεταφρ., σ. 328). ΠΕΔΙΟ.

- Meho, L. I. (2006, August). E-Mail Interviewing in Qualitative Research: A Methodological Discussion. *JOURNAL OF THE AMERICAN SOCIETY FOR INFORMATION SCIENCE AND TECHNOLOGY*, σσ. 1284–1295.
- Moodle. (n.d.). Από τη Βικιπαίδεια, την ελεύθερη εγκυκλοπαίδεια. <https://el.wikipedia.org/wiki/Moodle>.
- OECD. (2001). The Curriculum And The Learner. Στο OECD, *Learning To Change – ICT In Schools* (σσ. 19-36/118). Paris: OECD.
- OECD. (2001). The Practice and Professional Development of Teachers. Στο OECD, *Learning to change - ICT in schools* (σσ. 73-86/118). Paris: OECD.
- Park, J., & Tan, M. (2016). Developing and Implementing Competency-based ICT Training for Teachers (Τόμ. 1). United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization & UNESCO Bangkok Office.
- Partnership for 21st Century Skills. (2007, Οκτώβριος 14). Ανάκτηση Σεπτέμβριος 30, 2017, από p21.org: <http://www.p21.org/>
- Patton, M. (1990). Qualitative evaluation and research methods. *Designing Qualitative Studies*, σσ. 169-186.
- Perraton, H., Creed, C., & Robinson, B. (2002). TEACHER EDUCATION GUIDELINES: USING OPEN AND DISTANCE LEARNING. (R. Kvaternik, Επιμ.) Higher Education Division, Teacher Education Section: UNESCO.
- Phellas, C. N., Bloch, A., & Seale, C. (2012). Structured Methods: Interviews, Questionnaires and Observation. Στο C. E. Seale, *Researching Society and Culture* (3η εκδ., σ. 656). Sage Publications Ltd (CA).
- Professional Learning Communities and the Changing Face of Education. (2014). Ανάκτηση από www.k12blueprint.com
- Ratislavonová, K., & Ratislav, J. (2014). Asynchronous Email Interview As A Qualitative Research Method In The Humanities. *HUMAN AFFAIRS*, 24, σσ. 452–460. doi:10.2478/s13374-014-0240-y
- Robson, C. (2007). *Η Έρευνα του πραγματικού κόσμου* (1η εκδ.). (B. Νταλάκου, & K. Βασιλικού, Μεταφρ.) Αθήνα: Gutenberg.
- Semenov, A. (2005). *INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN SCHOOLS "A HANDBOOK FOR TEACHERS"*. Paris, France: UNESCO. Ανάκτηση Οκτώβριος 11, 2017, από unesdoc.unesco.org/images/0013/001390/139028e.pdf
- Siebrich de Vries, Ellen P.W.A. Jansen, Wim J.C.M. van de Grift. (2013, February 14). Profiling teachers' continuing professional development and the relation

- with their beliefs about learning and teaching. *Teaching and Teacher Education*, 33, σσ. 78-89.
- Simonson, M., & Schlosser, L. (2010). *Distance Education 3rd Edition: Definition and Glossary of Terms*. United States of America: IAP-Information Age Publishing, Inc. Ανάκτηση Σεπτέμβριος 24, 2017, από <https://tinyurl.com/y7th3xon>
- Speaking Personally—With Börje Holmberg. (2011, Μάρτιος 11). *American Journal of Distance Education*, 25:1, σσ. 64-71. doi:10.1080/08923647.2011.540896
- Suri, H. (2011). Purposeful Sampling in Qualitative Research Synthesis. *Qualitative Research Journal*, 11(2), σσ. 63-75.
- TALIS. (2016). *Teaching in Focus - Teacher Professionalism*. OECD. Ανάκτηση Ιούνιος 20, 2017, από www.oecd.org/talis
- Tapscott, D. (2009). *Grown Up Digital: How The Net Generation Is Changing Your World*. New York: McGraw Hill Companies.
- Teachers, Teaching and ICTs*. (n.d.). Ανάκτηση από [infodev.org](http://www.infodev.org):
<http://www.infodev.org/articles/teachers-teaching-and-icts>
- UNESCO. (2002). *Information And Communication Technologies In Teacher Education "A Planning Guide"*. (M. Patru, Επιμ.) Paris, France: UNESCO. Ανάκτηση Οκτώβριος 11, 2017, από unesdoc.unesco.org/images/0012/001295/129533e.pdf
- Wei, R., Darling-Hammond, L., Andree, A., Richardson, N., & Orphanos, S. (2009). *Professional learning in the learning profession: A status report on teacher development in the United States and abroad* (www.nsd.org εκδ.). Dallas: National Staff Development Council.
- Yin, R. K. (2011). *Qualitative Research from Start to Finish*. New York: The Guilford Press.
- Αθανασούλα – Ρέππα, Α., Ηλιοφώτου, Μ., & Γιαβρίμης, Π. (2015, 08 12). *Επιστημονικό Δίκτυο Εκπαίδευσης Ενηλίκων*. Ανάκτηση 08 20, 2017, από ΕΔΕΕΚ - Περιοδικό: <http://cretaadulteduc.gr/blog/?p=798>
- Ανακοίνωση της Επιτροπής. (21.11.2001). Η πραγμάτωση μιας ευρωπαϊκής περιοχής δια βίου μάθησης. Βρυξέλλες: Επιτροπή Των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.
- Αναστασιάδης, Θ., & Μανούσου, Ε. (2016). Προδιαγραφές σχεδιασμού προγράμματος επαγγελματικής ανάπτυξης από απόσταση για τους εκπαιδευτικούς των μειονοτικών σχολείων στη Θράκη. *Ανοικτή Εκπαίδευση*:

το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία, 12, σσ. 60-75.

- Αναστασιάδης, Θ., & Μανούσου, Ε. (2016). Προδιαγραφές σχεδιασμού προγράμματος επαγγελματικής ανάπτυξης από απόσταση για τους εκπαιδευτικούς των μειονοτικών σχολείων στη Θράκη. *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 12, σσ. 60-75. doi:10.12681/jode.10240
- Αναστασιάδης, Π. (2014). Η έρευνα για την ΕξΑΕ με τη χρήση των ΤΠΕ (e-learning) στο Ελληνικό Τυπικό Εκπαιδευτικό Σύστημα. Ανασκόπηση και προοπτικές για την Πρωτοβάθμια Δευτεροβάθμια και Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. *Open Education - The Journal for Open and Distance Education and Educational Technology*, 10(1).
- Αυγουστής, Ι., Σοφός, Α., & Απόστολος, Κ. (2013, Νοέμβριος 8-10). Χαρακτηριστικά παρωθητικών κινήτρων εκπαιδευτικού υλικού για την διαδικτυακή εξ αποστάσεως εκπαίδευση. *Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*, 7.
- Βεργίδης, Δ. (2012, Άνοιξη-Καλοκαίρι). Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στην Ελλάδα ως διάσταση της εκπαιδευτικής πολιτικής. *Επιστήμη και Κοινωνία: Επιθεώρηση Πολιτικής και Ηθικής Θεωρίας*, 29, σσ. 97-126.
- Βιτσιλάκη-Σορωνιάτη, Χ., Γκασούκα, Μ., Φώκιαλη, Π., Χιονίδου, Μ., Βασιλειάδης, Α., Ευθυμίου, Η., . . . Σιωμάδης, Β. (2007). *Ανίχνευση Επιμορφωτικών Αναγκών Στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση*. Οργανισμός Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών.
- Βλάχος, Δ. (2008). ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΣΤΕΛΕΧΩΝ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ: ΔΡΑΣΕΙΣ – ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ. *Πρακτικά Συνεδρίου* (σ. 307). Βόλος: ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ.
- Ένωση Πληροφορικών Ελλάδας. (2006). *Μελέτη Επισκόπησης της Πληροφορικής στην Ελλάδα*. Ένωση Πληροφορικών Ελλάδας.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2001). *Ανακοίνωση της Επιτροπής: Η πραγμάτωση μιας ευρωπαϊκής περιοχής δια βίου μάθησης*. Ευρωπαϊκή Ένωση. Βρυξέλλες: Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2017). *Ανάπτυξη των σχολείων και άριστη διδασκαλία για μια καλή αρχή στη ζωή*. Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Ανάκτηση Νοέμβριος 10, 2017, από <https://is.gd/KFSox4>
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή/ΕΑΚΕΑ/Ευρυδική. (2015). *Η Διασφάλιση της Ποιότητας στην Εκπαίδευση-Αξιολόγηση των Σχολείων στην Ευρώπη-Έκθεση Δικτύου Ευρυδική*. Λουξεμβούργο: Γραφείο Δημοσιεύσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ανάκτηση Μάρτιος 5, 2017, από (<http://ec.europa.eu/eurydice>).

- Ευρωπαϊκή Επιτροπή/ΕΑΧΕΑ/Ευρυδική. (2015). *Το Επάγγελμα του Εκπαιδευτικού στην Ευρώπη: Πρακτικές, Αντιλήψεις, και Πολιτικές*. Έκθεση Δικτύου Ευρυδική. Λουξεμβούργο: Γραφείο Δημοσιεύσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. doi:10.2797/185552
- Ζαρίφης, Γ. (2014). *Οδηγός Μελέτης - Θεματική Ενότητα ΣΔΜ 522*. (Μ. Γραβάνη, Επιμ.) Λευκωσία, Κύπρος: Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου.
- Ηλιοπούλου, Κ., & Αναστασιάδου, Α. (2015). Οι σπουδές ως παράγοντας διαμόρφωσης των αναγκών επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: ερευνητικά πορίσματα. *Επιστημονικό Εκπαιδευτικό Περιοδικό «εκπ@ιδευτικός κύκλος»*, 3(3).
- Ίσαρη, Φ., & Πουρκός, Μ. Α. (2015). *Ποιοτική Μεθοδολογία Έρευνας [ηλεκτρ. βιβλ.]*. Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Ανάκτηση Σεπτέμβριος 6, 2017, από <http://hdl.handle.net/11419/5826>
- Ιωσηφίδης, Θ. (2008). *Ποιοτικές Μέθοδοι Έρευνας στις Κοινωνικές Επιστήμες*. Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική Α.Ε.
- Καλογήρου, Γ., & Παναγιωτόπουλος, Π. (2016). Οι ΤΠΕ ως μια ιστορική τεχνολογική αλλαγή - Σημασία για την Παραγωγικότητα και Οικονομική Ανάπτυξη. Στο Γ. Καλογήρου, Π. Παναγιωτόπουλος, Α. Τσακανίκας, Ε. Σιώκας, Θ. Καρούνος, Β. Μάγκλαρης, . . . Β. Μερεκούλιας, *Κοινωνία της πληροφορίας και οικονομία της γνώσης* (<http://hdl.handle.net/11419/6208> εκδ., σ. 35). Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών.
- Καλογήρου, Γ., Παναγιωτόπουλος, Π., Τσακανίκας, Α., Σιώκας, Ε., Καρούνος, Θ., Μάγκλαρης, Β., . . . Μερεκούλιας, Β. (2016). *Κοινωνία της πληροφορίας και οικονομία της γνώσης*. (Π. Καβάσαλης, Επιμ.) Ανάκτηση Ιανουάριος 20, 2017, από <http://hdl.handle.net/11419/6206>
- Καραλής, Θ., & Παπαγεωργίου, Ή. (2012). *ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΕΝΗΛΙΚΩΝ*. Αθήνα: ΙΝΕ/ΓΣΕΕ.
- Κατσαρού, Ε., & Δεδούλη, Μ. (2008). *Επιμόρφωση και Αξιολόγηση στο χώρο της Εκπαίδευσης*. Αθήνα: Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων - Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.
- Κελπανίδης, Μ., & Βρυνιώτη, Κ. Π. (2004). Η Δυναμική της Ανανέωσης της Γνώσης στη Μεταβιομηχανική Κοινωνία. Στο Μ. Κελπανίδης, & Κ. Π. Βρυνιώτη, *Δια Βίου Μάθηση* (σ. 341). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Κοίλιας, Χ., Δουκάκης, Σ., & Ψαλτίδου, Α. (2003). Η Σημασία Του Αλγόριθμου Και Τα Πλεονεκτήματα Της Αλγοριθμικής Επίλυσης Στο Μάθημα Ανάπτυξη Εφαρμογών Σε Προγραμματιστικό Περιβάλλον. *2ο Συνέδριο στη Σύρο – ΤΠΕ Στην Εκπαίδευση* (σσ. 742-750). Σύρος: Ελληνική Επιστημονική Ένωση Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών Στην Εκπαίδευση: e-diktyo.eu.

- Κόκκος, Α. (2007). Η εκπαίδευση ενηλίκων ως διακριτό θεσμικό και επιστημονικό πεδίο. *Διά Βίου / Επιστημονική Επιθεώρηση για τη Δια Βίου Μάθηση*(1), σσ. 45-48.
- Κόμης, Β. (2001). *Διδακτική της Πληροφορικής* (Τόμ. Α'). ΠΑΤΡΑ : Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο Σχολή Θετικών Επιστημών και Τεχνολογίας.
- Κοντάκος, Α., & Γκόβαρης, Χ. (2006). *ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΕΝΗΛΙΚΩΝ: Εκπαίδευση ή παιδαγωγική ενηλίκων στην Ευρώπη και στην Ελλάδα;*. Αθήνα: ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ-ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΝΗΛΙΚΩΝ-ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΔΙΑΡΚΟΥΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΝΗΛΙΚΩΝ.
- Κοτσιφάκος, Ε. (2008). *Παιδαγωγική Αξιοποίηση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και Επικοινωνιών*. Αθήνα: Υπ.Ε.Π.Θ./Ειδική Υπηρεσία Εφαρμογής Προγραμμάτων Κ.Π.Σ.
- Κουτσοδήμου, Κ., & Τζιμογιάννης, Α. (2016). Μαζικά Ανοικτά Μαθήματα και επαγγελματική ανάπτυξη εκπαιδευτικών: ζητήματα σχεδιασμού και μελέτη των απόψεων των συμμετεχόντων. Στο Α. Μικρόπουλος, Ν. Παπαχρήστος, Α. Τσιάρα, & Π. Χαλκή (Επιμ.), *10ο Πανελλήνιο και Διεθνές Συνέδριο «Οι ΤΠΕ στην Εκπαίδευση»*. Ιωάννινα: Ελληνική Επιστημονική Ένωση Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση, ΕΤΠΕ.
- Λιοναράκης, Α. (2015). Ανοικτοί Εκπαιδευτικοί Πόροι Και Μαζικά Μαθήματα Στο Διαδίκτυο. *Δελτίο Εκπαιδευτικού Προβληματισμού Και Επικοινωνίας*, σ. 44.
- Λιοναράκης, Α., & Φραγκάκη, Μ. (2009, Νοέμβριος). Στοχαστικο-Κριτικά Μοντέλα Επαγγελματικής Ανάπτυξης και Επιμόρφωσης στην Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση: μια πρόταση με Πολυμορφική Διάσταση. *5th International Conference in Open & Distance Learning, SECTION A: theoretical papers, original research and scientific articles*, σσ. 228-243.
- Ματθαίου, Δ. (2001). Νέες ορίζουσες και ορισμοί του εκπαιδευτικού έργου στην εποχή της ύστερης νεωτερικότητας. Η προβληματική της εκπαιδευτικής πολιτικής σε αναψηλάφηση. Στο Δ. Χατζηδήμος, *Παιδαγωγική και Εκπαίδευση* (σσ. 435-444). Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Αφών Κυριακίδη. Ανάκτηση Δεκέμβριος 5, 2016, από http://users.uoa.gr/~dmatth/02_chapters.html
- Ματθαίου, Δ. (2008). ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΣΤΕΛΕΧΩΝ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ: ΔΡΑΣΕΙΣ – ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ. *Πρακτικά Συνεδρίου*. Βόλος: ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ. Ανάκτηση Απρίλιος 3, 2017, από http://www.pi-schools.gr/programs/epim_stelexoi/praktika/praktika.pdf
- Μουζάκης, Χ. (2006). *Τεχνικές εκπαίδευσης ενηλίκων από απόσταση και ο ρόλος του εκπαιδευτή*. Αθήνα: ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ -

- Μουζάκης, Χ. (2011). Η Προσφορά των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών στην εκπαίδευση, τη διδασκαλία και τη μάθηση. Στο Α. Μικρόπουλος, Σ. Κιουλάνης, Χ. Μουζάκης, Ι. Μπέλλου, Ν. Παπαχρήστος, Μ. Φραγκάκη, . . . Π. Αναστασιάδης, *ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ: Αξιοποίηση των ΤΠΕ στην εκπαίδευση* (σ. 347). ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ.
- Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. (2006). *Επιμορφωτικό υλικό-Γενικό Μέρος "Επιμόρφωση εκπαιδευτικών στη χρήση και αξιοποίηση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διδακτική διαδικασία"*. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. Ανάκτηση Οκτώβριος 11, 2017, από http://www.pi-schools.gr/programs/epaek_b_epipedo/epim_tpe/P2/general.pdf
- Παπαναούμ, Ζ. (2008). *Για ένα καλύτερο σχολείο: ο ρόλος της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών*. Ανάκτηση 06 17, 2017, από <http://hdl.handle.net/10795/105>
- Ράπτης, Α., & Ράπτη, Α. (2006). *Μάθηση και Διδασκαλία στην Εποχή της Πληροφορίας "Παιδαγωγικές Δραστηριότητες" (Τόμ. Β')*. Αθήνα: Ράπτης Αριστοτέλης.
- Σαμαρά, Α. (2011). Διδάσκω αεί διδασκόμενος. Η δια βίου μάθηση και το επάγγελμα του εκπαιδευτικού. Στο Δ. Ματθαίου, *Η επιστημονική και παιδαγωγική κατάρτιση των εκπαιδευτικών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης* (σσ. 133-149). Αθήνα: Διάδραση.
- Σιώκας, Ε. (2016). *Οι αλλαγές που επιφέρουν οι εφαρμογές ΤΠΕ σε ατομικό και κοινωνικό επίπεδο κεφ 10*. Ανάκτηση Ιανουάριος 20, 2017, από Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών : <http://hdl.handle.net/11419/6214>
- Σιώκας, Ε., & Παναγιωτόπουλος, Π. (2016). *Εργαλεία και Εφαρμογές Πληροφορικής στην Εκπαίδευση και στην Έρευνα. Στο Κοινωνία της πληροφορίας και οικονομία της γνώσης (Διαθέσιμο στο: <http://hdl.handle.net/11419/6213> εκδ.)*. Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών.
- Σοφός, Α., Κώστας, Α., & Παράσχου, Β. (2015). *Online Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση (Από τη Θεωρία στην Πράξη)*. Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών (ΣΕΑΒ) . Ανάκτηση Μάιος 14, 2017, από www.kallipos.gr
- Συμβούλιο Της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (2009). *Συμπεράσματα του Συμβουλίου της 26ης Νοεμβρίου 2009 για την επαγγελματική εξέλιξη των εκπαιδευτικών και των διευθυντών σχολείων*. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Συμβούλιο Της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (2014). *Συμπεράσματα του Συμβουλίου της 20ής Μαΐου 2014 για την αποτελεσματική κατάρτιση των εκπαιδευτικών*. Βρυξέλλες: Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Τζιφόπουλος, Μ. Χ. (2015). Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση ως ένα εξελισσόμενο 'εργαλείο' για τους σύγχρονους εκπαιδευτικούς: Δυνατότητες-περιορισμοί-προτάσεις. *Θέματα Επιστημών και Τεχνολογίας στην Εκπαίδευση*, 8(1-2), σσ. 91-106.

Παράρτημα Α

Πρωτόκολλο Συνέντευξης

Πρωτόκολλο συνέντευξης εκπαιδευτικών που συμμετέχουν στην ηλεκτρονική πλατφόρμα Moodle.

Αγαπητοί συνάδελφοι,

Το παρακάτω πρωτόκολλο συνέντευξης αφορά σύντομη έρευνα που κάνω στο πλαίσιο της μεταπτυχιακής μου διατριβής με στόχο τη διερεύνηση της συμβολής των νέων τεχνολογιών στην επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών. Παρακαλώ για τη δική σας υποστήριξη για τη συμπλήρωσή του, θεωρώντας ότι το ζήτημα της επαγγελματικής ανάπτυξης μας αφορά όλους ως εκπαιδευτικούς σε σημαντικό βαθμό.

Ευχαριστώ,

Με εκτίμηση,

Μεταξία Κουσκουνά

Α. ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΦΥΛΟ

ΑΝΔΡΑΣ	
ΓΥΝΑΙΚΑ	

ΗΛΙΚΙΑ

έως 25	
26-35	
36-45	
46-55	
56 και άνω	

ΒΑΘΜΙΑΔΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΟΠΟΙΑ ΥΠΗΡΕΤΕΙΤΕ

Α/θμια	
Β/θμια	

ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ

ΥΠΗΡΕΤΩ ΣΕ

ΔΗΜΟΣΙΟ ΣΧΟΛΕΙΟ	
ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ	

ΘΕΣΗ – ΥΠΗΡΕΣΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

ΜΟΝΙΜΟΣ	
ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ	

ΧΡΟΝΙΑ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ

Λιγότερα από 5	
6 - 10	
11- 15	
16 -20	
21-25	
26 - 30	
31 - 35	

ΘΕΣΗ ΕΥΘΥΝΗΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ/ΠΡΟΪΣΤΑΜΕΝΟΣ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΜΟΝΑΔΑΣ	
ΣΧΟΛΙΚΟΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ	
ΑΛΛΟ	

ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΟΥ ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΣΑΣ / Η ΘΕΣΗ ΣΑΣ

--

ΕΠΙΠΛΕΟΝ ΣΠΟΥΔΕΣ

ΔΕΥΤΕΡΟ ΠΤΥΧΙΟ	
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ	
ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΟ	

ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΑ ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ ΠΟΥ ΕΧΕΤΕ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΕΙ

Αφορούν το εκπαιδευτικό σας αντικείμενο;

Οργανωμένα από κεντρικά (από τη διοίκηση της εκπαίδευσης) (αριθμός)

Οργανωμένα από ακαδημαϊκά ιδρύματα (πανεπιστήμια) (αριθμός)

Οργανωμένα από ιδιωτικούς φορείς (ΚΕΚ, ξένες γλώσσες, Η/Υ (αριθμός)

ΔΙΕΤΗΣ ΜΕΤΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ (αφορά εκπαιδευτικούς της Α/θμιας)

Γενικής αγωγής _____ Ειδικής Αγωγής _____

ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΣΤΙΣ ΤΠΕ

Α' επίπεδο Β' επίπεδο

B. ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

1. Έχετε ακούσει τον όρο «επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών»;
2. Εάν ΝΑΙ, τι πιστεύετε ότι αφορά η «επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών»;
3. Τα τελευταία χρόνια ακούτε συχνά τον όρο «Δια Βίου Μάθηση». Πώς εννοείτε εσείς τη ΔΒΜ για τον εαυτό σας, ως εκπαιδευτικοί»;
4. Η συμμετοχή στο σεμινάριο εντάσσεται, κατά τη γνώμη σας, σε δραστηριότητες επαγγελματικής ανάπτυξης, στα πλαίσια της ΔΒΜ; (Αιτιολογείστε την απάντησή σας)
5. Με την έννοια που εσείς δίνετε στην «επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών» θεωρείτε ότι τη σημερινή εποχή είναι απαραίτητες οι εκπαιδευτικές/μαθησιακές δραστηριότητες, οι οποίες διενεργούνται στα πλαίσια της δια βίου μάθησης και ενισχύουν τη δική σας «επαγγελματική ανάπτυξη»;

Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ

Θα θέλατε να αιτιολογήσετε την απάντησή σας;

Γ. ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΤΠΕ

8. Με δεδομένο ότι έχουν αυξηθεί οι απαιτήσεις για το σημερινό εκπαιδευτικό, θεωρείτε ότι η ανάπτυξη του διαδικτύου και γενικά των ΤΠΕ διευκολύνει (συμβάλλει, συνεισφέρει, συντελεί, συντείνει, συνεργεί) στην επιτυχή αντιμετώπισή τους;

Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ

9. Εσείς προσωπικά τι γνώμη έχετε για τη συμβολή των ΤΠΕ στη διευκόλυνση (ενδυνάμωση, ενίσχυση, προώθηση) του εκπαιδευτικού σας έργου;

Ενισχύουν, ανανεώνουν και εμπλουτίζουν τη διδακτική πρακτική (μεθοδολογία) σας	
Σας βοηθούν στην προετοιμασία της διδασκαλίας σας.	
Ενισχύουν (βοηθούν, διευκολύνουν) και επεκτείνουν τους τρόπους αντιμετώπισης των μαθησιακών ή των συμπεριφορικών αδυναμιών (προβλημάτων, θεμάτων, ζητημάτων) των μαθητών σας.	
Βρίσκετε άμεσα απαντήσεις σε ζητήματα, για τα οποία διαφορετικά θα χρειαζόσαστε περισσότερο χρόνο	
Άλλο (συμπληρώστε) _____	

10. Σχετικά με θέματα τα οποία αφορούν τις δικές σας προσωπικές επαγγελματικές ανάγκες (ως εκπαιδευτικών), πιστεύετε ότι οι ΤΠΕ ανταποκρίνονται σε ζητήματα που σας απασχολούν (ενδιαφέρουν);

Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ

11. Τι αφορούν τα ζητήματα αυτά;

Την ενημέρωση σχετικά με τις τρέχουσες εξελίξεις στην εκπαίδευση (όχι μόνο στη χώρα μας αλλά και στον ευρωπαϊκό και στον παγκόσμιο χώρο)	
Τη σύνδεσή σας με κοινότητες εκπαιδευτικών	

Την ανταλλαγή ιδεών, συμβουλών, βέλτιστων πρακτικών με άλλους συναδέλφους	
Την παρακολούθηση σεμιναρίων, διαλέξεων σχετικών με εκπαιδευτικά θέματα που σας ενδιαφέρουν	
Άλλο (συμπληρώστε)	

12. Έχετε λάβει μέρος σε διαδικτυακά σεμινάρια, ιστο-διαλέξεις (webinars), τηλεδιασκέψεις ή ό,τι άλλο αφορά επιμόρφωση ή πληροφόρηση σχετικά με το επάγγελμά σας και το έργο σας, ως εκπαιδευτικών; Μπορείτε να αναφέρετε κάποια;

13. Αναζητάτε τέτοιες δράσεις, που προσφέρονται μέσω διαδικτύου και ΤΠΕ, για να υποστηρίξετε το επάγγελμά σας και το έργο σας;

Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ

14. Ποιες ήταν οι εμπειρίες σας;

(Προσφέρονται αρκετές τέτοιες δράσεις; Τις βρίσκετε εύκολα στο διαδίκτυο; Εάν υπάρχουν είναι στα ελληνικά ή στα αγγλικά; Εάν παρακολουθήσατε τέτοιες δράσεις – μαθήματα ήταν αποτελεσματικά κατά τη γνώμη σας; Έχετε κάποια παραδείγματα;)

15. Πήρατε τελικά τη βοήθεια ή την ενημέρωση που ζητούσατε;

Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ

4. Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΟ ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ

9. Ποιοι ήταν οι λόγοι συμμετοχής σας στο σεμινάριο;

Ιεραρχήστε τους πιο σημαντικούς από το 1 έως το 3 ως εξής:

1 ο σημαντικότερος, **2** σημαντικός, **3** λιγότερο σημαντικός

Επαγγελματικοί

- Να βελτιώσω το βιογραφικό μου για να έχω καλύτερη επαγγελματική εξέλιξη.
- Να εξελιχθώ στην ιεραρχία.
- Να αποκτήσω το πιστοποιητικό παρακολούθησης.

- Να βελτιώσω τη διδακτική μέθοδο και να διευκολύνω το μάθημά μου στην τάξη.
- Να επιτύχω την ανανέωση και επικαιροποίηση των γνώσεών μου.

Προσωπικοί

- Μ' αρέσει γενικά να μαθαίνω καινούρια πράγματα και να συμμετέχω σε δραστηριότητες δια βίου μάθησης
- Θέλω να βελτιώσω και να αναπτύξω τις κοινωνικές και επαγγελματικές επαφές μου.
- Θέλω να αλλάξω την καθημερινή ρουτίνα και να βρω νέα ενδιαφέροντα.
- Άλλος ή άλλοι, που θα θέλατε εσείς να συμπληρώσετε:

10. Τι περιμένατε (τι προσδοκούσατε, τι αναμένατε, τι ελπίζατε...) ότι θα σας προσέφερε το συγκεκριμένο σεμινάριο;

11. Μέχρι τώρα κατά πόσο έχουν πραγματοποιηθεί αυτά τα οποία περιμένατε (προσδοκούσατε, αναμένατε, ελπίζατε...);

Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ

12. Με ποιους τρόπους σκέφτεστε να αξιοποιήσετε, μελλοντικά, τις γνώσεις και τις εμπειρίες που παίρνετε/πήρατε από το σεμινάριο; Ιεραρχήστε τους πιο σημαντικούς από το 1 έως το 3 ως εξής:

1 ο σημαντικότερος, 2 σημαντικός, 3 λιγότερο σημαντικός

- Για την εφαρμογή των ΤΠΕ στη διδασκαλία μου και γενικά στο εκπαιδευτικό μου έργο.
- Για την υπηρεσιακή μου εξέλιξη, ως τυπικό προσόν
- Να αποτελέσουν τη βάση για περαιτέρω επιμόρφωση ή σπουδές
- Να αποτελέσουν συμπλήρωμα στο βιογραφικό μου
- Άλλο

13. Είστε ικανοποιημένοι με τη συγκεκριμένη μέθοδο υλοποίησης⁹⁴ με την οποία αναπτύσσεται το σεμινάριο;

⁹⁴ Μεικτή μέθοδος (εξ αποστάσεως – online το μεγαλύτερο μέρος της εκπαίδευσης με λίγες – εδώ 5 – συναντήσεις δια ζώσης) **Μεικτό (blended) σεμινάριο για τη διάδοση των ΤΠΕ:** Το σεμινάριο του δικτύου έχει εξάμηνη διάρκεια και απευθύνεται σε εκπαιδευτικούς δευτεροβάθμιας και πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης όλων των ειδικοτήτων. Υλοποιείται με τη μεικτή (blended) μέθοδο επιμόρφωσης. Περιλαμβάνει 26 εβδομαδιαίες επιμορφωτικές ενότητες που υλοποιούνται από απόσταση με

14. Μπορείτε να αναφέρετε τους λόγους της μίας ή της άλλης προτίμησης;
15. Εάν σας ζητούσαν τη γνώμη σας, θα προτείνατε τα σεμινάρια τα οποία οργανώνονται από τη διοίκηση της εκπαίδευσης να υλοποιούνται σύμφωνα με τη μέθοδο του συγκεκριμένου σεμιναρίου; ΝΑΙ

Αιτιολογήστε την απάντησή σας, θετική ή αρνητική

16. Θέλετε να καταθέσετε επιπλέον κάτι από την εμπειρία της συμμετοχής σας στο σεμινάριο;
17. Θέλετε να αναφερθείτε σε κάτι επιπλέον σχετικά με την επιμόρφωση με τη συγκεκριμένη μεθοδολογία;